

నాటకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,పురాణ,జానపద

విప్ర నారాయణ చరిత్రము

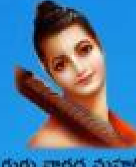

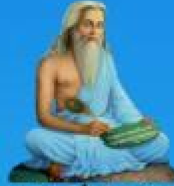
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

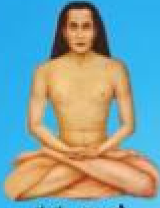

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

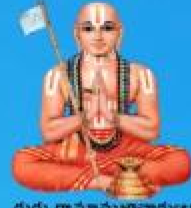
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

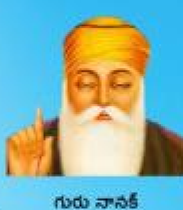

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

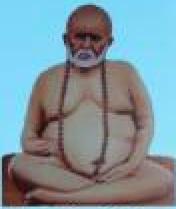

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

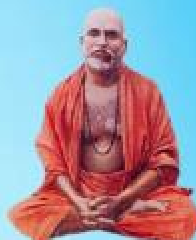

గురు సాయి బాబా

గురు అరవిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120001963

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year
1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject
Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language
Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ

విప్రనారాయణచరిత్రము

[ఆఱంకముల నాటకము.]

ఇది

ప్రచండచాణక్యము, నర్మదాపురుకుత్సీయము
మొదలగు నాటకములు రచించిన

పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారిచే

రచియింపఁబడినది.

పీఠిక

ఈ నాటకము విష్ణుభక్తులలో నొకఁడగు విప్రనారాయణుని చరిత్రమైయున్నది. ఈ చరిత్రము ప్రబంధరూపమున వైజయంతీ విలాస మనుపేర నాంధ్రభాషలో నున్నది. ఈ కథలోని కడపటిభాగ మును గొంత నేను గాలానుగుణముగ మార్చితిని. ఈ నాటకము ఆన సం॥ 1908 డిసెంబరు 6 వ తేదీని ప్రారంభించి సం॥ 1909 జనవరి 12 వ తేదీకి ముగించితిని. దీనినిగూడ మ॥రా॥ రా॥ శ్రీ శ్రీ పీఠికా పురసంస్థాన ప్రభువువారే యచ్చు వేయించిరి. విద్యాభిమానులును, లోకోపకారప్రియులు నగు శ్రీ శ్రీ రాజా రావు వేంకట కుమార మహీపతి సూర్యరాయ ప్రభువువారికి సర్వేశ్వరుఁడు సకల శ్రేయోభి వృద్ధుల నొసఁగి రక్షించుగాక :—

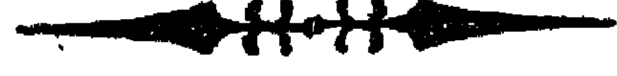
దీనికి నాందీప్రస్తావనలను నా మిత్రులగు బ్ర॥ శ్రీ కూచి నరసిం హముగారు వ్రాసి దయచేసిరి. కాన వారి కనేకనమస్కారములు చేయుచున్నాను.

ల : ౕ

పీఠికాపురము
19—12—09

వా॥ లక్ష్మీనరసింహారావు.

ఈనాటకమున వచ్చువారలు

పు రు షు లు

విప్రనారాయణుఁడు—కథానాయకుఁడు.

శ్రీనివాసుఁడు—విప్రనారాయణుని శిష్యుఁడు.

మాధవుఁడు—ఒక విటుఁడు.

రాజు—చోళభూపాలుఁడు.

స్త్రీ లు

దేవదేవి—కథానాయిక యగు వేశ్య.

మధురవాణి—దేవదేవి యక్క.

వేశ్యమాత—దేవదేవి తల్లి.

విప్రనారాయణచరిత్రము

నాంది

రారాజన్మణికుండలస్ఫురిత దీ । ర్ఘశ్రోత్రసంభావ్యుఁడున్
నీరేజాయతపత్త్రమిత్రవిలస । న్నేత్రోజ్జ్వలాస్యుండు భ
క్త్యాహ్లాదాత్మకదృష్టిపర్వసుభగ । శ్యామాంగుఁడై పొల్చు నా
శ్రీరంగేశుఁడు మీకొసంగుత యశ । శ్శ్రీలాయురారోగ్యముల్.

(నాంద్యంతమందుఁ దెరలో)

ఉ. కోకిలపల్కుల న్గలుకు । గుబ్బలతళ్కులఁ జూపుబెళ్కులన్
జోకి సువర్ణ్ణవర్ణ్ణమును । జూపెడు సన్నికషంబుపోలికన్
దేఁకువగల్గు భక్తులను । స్త్రీజనసక్తుల వేఱుపుచ్చు బి
బ్బోకవతుల్ చెలంగుదురు । హో! సువయోవిభవాభిరాములై.

సూ——(చెవియొగ్గి విని) ఏమిది? ప్రతిధ్వనియా? కాదు కాదు! నా యవ్యాజస్తుతికిఁ బ్రత్యధిక్షేపాశీర్వాదము పద్యరూపముగఁ జదువఁబడినది. చదివినవా రెవ్వరని యాలోచింపనేల? ఈస్వరము నెఱజాణ యగు నటి శ్రావ్యకంఠస్వరము. అది యెప్పుడును బరిహాసప్రియ గదా.

(నటి ప్రవేశించును)

నటి——పరిహాసమున కిం దేమున్నది? మీరు పురుషులు. మీ యిష్టదైవము పరమపురుషుఁడు? సభ్యు లందఱో, పెక్కురో పురు

షులు. వారి కంటెఁ ఆ కాయురారోగ్యసంపత్సమృద్ధి మీకు వేఁడఁగాఁ బాపము! స్త్రీజాతికిమాత్రము శుభ మక్కఱలేదా యని చింతించి మీవలె గంభీరశాస్త్రాలధ్వనులతో బహిరంగముగఁ గాకపోయినను తెరమాటునుండి సన్నని గొంతుతో మాకలువకంటులపై నొక చిన్న యాశీర్వాదోత్పలమాల వైచితిని. ఇందున కింత యీర్ష్యయేల? శ్రీరంగనాథుఁడు మీ పురుషులకు శుభమిచ్చుచుండ మా యబలలను వారి సహజ నితావయవములనే శుభపరికరములుగఁ జేసికొం డంటిని. ఇందుఁ దప్పేమున్నదో యీముగ్ధ యగు కింకరురాలికిఁ దెలియఁజేయఁ గోరెదను.

సూ—ఏమీ యభినవప్రౌఢతర్కవాగ్వాహిని! ఈతళుకుబెళుకులు శుభపరికరములా? కావు. తమకు నితరులకుం గూడ నపార ఘోర పాపకరములు. హరిభక్త్యార్జితపుణ్యలేశవిదారణమారణ క్రూరములు. ఐహికతుచ్ఛసుఖసాధనంబులైన నగుంగాక. నటీ! కవితల్లజుఁడైన పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు ముద్దులు మూటగట్టునట్టుచేసిన "వైజయంతీవిలాస" మను తొమ్మిదవ నాటక మిది బహు జాగరూకతతోఁ బ్రదర్శింపవలయు నని యెంత బ్రతిమాలిచెప్పినను మొట్టమొదటనే రసాభాస మొనర్చితివి!

గీ. విప్రనారాయణుని తీవ్ర । విష్ణుభక్తి
మాపె నాదేవదేవి యె । మ్మాడ్కి వచ్చి
యాసరణి వచ్చి గంగలోఁ । ద్రోసినావు
నాహృదయమందుఁ గల్గు ను । త్సాహ మంత.

నటి—అట్లనెద రేమి? దేవదేవిప్రయత్నము తుదకు భక్తిభ్రంశకారణమునకుమాఱు భక్త్యుచ్ఛ్రయహేతువై యతనినాళ్వారుగను,

నాహెను విరాగినిగను మార్చినది కదా! నాయాదిమశృంగార ప్రశంసయు నట్లే రసశోషణకరమునకుమాఱు రసపోషణకరమ గునేమో యెవ రెఱుఁగుదురు? నారాయణతీర్థ, జయదేవ, లీలాశుకభక్తత్రితయమునకు వారిశృంగారవర్ణనము లేమైన కొఱంతదీసికొనివచ్చినవా? అదియుంగాక స్త్రీవ్యామోహపాశబద్ధు లెవరో యథార్థ శ్రీహరిపాదకీలితబుద్ధు లెవ్వరో తెలిసికొనుటకు విలాసినులు సాధనములు గాన వారి దీవించితిని.

సూ—ఆలాగునగా?

గీ. వీరు యోగ్యు లయోగ్యులు । వీరటంచుఁ
దెలియఁబఱుతురు నీచెప్పు । కులుకులాఁడు
లవని జనులకు సరియె యే । మందు వింక
బతితుఁడై నట్టిపురుషునిఁ । బడఁతిఁ గూర్చి?

గీ. లలితభక్తాగ్రగణ్యులి । లాశుకాది
వరమతులు, పారలౌకిక । భక్తిపార
వశ్యమున బాలకృష్ణుని । బాడుకొనిరి
కాని చేసిరె పలుగాకి । కార్యములను.

కం. శృంగారపు సంగీతం
బంగీకృత మానెయిట్టి । యవసరములకున్
బంగారపుభక్త్యర్చల
కంగజమంత్రముల కెట్టు । లదుకునుముదితా!

నటి—నిర్యుక్తికముగ నేమేమో సెల విచ్చితిరి. వాదమునకుఁ బ్రతివాదము వచ్చునని కాఁబోలుఁ బుణ్యాంగన నగునన్నుఁ బణ్యాంగనకుఁ బోల్చి గీతమధ్యమునం దిటీకించి తిట్టని తిట్టు

క్కిట్టితిరి. పెద్దలగు పురుషు లేమన్నను సమీచీనవాక్యము లగును. గోలలగు స్త్రీలమనోజ్ఞవచనములు దుష్టపరిహాసవచనములుగ మాఱును. మాఱు మాటాడక దేవరబోధంబులు శ్రుతిశాసనవాక్యములవలె శిరసావహించెదను గాని యొకసంశయము నన్నింకను బాధించుచున్నది?

సూ—అది యేది?

నటి—వెనుక నొకసారి యీకవినాటకమునే యొక్కదానిఁ బ్రదర్శించుతఱిఁ బ్రసంగవశమున మీ యీపూర్వపక్షమునే నేచేయ నప్పుడు భక్తిశృంగారముల కైక్యానుసంధానముచేసి వాకట్టు కట్టితిరి. అది మనసునఁ బెట్టుకొని యిటుసేయ నన్ను దూఱ నారంభించితిరి. అత్తలయొత్తుడికంటె స్వవచనవ్యాఘాతప్రసంగుల ప్రబోధబాధ యెక్కుడుగ నున్నది.

సూ—ఓసి వెఱ్ఱిదానా! విను.

గీ. కాముకుఁడు భక్తుఁ డనురాగ । కలన నేక
మంటినేకాని యన్నింట । నట్లె యనఁగ
రాదు సుమి! ప్రేమతావులు । భేద మాట
హాస్తిమశకాంతరము వారి । కలనగమన!

సీ. కడుపార నన్నంబు । గుడుచుసౌఖ్యముకంటె
నధికంబు ధనభూష । ణాదు లుంట
దానికంటెను సుఖ । తరము విస్తృతరాజ్య
భాగ్యముల్ గొని పెద్ద । పదవినుంట
దానికి నధికంబు । తరుణవయోరూప
గుణయుక్త యగుకాంతఁ । గూడి యుంట

దానికి నెక్కుడు । తతశాస్త్రవైదుష్య
మధికంబు దానికి । నమలకవిత

గీ. దానికింగూడ నధికంబు । దైవభక్తి
భక్తిసుఖమున కెనలేదు । వసుధ నెదియు
నిట్టిసుఖతారతమ్యంబు । తెలసియుండ
నతివ! యన్నియు నొక్కటే । యనుటతగునె?

నటి——ఆర్యా! ఇప్పుడు నిస్సంశయముగ సుఖముల కుండుభేదంబులును సద్భక్తిస్వభావంబును దెలియఁబఱిచితిరి కాని మనమాడఁబోవు నాటకమం దుత్తమభక్తిమంతుఁడైన విప్రనారాయణుఁడంతభక్తియు వదలి యధమవిషయసౌఖ్యలోలుఁడై దేవదేవి వెంట నేలపఱువెత్తెను? ఇది చాల నాశ్చర్యముగ నున్నదే!

సూ——అది స్థిరభక్తి లేమిని, నింద్రియములబలిమిని, మీ స్త్రీజాతి రూపయౌవనలావణ్యకౌశలప్రభావంబును, బ్రకటించుచున్నది.

నటి——అట్లయిన భక్తిప్రభావ మంతయల్పమా?

సూ——కాదు.

గీ. పూర్వసుకృతంబుచేతను । బుట్టు భక్తి
పూర్వదుష్కృతముల నద్ది । పొలియుఁ గొంత
యిహపురాకృతకర్మంబు । లేచి నరునిఁ
ద్రిప్పుఁజుమిజలావర్తస్థ । తృణముగతిని.

క. పడుచు న్లేచుచు మఱలన్
బడుచు నడక నేర్చునట్టి । బాలునిపగిదిన్
బడమిని మనుజుఁడు భక్తినిఁ
గడియింపఁగఁ బడునుదొల్తఁ । గడగండ్లనక్షి!

నటి—ఆర్యా! నాసంశయవిచ్ఛేదంబు చేసి భక్తితత్త్వము నుపదేశించినందులకు మీకినుగోయొకచేమోడ్పుఁ గావించి ప్రదర్శన కార్యమునకుం బోయెదను.

సూ—శుభమస్తు.

గీ. పూవుఁదోఁటకు నలదేవ । దేవి మధుర
వాణియును, బోయినప్పుడు । వారిఁ గనక
పోయినటువంటి విప్రనా । రాయణునివి
నిర్మలప్రభక్తి సీకెప్డు । నిలుచుఁగాత.

(ఇ ది ప్ర స్తా వ న)

(ఇద్దఱును నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

విప్రనారాయణచరిత్రము

ప్రథమాంకము.

ప్రదేశము—శ్రీరంగమున విప్రనారాయణుని పుష్పారామము.

[ప్రవేశము—దేవదేవి, మధురవాణి, అను నిద్దఱు వేశ్యలు.]

దేవ—అక్కా! మధురవాణీ! ఈవన మెవనిదో కాని యెంత శృంగారముగ నున్నది!

మధు—దేవదేవీ! ఇది విప్రనారాయణుం డను భాగవతోత్తముని పుష్పవనము.

దేవ—భాగవతోత్తముఁడని బ్రహ్మాండమంత పేరు చెప్పితివి! మనము మాత్రము భాగవతోత్తములము కామా?

మధు—ఆ! పణ్యస్త్రీలమగు మనము భాగవతోత్తముల మెట్లగుదుము?

దేవ—ఆతనికవలగ్నబంధము; మనకవలగ్నబంధము. ఆతనికి వెనుక బిగికచ్చ; మనకు వెనుక బిగికచ్చ; ఆతని కాళ్లకుగజ్జెలు; మనకాళ్లకు గజ్జెలు. ఆతని చేతిలోఁ దాళపుఁజిప్పలు; మన చేతిలోఁదాళపుఁజిప్పలు. ఆతనినోటఁ గావేరిరంగని పదములు; మననోటఁ గావేరిరంగని పదములు. ఆతనికిఁ దెయితక్కలు; మనకుఁ దెయితక్కలు. మనకంటె నాతని విశేషమేమి? భాగవతోత్తముఁడని బారెఁడు బిరుదావళిని బఠించితివి!

భాగవతోత్తముఁడనఁగఁ బణ్యస్త్రీప్రాయుఁడన్నమాట! తెలిసినదా? ఆతఁడు దేవదాసుఁడు; మనము దేవదాసులము. ఆతని యేఁడుపు పరపురుషానుసంధానము కొఱకు; మన యేఁడుపు పరపురుషానుసంధానము కొఱకు.

మధు—కాని యాతనికిఁ బుణ్యము; మనకుఁ బాపము. ఆతనికి స్వర్గము. మనకు నరకము.

దేవ—అదే తెలివితక్కువమాట! స్వవృత్త్యనుసరణ మెన్నఁటికి దోషముకాదు. అన్నివృత్తులు జీవనాధారము కొఱ కేర్పడినవి. చక్రవర్తి మొదలుకొని చండాలునివఱకు ధనముకై దేవులాడనివాఁ డొకఁడును లేఁడు. వేదఘోషము సేయుచు యజ్ఞోపవీతము నోడుకు కొని జీవించు బ్రాహ్మణునకుఁ బరమపదమును, కల్లుగీచుకొని జీవించు గవలవానికిఁ గుంభీపాకమునా? ఖడ్గపాణియై శత్రువధ మొనర్చి జీవించు శూరాగ్రేసరునకు వీరస్వర్గమును, గేశఖండన మొనర్చి జీవించు మంగలికి మహానరకమునా? ఒక్కమగని కొడలమ్ముకొనిన సుందరికి సుగతియు, ననేకుల కొడ లద్దెలకిచ్చు మనకధోగతియునా? ఏమిమాట? మనవృత్తి ననుసరించి—

మధు—మనవృత్తి మనవృత్తి యనెదవేమి? అది వ్యభిచారమనుకొంటివా!

దేవ—అనుకొనుటయే కాదు. నేనే కాదు.

మధు—మనజాతి మొదట దేవాలయము లందలి యర్చావిగ్రహముల సన్నిధిని నృత్యగానాదు లొనర్చుట కేర్పఱుపఁబడినది. స్వామికి సహస్రనామోచ్చారణముతోఁ బూజఁజేయు నర్చకుఁడెట్టివాఁడో భగవద్గుణవర్ణనపవిత్రప్రబంధగానశీలుర మగు మనమట్టివారము. మనవృత్తి మొదట పవిత్రమైనదే.

మనము గూడ సర్వసంసారిణులవలెఁ బతివ్రతలమై కాల క్షేపముఁ జేసి యుండిన బాగుగనుండి యుండును. కన్ను గానక, యొడలు తెలియక, పొగరెక్కి, మనవృత్త్యధికతను మనము మన్నుఁ జేసికొనుటయే కాక లోకమున నెట్టి నీచ జంతువైనఁ జేయని యీ యధమాధమపాపమును గూడ శాశ్వతముగ మెడకుఁ జుట్టుకొనినారము.

దేవ—పాపమని చెప్పకుము. నాకుఁ దలనొప్పి వేయుచున్నది. మన జాతి యీరీతిగానుండుటయే లోకోపయోగకరమని నమ్ముము. జగదుపకారక కృత్యము సుకృతము కాక దుష్కృతమగునా?

మధు—మన లోకోపకారము మండినట్లే యున్నది.

దేవ—నీవు తత్వమును గనిపెట్టక మాటలాడుచున్నావు. అవనిపతులు ధర్మసత్రము లేల కట్టించుచున్నారు? చలిపందిరు లేల వేయించుచున్నారు? మండబయళ్లేల నిర్మించుచున్నారు?

మధు—లోకోపకారము కొఱకై—

దేవ—అనఁగ—

మధు—గృహాదిసాధనములులేని పాంథుల యుపయోగమునకు—

దేవ—అట్లే బ్రహ్మచారులకై—భార్యాదూరులకై—భాగవతోత్తములకై—మనము నిర్మింపఁబడినాము. మనమే లేకుండు నెడల ప్రబలబలాతిరేకులగు వీరి మనసుపుఁ బిచ్చవిసరులు, వీరి బందిపోటులు, సంసారిణులకొంపలు తీసివేయవా! ఎంద ఱుత్తమకాంతలు భ్రష్టలై పోవుదురు! పురుషులలో నెట్టి మహా కలహములు సంభవించును! లోకవిపత్తును మన మిట్టులాపుటచే మనము లోకోపకారిణులము.

మధు—మనము గుడిసెత్రవేతులమై పరస్త్రీలను బతివ్రతలుగఁ జేయు చుంటిమా! మనము మహాపాపాత్ములమై యితరులను

బుణ్యాత్ములుగాఁ జేయుచుంటివిగా! ఏమివెఱ్ఱి! పతివ్రతను బాధచేయువాఁ డెవ్వఁడును లేఁడు. తపస్సు, దైవము, నామె నెల్లప్పుడుఁ గాపాడుచుండును; కాని వీథిలోని మగగాడిదెలు, కుక్కలైన మనలఁగూర్చి కన్ను గీటునంతటి పరమ లాఘవ స్థితిని బడి యింక నధోగతికిఁ గ్రుంకుచున్న మనమా! స్వతేజోదుర్నిరీక్ష్యలగు పతివ్రతలను రక్షించుట!

దేవ—సరి సరి! ఇఁక నీవు వారకాంతావ్యాపారమును మాని భాగవతోత్తమత నవలంబింతువా యేమి?

మధు—ఇది వదలవచ్చునుగాని యది సంభవించు టెట్లు?

దేవ—ఇది వదలిన వెంటనే తనంత తానే యది సిద్ధించును. అన్ని వన్నెలు చిన్నెలు ధనముతో నున్నవి. వ్యాపారము వదలిన ధనము క్షీణించును. ధనలోపమునఁ దత్త్వజ్ఞానవృద్ధియే కదా! కడుపునిండిన చిలుక కునికిపాటును పడునుగాని కడుపుమండిన చిలుక రంగరంగా యని కూయదా! (నేపథ్యమున) రంగ! రంగరంగా!

మధు—అదిగో! భక్తాగ్రేసరుఁడగు విప్రనారాయణుఁ డిటు వచ్చు చున్నట్లున్నాఁడు. ఆతని పుణ్యదర్శనమున బవిత్రులమగుదుము.

దేవ—నీవు కమ్ము. నేను గానక్కఱలేదు. నే నాతని నాదర్శనమున నపవిత్రునిగాఁ జేయకుండు నెడల చాలును.

(నేపథ్యమున) చాలును. అంతేచాలును. ఈకాంచనపుష్పము లతో దివ్యమగుదండ యగును.

మధు—మఱియొక కంఠరవము వినఁబడుచున్నది. ఆతనికొక శిష్యుఁడు కూడ నున్నవాఁడేమో!

దేవ—పణ్యస్త్రీకొక్కబానిస, పుణ్యస్త్రీకొక్క పూర్వసువాసిని, శ్రీరంగదాసున కొక్కశిష్యుఁడు లేకున్న గ్రంథమే నడువదు గాదా?

(నేపథ్యమున) 'రంగడే రంగడు' అని నేను చేసిన గ్రంథమును నీవు విందువా ?

(నేపథ్యమున మఱియొక ధ్వనితో) చిత్తము.

దేవ—నేను జేసిన గ్రంథ మనుచున్నాఁడు. ఈతని కింక సహంకారము వదలలేదు. నీవు విందువాయనుచున్నాఁడు. ఒకని మెప్పు నింక నపేక్షించుచున్నాఁడు. ఈతఁడు స్తుతిప్రియుఁడు. ఈతని కింక భక్తి పూర్ణముగఁ గుదురలేదు.

విప్ర—(నేపథ్యమున) బాలకా! పాడెదను వినుము.

దేవ—బాలకుఁడేకాఁడు. బాలికలు గూడ విననై యున్నారు.

(విప్రనారాయణుఁడు శ్రీనివాసుఁడను శిష్యునితో 'రంగఁడే రంగఁడు' అని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.)

విప్ర— బలహంసరాగము—ఏకతాళము.

రంగఁడే రంగఁడు । రమ్యగుణాభంగుఁడే (రంగ)
భంగహీనభక్తకోటి । పాలనాత్తసంగుఁడే (రంగ)

(తాండవించును)

దేవ—అక్కా! భంగహీన భక్తుఁడనుచున్నాఁడు. భక్తికిభంగములు ప్రాయికములని యెఱిఁగి యనుచున్నాఁడు సుమా!

విప్ర—మంగళలలితాంగుఁడే । మహితదయాపాంగుఁడే
అంగసంగతోద్గదార । ధాంగశంఖశార్ఙుఁడే (రంగ)

(తాండవించును)

హా! రంగ! రంగ! రంగా! కస్తూరిరంగా! కావేరిరంగా!

దేవ—అక్కా! నానవిడిచినఁ గాని నారియే నాట్య మాడలేదు. అట్టిచో నట్లుచేయు పురుషుఁడెంతలజ్జారహితుఁడై యుండవలయును! అందులో కాళ్లుగాలిన క్రోఁతిచిందులవంటి యీదిక్కుమాలిన నిట్టగంతులను వేయుటకు మఱింత సిగ్గుమాలినవాఁడై యుండ

నాయును. సిగ్గులేక యూరంతటి యెదుట నున మొగుడులాడ నంతకంటె సిగ్గులేక మన యెదుట నీతఁ డెగుడులాడుచున్నాఁడు. ఈతఁడు వేశ్యల పాలి వేశ్యయై వెల్గుచున్నాఁడు. వేశ్య లీతని యొద్ద శిష్యులుగా నుండ దగినంతటి మహాప్రభావము గలవాఁడు.

మధు—నీవు హేళనమునకై యనుచున్నను బరమార్థమే నీ నోటి నుండి వెడలినది.

శ్రీ—గురూత్తమా! దేవరవారు రచించిన యీపదము దివ్యముగ నున్నది. బ్రహ్మముఖోద్గీతమగు గాయత్రీమంత్రములో మూఁడవ వంతు ఫలమీయఁ దగియున్నది.

విప్ర—ఎట్లయ్యా! శ్రీనివాసా! (పుష్పములు మాలగ గ్రుచ్చుచుండును)

శ్రీ—గాయత్రికి మూఁడుచరణములు. దేవరపదమున కొకచరణమే.

దేవ—(తనలో) శ్రీనివాసా! తెలివిగలవాఁడవే. కాని గాయత్రికంటె నీతని సంకీర్తనమే యధికఫలప్రదమని చెప్పినయెడల బాగుగ నుండును. ఏలనఁ, జతుర్ముఖ బ్రహోద్గీతమగు గాయత్రికిఁ జరణత్రయ మొంతసరికి దుర్లభమైపోయెను. ఏకముఖ బ్రహోద్గీతమగు కీర్తనమునకుఁ బూర్ణముగ నొక్కచరణ మున్నది. గొప్పకాదా ?

విప్ర—నీవు నన్నేదో యొకకారణమున స్తుతిచేయుచునే యుందువు. నీ కెన్నిమాఱులు చెప్పినను—

శ్రీ—ఆత్మస్తుతి కూడదని చెప్పినారు. కాని గురుస్తుతి కూడదని చెప్పి యుండ లేదు.

దేవ—(అపవారించి) అక్కా! వింటివా ? గురుశిష్యసంభాషణమెంత శ్రావ్యముగ నున్నదో! చెప్పితినని గురుఁడనును! చెప్పియుండ లేదని శిష్యుఁడనును! గురుఁ డసత్యవాదియైనఁ గావలయును శిష్యుఁడు గురుద్రోహియైనఁ గావలయును.

మధు—(అపవారించి) చెల్లెలా! పూజ్యుల నధిక్షేపింపకుము.

విప్ర—శ్రీనివాసా! పరమపవిత్రమై, సర్వశక్తిదమైన గాయత్రీమంత్ర మెక్కడ! మనసుండఁబట్టలేక యేదో వెఱ్ఱిమొఱ్ఱిగ నఱచిన నా కీర్తన మెక్కడ! శ్రీరంగదేవునకు, శ్రీరంగకింకరుఁడనగు నా కెంత యంతరమున్నదో గాయత్రికి నా కీర్తనమున కంత యంతర మున్నది. నాదియొక భక్తియేనా! నాప్రార్థన మొక ప్రార్థనమేనా! నేను జడుఁడను—దురభిమానిని—పాపాత్ముఁడను—కుటిలుఁడను—అధముఁడను—దౌర్భాగ్యుఁడను—చపలుఁడను—పశువను—రంగ—రంగ—రంగా!

శ్రీ—తను శిష్యుఁడ నగుటచే నేను గాడిదను—కాకిని—కంబళిపురుగను—పలుదోముపుల్లను—దారమను—పీచను—పసను—ఈఁకెను. నారాయణ! నారాయణ! నారాయణ!

దేవ—(తనలో) ఈఁకెలో నొక్క వెండ్రుకవు. వెండ్రుక కాలిన కమరవు. శుంఠ! శుంఠ! శుంఠా! (అపవారించి) అక్కా! వింటివా? గురుశిష్య నైచ్యానుసంధానబంధురగ్రంథసందోహ రచనా ధౌరంధర్యము! ఆహా! ఆచారము ననుసరించి యథమత్వములో నన్యోన్యాధిక్యము నపేక్షించి యవకతవకలలో నొకని తలపై నొకఁడు దాఁటఁదలఁచి, యజ్ఞానకృత డంబాచారధోరణిని వీరాడిన యవాచ్యాసంబద్ధాలాపములు బహు పాపప్రదములై వీరి నంతటివానిగఁ జేయునుసుమా?

మధు—ఎందుచేత ?

దేవ—దైవదివ్యమంగళవిగ్రహప్రతిబింబముగ నీ నరదేహము నిర్మింపఁబడినది. తన్మహాతేజపవిత్రస్ఫులింగమైన యాత్మ యీదేహమున నుంచఁబడినది. అందుచే స్వనిందాపరుఁడగువాఁడు దైవనిందాకరుఁడు. ఆత్మఘాతుకుఁడు దైవఘాతుకుఁడు. తానే

బ్రహ్మ మనుకొని యనుసంధించు నడ్డబొట్టు టద్వైతినైన నా యప్రమేయుం డామోదించునుగాని తానుం బంగినని పలు మాటలు పడం బెట్టుకొను పంగనామాల భాగవతోత్తముని నాగరీయక మానండు. ఈతని పాటు లింక ముందున్నవి. ఆత్మ గౌరవములేనివాని కిహమునందుం బరమునందుగూడదుర్గతియే.

మధు—చాలు; చాలు! నాల్గుముక్కలు చదివితినని విజ్ఞవీంగి విష్ణు భక్తులను విపరీతముగం దూలనాడుచున్న నీపాటులు ముం దెట్లుండునో యోజించుకొనుము.

విప్ర—

గీ. ఎన్నికోటులజీవు లీ । యిలనుగలవొ!
ఇట్టిగోళమువంటివి । యెన్నియన్ప
దంబులున్నవో! అందు జీ । వంబులెట్టి
వెన్నిశంఖాను శంఖంబు । లున్న వొక్కొ!

గీ. ఏతదతిసంఖ్య జీవసం । ఘాతములను
వివిధనైజగూపధ్వని । భేదగతుల
లీలసృజయించి రక్షించి । గోళకోటు
లిద్ధగతిందిప్పు నతండబ్బ! । యెంతవాండొ!

(గుండెలు కొట్టుకొనుచు)

గీ. ఇంతజేయు నాతనిబుద్ధి । యెంతొ! తేజ
మెంతొ! కల్పనావైచిత్ర్య । మెంతొ! దృష్టి
యెంతొ! రక్షణ సామర్థ్య । మెంతొ! యాజ్ఞ
యెంతొ! ఇన్నియుంగల యతం । డెంతొ! యెంతొ!

(గుండెలు కొట్టుకొనుచు)

గీ. మనకు ముందునకుంజూడ । వెనుకనున్న;
కనిన వినలేము! వినుచుం బల్కంగలేము;

ప్రథమాంకము

పల్కుచుండి వ్రాయఁగలేము । వ్రాయుచుండి
తలఁపలేము; తలంపులో । నిలువలేము.

గీ. మనకుఁ దెలిసినదేదైన । మహినిఁ గలదె?
ఇదిగో! పుష్పము పూవన । నేమి? ఊఁహు!
యెట్లుపుట్టిన? దూఁహుహ్హు । ఇట్టిరంగు
లెటుకలిగె? నూఁహు! యేవస్తు । విద్ది? ఊఁహు!

గీ. తృణమనఁగనేమొ! యెట్టిదో । తెలియలేక
ప్రకృతిశాస్త్రులు కొందఱు । వ్రాయుచుండ్రు
తలపయిని వెండ్రుకెట్టిదో । తెలియలేక
యాత్మజిజ్ఞాస మతికొంద । రాచరింత్రు.

గీ. మెఱుపు మింటఁ దళుక్కనఁ । దెఱవుకప్పు
జనుఁడు దైవాంతికమునకు । సరణిఁజూపు
గోడపై నెక్కఁదలఁచిరు । గునతఁడు పర
మాత్మకై గ్రాఁకమోక్షసూ । త్రాళిఁబన్ను.

గీ. కనులుమూసికొని సతియూ । హను పృథముగఁ
గనఁగలేని నరుఁడు దేవుఁ । గాంచితినను
నెందులకుఁబుట్టెనెఱుఁగక । యెటులొపుట్టి
తానె బ్రహ్మమటంచును । దలఁచుకొనఁడు.

గీ. బ్రహ్మము నెఱుంగ నరుఁడెన్ని । పాట్లుపడిన
నన్ని వెఱ్ఱిపోకలసంధు । లతిశయించు;
తెలియలేని దెఱుఁగుటెట్లు! । తెలియకుంట
మతియెలేని తెలివికంటె । మంచిగాదె?

గీ. వస్తుతత్త్వమెఱుంగుట । వట్టికల్ల
మనకుఁ దెలివితో నింతయుఁ । బనియెలేదు

భక్తిఁ గింకరోహమ్మని । భగవదర్ప
ణంబు తన్జేసికొన్నట్టె మో । క్షంబు తెలుపు.

సీ. అట్టిబ్రహ్మమర్చ్యారూప । మందియిచట
రంగఁడై వెలసెనుగాన । రంగ, రంగ,
రంగ రంగ, రంగా రంగ, । రంగ, యనుట
కంటె నిహపరోత్తారక । గతియెలేదు.

(నేపథ్యమున) రంగ రంగ రంగ రంగా! రంగ! (ధ్వనులగుచున్నవి)

ఓహో! దాసాధముఁడనగు పుష్పమాలాకైంకర్యమునకు వేళయైనది. రంగా! రంగా!

మధు—దేవదేవీ! ఈమహానుభావుఁ డింక శ్రీరంగదేవాలయమునకు బోవును. మనము మనయింటికిఁబోవుదము. రమ్మా.

దేవ—ఈతనిని సమీపించి మాటలాడి మఱిపోవుదము.

మధు—విష్ణుసామీప్య మొందవలసిన భక్తాగ్రేసరుఁడు విటసామీప్యముచే నపవిత్రయగు వేశ్యచే సమీపింపఁబడుట యనర్హమగును గాదా? అదిగాక, ఆతనికి మనకేమిమాటలున్నవి? అతనినిఁ బరిహాసింతుమా! బంగారునగలకై బాధింతుమా! పరపణ్యభామినులఁగాంచి కన్నుగీటెనని చెప్పుదుమా! దేవదేవీ! మనమాతనిని సమీపింపవలదు! నీవు హేళనస్వభావముగల దానవు. ఆత్మశక్తివిశ్వాసాధికత గలదానవు. తొందరచే నేమాట నీ నోటనుండి జాఱునో! భగవద్భక్తులతోడి పరిహాసపుమాటలు పాములతోఁ జెఱలాటలు! కావున దూరముననుండియే యొక్కనమస్కార మర్పించి పోవుదమురమ్మా.

దేవ—ఇక్కడనుండి చేయునమస్కార మెదుటికిఁబోయియె చేయుదము. నీకేమియు భయమక్కఱలేదు. నేనాతనిఁ బరిహాసింపనులెమ్మా.

మధు—పరిహాసింపక పోవుటయే కాదు. భాషించుటకూడ వలదు.

దేవ—సరే! పోవుదము.

(ఇద్దఱును విప్రనారాయణుని కెదురుగఁ బోవుదురు)

మధు—మహాత్మా! దాసురాలి ప్రణామమంగీకరించవలయును. (నమస్కరించును.)

దేవ—దేవా! దేవదేవి మ్రొక్కుచున్నది. (నమస్కరించును.)

(విప్రనారాయణుఁడు వారివంకఁ జూడక యాశీర్వదింప కూరకుండును.)

విప్ర—

శ్లో. కుడతిశై, ముడియైవైత్తు, కుణదిశై పాదనీట్టి
వడతిశై పిన్బుకాట్టి తెన్తిశై యిలంగై నోక్కి
క్కడల్ నిఱక్కడవుళెన్దై యరవణైత్తు యిలుమాకణ్
డుడలె నక్కుసుకు మాలో వేన్ శేయ్గేనులగత్తీరే.

నంబెరుమాళ్ తిరువడిగళేశరణం (నిష్క్రమించును).

శ్రీ—అడియేని కంత వట్టుదనుక నక్కఱలేదు. దేవర తిరువడిగళేశరణం (నిష్క్రమించును.)

మధు—మహాత్ముని దర్శనమైనది. కృతార్థులమైతిమి. పోవుదము రా!

దేవ—కృతార్థుల మెట్లయితిమి?

మధు—దర్శనమువలన—

దేవ—ఆతని దర్శనము మనమా చెట్టుక్రిందనుండి చేయలేదా! అంత మాత్రమునకే కృతార్థుల మగునెడల నిదివఱకే యైతిమే! ఇతని సమీపమునకు వచ్చి మనము గాంచిన యాధిక్య మేమున్నది? ఆతని మనము చూచుటతోడనే సఫలత స్వర్గప్రాప్తికలుగునా? మన నమస్కారము నాతఁడు గ్రహించెనా? ఆశీర్వదించెనా? ఎక్కడివారని కుశలప్రశ్న మొనర్చెనా? ఏమియు నక్కఱలేదు. కన్నెత్తి చూడనైనఁ జూచెనా? ఈమాత్ర పాద

రణముగ కే ధన్యులమైతిమా! క్షాళిత పాపులమైతిమా? సమా
ర్జిత పుణ్యుల మైతిమా! మోక్షనిశ్రేణికారోహణ మొనర్చు
చుంటిమా! శరీరములతో శ్రీమహావిష్ణులోకమును జేర సిద్ధముగ
నుంటిమా! ఏటిమాటలు!

మధు—మనము నమస్కరించకున్నను నమస్కరించునట్లు భావించు కొని, తాజేతులజోడించుకొని యాశీర్వాదములంతయు లేకుండ జేయుట కితడు నోటికి దలుపును ద్వారబంధమునులేక వట్టి వట్టి నెట్టికాఱులజుచు విటాధముడా? బహుమితభాషియైన భాగవతోత్తముడు. ఇంటికివచ్చినతోడనే మన మెవ్వరమును మాటలాడకున్నను "అత్తా! నీకుడవలద్రిప్పు తగ్గినదికద" యని మన యమ్మను, "బావా! ఖండువా మాసినట్లున్నదే మోయి! బొట్టుకనబడుటలేదు; భోజనమింకగాలేదా?" యనిమనసోదరుని, చుట్టతునకు "ఏమే! ఈసారికోరలప్పున్న రెకిగోకతప్పకయిచ్చెదను గోపపడ" కని మనయిల్లూడ్చుదాసి దానినైనను గారవించుటకు, బరామర్శించుటకు, శాంతింపజేయుటకు, బహుమానించుటకు, బతిమాలుకొనుటకు, కుశల వార్తలడుగుటకు, నోడలిమదముచే మనతోడగాని బ్రదుక లేక, మనదయాలేశముకొఱకు, మనబంధువులకు, మనమిత్రులకు, మన యింటికుక్కలకుగూడ నధమాధమదాస్యముం జేయుచు, లేనిపోని నమస్కారములు వెల్లడింపుచు, పడికాపులు పడుచు, ప్రాకులాడుచు, పాదములనల్లుకొనుచు, నూతనసంసారబంధసహస్రమునను జక్కుకొని గిజగిజ కొట్టుకొనుచు, గిరగిర దిరుగుచు, పడుచు, లేచుచు నింద్రియాధమాధముడా సుడై యుండి మనయారోగ్యాధిక ప్రశ్నమే యష్టాక్షరీమంత్రముగ జపించి 'జారిణీమయమిదంజగ' త్తని ఘోషించుట

కితఁడు జారపిశాచమనుకొంటివా? హరిహరీ! ప్రాపంచికాఖిల పాశాబంధప్రదారణపటిష్ఠుఁడగు భక్తశిఖామణి! "మనలను గన్నెత్తిచూడనైనరాదా?" యనియంటివి. చెల్లెలా! నీ కెంత వెఱ్ఱి! మనలఁగన్నెత్తి చూచుటకు, కన్నుప్రాల్చిచూచుటకు, నోరగఁజూచుటకు, చూచిచూడనట్లుచూచుటకు, చూచికన్ని ట్టిగీటుటకు, గీటి కిక్కురుమనక తటస్థముగఁజూచుటకు, టక్కు టమారులమారి పోంగలగుపవాసకులటాకుత్సితపక్షియా? శ్రీరం గదివ్యమంగళ విగ్రహసంస్పర్శన పరమపవిత్రనేత్రుఁడు మహాం తర్ముఖుఁడగు వైష్ణవప్రపన్న శేఖరుఁడు. ఆతఁడేమి? మనతో మాటలాడుటయేమి? మనలఁజూచుటేమి? మనకుశేల మడుగు టేమి? మనతో మాటలాడువాఁడు మనలజూచువాఁడునైన యెడల మనకోళ్ళకుఁ బవిటియుండలుసేయుచు బెరిగిపోయిన మనగజ్జెలలోనికి దారములబేనుచు, మనమంచములన్నల్లులను జంపుచు మనయింటిలోనే బంట్లై, బానిసయై సంగ్రెండు పక్ష ములక్రిందఁ బరమపదించినట్లు పడియేయుండును. అదిగాక—

దేవ—అంతటితో నాఁగుము. నీసిద్ధాంతమునకుఁగొండవీటిచేఁద తాడునకువలెఁ గొనయేగోచరింపకున్న దేమి! ఇంతకు నీయభి ప్రాయమేమోనాకు బాగుగఁదెలియనే లేదు! మనలనాతఁడు చూచునవికి భగవద్దాసుఁడుపణ్యావనితాదాసుఁడై పోవునా? మనతో మాటాడునవికి శ్రీరంగసంకీర్తనమంతయునట్టట్టఁ గలసి నాట్యాంగనకు వెనుక నుపాంగముపట్టుచు నుక్కిరి బిక్కి రియగు వీటుఁడగునా? హరిహరీ! ఇంతయకర్వ గర్వాతిశయ ముండునా? అష్టాంగసహితముగ నవనతులమగు మనకు—మన మధములమేకాని, యాతఁడత్యుత్కృష్టుఁడే కాని, మనమధిక పాపులమేకాని, యాతఁడమితపుణ్యాత్ముఁడే కాని మనమిం

ధ్యానశక్త్యుపేతుండే కాక, సూతజితేంద్రియుండే కాక, మనము కృష్ణప్రేమైకధనుండే కాక మనమాంసము పులకలమ్ముకొనిన వేశ్యలనేకులు కాక, మాతృడు ప్రేమమయుడు మోక్షమునకై వనవా స్వయమ్ము నిష్ఠ నిర్ణయముగఁ జేసిన విరాగిశిఖామణియే కాక, ఆ యనినన్ తెలిసి యంతే యాశీర్వదింపఁగూడదా? అంతటి త్రాడనే పారిభక్తి యంతేయు నంతరించునా? నీకు తెలియు నాకీ రంగడూఁచి పుచ్చుకొని యొకటి పోట్లైనాయింమనా? నాకేమియు బోధపడలేదు! పలుమనలఁ జూడలేదు? పలు మనతో మాటాడలేదు?

సుధు—ఆతఁడేల చూడలేదో, పలుమాటాడలేదో యనునాలోచనము లేశముగాని మన కావశ్యకతలేదు. ఆతఁడుపుణ్యమూర్తి. ఆతని దర్శించితిమి. ఆతనికి నమస్కరించితిమి. చక్కవచ్చితిమి. మనపని యంతవఱ్ఱునకే. ఆతని యాలోకనములతో మన కేమి? ఆతని యాశీర్వాదములతో మన కేమి? ఆతఁడాశీర్వదించినఁగాని మనకుఁ బుణ్యము లేదనుకొంటివా? ఆతఁడు చూచినఁగాని మనకు సుగతి లేదనుకొంటివా? పుణ్యకార్యమనియెంచి పుణ్యకార్యమును జేసితిమి. కృతార్థతను బొందితిమి. ఇతర చింతలతో మనకుఁ బనిలేదు.

దేవ—ఇదిగో పొందిన కృతార్థత! అరకాలుమంట శిఖకెక్కుచున్నది. ఆ! చూడనే చూడలేదు! అతఁడేమి మహాధికుఁడా? నిశ్చలసమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుఁడగు యోగియా? శ్రీరంగదేవుని శిరముపై నెగిరిపోయినాఁడా? ఆతనికున్నంతభక్తి యాతనికున్నది. నాకుఁదగినంతభక్తి నాకున్నది. ఆతనిహృదయమున నొకరంగఁడు నాహృదయమున నొక రంగడున్నాఁడా? నన్నుఁ జూచుటకైనఁ దగనంత నీచత నాయం దేమున్నది? శ్రీరంగ

దేవుని సేవించిన నేత్రములతో వీధిలోని కుక్కలను, గాడిద లను, పందులను జూచుటలేదా? మనమంతకంటెఁ జెడిపోయి తిమా? ఇదియేనా భక్తునిలక్షణము! తనమాత్మవంటిదే యిత రులలోనున్నదని తెలియఁజాలనివాఁడు భక్తుఁడగునా? పాపా త్ములనాదరించి, పాపశాంతికై మంగళానుశాసనమే పలుక లేని పరమతుచ్ఛగర్వభావుఁడు భక్తుఁడగునా? మూఢఁడాడవేమి? ఏలయాతఁడు మనల నాశీర్వదింపలేదు?

మధు—ఆతనినేమియు ననకుము. ఆతఁడు మహాభక్తుఁడు. ప్రపన్నా గ్రేసరుఁడు. ఏపుణ్యకార్యమైనను ఫలమునుగోరి చేయఁగూడ దని పెద్దలు చెప్పుదురు. మనమాతని కొనర్చిన నమస్కారము తన్మంగళానుశాసనప్రతిఫలాపేక్షచేఁ జేయబడినది కాదని యాతఁడెఱిఁగి యాశీర్వదింపలేదు. సరేనా?

దేవ— ఎంతచాతురవు! ఫలాపేక్షచే మనము నమస్కరింపఁగూడదు. కానియాతఁడాశీర్వదింపఁగూడదా? ఆతనికేమిప్రత్యవాయము?

మధు—అదిగాక శ్రీరంగపాదభక్తపరవశుఁడై మాలాకైంకర్యో త్సాహమునద్రావిడప్రబంధమును బఠించుచుఁ బోవుచున్న యాతఁడు మనలనెట్లాశీర్వదించును?

దేవ—నోరు పనిచేయుచున్నది కాన నాశీర్వదింపలేదందువా? నమ స్కారాంగీకారసూచకముగఁ దలనింతవంచరాదా? చేయినింత యెత్తరాదా? పోనీ! కన్నులమూసినను నేగంగలోఁ బడెను?

మధు—భక్తిపారవశ్యమున నున్నాఁడని చెప్పలేదా? ప్రపంచముననే పరాఙ్ముఖుఁడైన భక్తుఁడు మనలఁ జూడలేదన్న వేల?

దేవ—ప్రసవమాలను గూర్చుటకుఁ బారవశ్యము లేదేమి? పాశుర మును బఠించుటకుఁ బారవశ్యములేదేమి? పాదచారమునకుఁ బారవశ్యములేదేమి? భక్తుఁడు కాఁబోలు నన్నువెట్టిచే బాధిస

నై మ్రొక్కిన నాప్రణామమును బ్రతిగ్రహించుటకు మాత్రమే యీపారవశ్యము బయలుదేరినదా?

మధు——భగవత్తైంకర్యసాధకకార్యములందు నదేకలగ్నతయే పార వశ్యము. అట్టిఏకలగ్నతచేతనే యితరకార్యవైముఖ్యము సిద్ధించును. ఇట్టిసిద్ధి పారవశ్యమే కాకందువేరు!

దేవ——పారవశ్యముకాదు. పాషండత్వము—ప్రబలగర్వభూయిష్ఠత— పరనిందా ప్రవీణత——కన్నులున్న గ్రుడ్డితనము——చెవులున్న బధిరత్వము——నోరున్న మూకత్వము——ఒడలెఱిగిన పరవశ త్వము——డంబాచారము తోడివిరాగత——మతియున్నపిచ్చి.

మధు——అట్టులెంత మాత్రమనఁగూడదు. తలఁపఁగూడదు. ఆతఁడు యథార్థభక్తుఁడు. నమస్కరించిన పుణ్యము బుగ్గియగుటయే కాక మీఁదుమిక్కిలి భాగవతాపచార మహాదుష్కృతము గూడ మెడకుఁ జుట్టుకొనసైయున్నదా? ఆతనినట్టులుతూల నాడఁ దగునా?

దేవ——అట్లుతూలనాడుట తప్పనుచుంటివా? పోనీ! ఆతఁడుమృతుఁడు! మొఱఁడు! మొద్దు! కొయ్య! పాషాణము! ఈసారి సరియేనా!

మధు——ఔను. ఆతఁడు మృతుఁడే! ప్రపంచమునకు——ఆతఁడు మొఱఁ డే! సుఖదుఃఖములకు——ఆతఁడు మొద్దే! ఇంద్రియములయూఁ పులాటకు——ఆతఁడు కొయ్యయే! శ్రీరంగనామసంకీర్తనేతర గాథాశ్రవణమునకు——అతఁడు పాషాణమే! పరవనితాపాంగ మహిమకు——

దేవ——ఆహా! మింటిపై నెగిరిపోవుమాటలను జెప్పుచున్నావు. పర వనితాకటాక్షముమాట తరువాతఁ జూడవచ్చును. మొదట స్వవనితాకటాక్షపాళికైన గురుగువాఁడేనా? అక్కడఁ గూడ కాలుడాయియేనా? ఏమో! భార్యను జక్కబెట్టలేక భాగవ

తోత్తముఁడై నాఁడేమో? రక్తిలోని కెక్కుటకు శక్తిచాలక భక్తిలోఁబడెనేమో? ప్రపంచమునఁ గనఁబడు బోడిబుఱ్ఱల బాపనయ్యలు తాళపుఁజిప్పలదాసులు, కాళ్ళగజ్జెలభక్తులు తరచుగఁ గొఱుకరానికొయ్యలగు భార్యలలోపలి వెలుపలధాటి కాఁగలేక లోకాతీతులై నవారేలే!

మధు—ఎందులకూరక పుణ్యలోకమునంతను దూషింతువు!

దేవ—భూషించి మహాపుణ్యము నీవు కట్టుకొందువు కాని ముందది చెప్పుము. ఈతఁ డీవనమున వనితతోడనే యుండెనా?

మధు—ప్రస్తుత మిద్దఱు వనితలతో నున్నాఁడు.

దేవ—పరిహాస మేల? ఈతనిభార్య యెవతె? ఎచ్చట నున్నది?

మధు—ఈతఁడు బ్రహ్మచారి. ఎఱుఁగవా?

దేవ—ఆలాగా? బ్రహ్మచారియా? ఆఁ! అందుపైఁ బడుచువాఁడా? దానిపై బలాఢ్యుఁడా? అటుపై శ్రీరంగదేవోచితచిత్రాన్న దధ్యోదనమాష ఖండాపూపాది మృష్టాన్న భోజన ప్రియుఁడా? ఆపైఁ బ్రసవవనవిహారలోలుఁడా? అందుపై భక్తుఁడా? మఱి యందుపై భాగవతోత్తముఁడా? మఱి యింక నందుపైఁ బ్రమదాపరాఙ్ముఖుఁడా? ఆహా! బాగుగ నున్నది!

మధు—అంత హేళనముగ నందు వేమి?

దేవ—ఇఁకఁ బడుచుబ్రహ్మచారిభక్తుని బ్రదుకు కడ తేరినట్లే!

మధు—దుఃఖపూర్ణప్రపంచసంబంధ మగుబ్రదుకు కడ తేరుటచేతనే భక్తుఁడయ్యెను.

దేవ—భక్తుఁ డయ్యెనా? ఆఁ! నీకు మతిపోయెనాయేమి? నీవు ప్రపంచాతీత వైతివా యేమి? నీవు యుక్తాయుక్త విమర్శనాదూర వైతివాయేమి? భక్తుఁడు భక్తుఁ డనెద వేమి? ఎవఁడాభక్తుఁడు! ఎవనికాభక్తి! ఎక్కడ నాభక్తి! చందనాదిచర్చల ధరింపు,

పూలదండలు మెడమురుగఁ బూని, దివ్యములగు పీతాంబరములఁగట్టి, కస్తూరీఘనసారకుంకుమ పుష్పవాసనలచే గమగమలాడుచుఁ జెన్నంగిగొబ్బరికాయయంతశిఖ గన్నెరు పూలమాలతో వెన్నున నసియాడుచుండ, నిగనిగలాడుచుఁ జేవలు దేఱుచు, గుమ్మడిగింజవలె, పనసపిక్కవలె, తాండ్రబెత్తువలె, పందికొక్కువలె పోతువలెగాఱుకొని యొడలు పొగరుపొగలు గ్రక్కుచు సందులేక పెటపెట లాడుచుఁ గన్నెఱికపుఁ బెండ్లికొడుకుల గుఱువుగఁ బ్రకాశించు నీతని భక్తుఁ డనెద వేమి? జితేంద్రియుఁడ నెద వేమి? సర్వసంగపరిత్యాగి యనెద వేమి?

మధు—రంగరంగా! ఎట్టి దురాలాపము లాడుచున్నావు. శ్రీరంగదేవుని నిర్మాల్యములగు పూలమాలలు మహాభక్తిచే ధరించిన యితఁడు శృంగారలోలుఁ డగునా? శ్రీరంగప్రసాదమగుచందన శ్రీపాద రేణువులను మహానందమున దనివి తీఱక యొడ లంత బూసికొనిన యీతఁడు విటాధముఁ డగునా? 'నిగనిగలాడుచుఁ జేవలు దేఱుచు'నని యేమేమో చెప్పితివే. సాంసారికదుఃఖదూరతచే, శ్రీరంగదేవదర్శనైకానందమహిమచే, సత్త్వసంపన్నతచే, భక్తియోగప్రథిమచే, నూర్ధ్వరేతస్కతచే, బ్రహ్మతేజస్సంపన్నతచే ధగధగ లాడుచు దుర్నిరీక్ష్యుఁడై నిండుగ వెల్గుచున్నవాఁడు! పందివలె నుండెనా? దున్నపోతువలె నుండెనా? రంగరంగరంగా! కన్నెఱికముల పెండ్లికొడుకువలెనుండెనా?

దేవ—వలెనుండుటయే కాదు. వానినెత్తిపై దాఁటిపోయినట్లున్నాఁడు. ఈతని జెఱిపిన నట్టిచవుటిపెద్దమ్మ లార్గు అగుదురు.

మధు—వాచాదోషము లేల? చాలును! భక్తుఁ డేమిటి? చెడుట యేమిటి! విటుఁ డగుట యేమిటి?

దేవ—చెడక—యీతనిభక్తి నిలుచునా? పడుచుదన మెక్కడ? భక్తి

యెక్కడ? ప్రపంచసుఖవిరాగికిఁగదా భక్తియుదయింపవలసినది. అనుభవించి యనుభవించి యేవపడినవానికిఁగదా వైరాగ్యములభించవలసినది. రాగమున గొంతకాలము వన్నెలవిసజుకట్టువలె తళుకుతళుకులాడుచు నూఁగులాడి, యెండలోని సీతాకోకచిలుకవలెఁ గనఁబడినపుష్పవతి యగుకొమ్మపైకి మకరందపానాపేక్ష నెగిరియెగిరి, యెదవోయిన గిత్తవలె స్త్రీల వెంబడి అంకెలు వేయుచుఁ గెవ్వుమనుచుఁ గాండ్రించుచు దిరిగి తిరిగి విరహశృంగారమునఁ బాముపలె బుసకొట్టి క్షయరోగివలె, దిక్కులేనివలె నగమై, దైన్యపడి, యేడ్చి యేడ్చి, చోరునివలె గోడలు దాఁటి, కాళ్లు విఱుగఁబడి, రోగములఁబడి శక్తులుడిగి, శాంతి బడినప్పుడుగదా విరాగ ముదయింపవలసినది! కొంతకాలము స్త్రీల కొప్పులలోఁ బూలు ముడిచినపిమ్మటఁగదా శ్రీరంగదేవునిశిరముపైఁ బూయుంచుట! కొంతకాలము స్త్రీకపోలములపైఁ బూచికపుల్లతో మకరికాపత్త్రములు వ్రాసివ్రాసి తుడిచి తుడిచి, యూది యూది, మఱల వ్రాసి వ్రాసి చేతులు నొప్పులు పెట్టినతరువాతఁగదా, గంటముతోఁ దాటాకుపైఁ బాశురములో, భగవత్కీర్తనములో వ్రాయుట! కొంతకాలము కాంతల పసుపులత్తుక కస్తూరితో నొడలంత పెద్దపులివేషము నకువలె వింతవింతరంగులై వేలుకచ్చతోఁకవలె జీరాడ వెట్టివెట్టిమాట లాడినతరువాతఁగదా! యారంగులు తుడుచుకొని విభూతిరేఖలో ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రములో ధరించి నెత్తిమీఁది కుళ్లాయిలను గోముఖములుగఁ జేసికొని జపించుట! కొంతకాల మధరపానము చేసినతరువాతఁగదా! శ్రీపాదతీర్థపానము! కొంత కాలము జుట్టు పైరు దిరిగి నభోదర్శనము చేసినతరువాతగదా! శిరోముండనమో! లేక జటాధారణమో! స్త్రీపాదదాస్యుడై

కొంతకాలము పరిచర్య చేసినవిమ్మటఁగదా! శ్రీరంగదాసుఁడగుట! అట్లుకాక——

మధు——ఏమి! నీ సంభాషణమునఁ జెవులు గుయ్యి మనుచున్నవి. నీ యభిప్రాయ మేమోకూడ బోధింప కున్నది.

దేవ——అటులైన స్పష్టముగఁ జెప్పెదను, వినుము. భక్తికిఁ బడుచుఁదనముచుక్కయెదురు. రక్తపువేఁడియున్న దేహములో భక్తి మొలక లెత్తదు. కాదాచిత్కముగ మొలచినను వెంటనే పిట్టతలలువైచి మెలికలుబడి మాడును. భక్తి బంగాళాదుంప వలె శీతప్రదేశమునఁగాని వృద్ధిపొందదు. ఇంక స్పష్టముగఁ జెప్పలేదా? పండ్లూడినఁగాని భక్తిబయలుదేరదు. తలవెంట్రుకలు పండినఁగాని భక్తి చిగుర్పదు. నడుము వంగినఁగానిభక్తి లేవదు. దేహము క్షయించినఁగాని భక్తివృద్ధిపొందదు. చూచితివా? మన అమ్మ ధరించిన తులసిపూసలమాలను మనము ధరింతుమా? ఆమె శ్రీరంగనామస్మరణము మన కున్నదా?

మధు——నీయూహము కేవల మసత్యము. నీవు వెఱ్ఱిపడుచున్నావు. భక్తి మొదట యదృచ్ఛచే నవఁగ, దైవేచ్ఛచేఁ బూర్వపుణ్యము ననుసరించి కలుగును. సత్సహవాసాదులవలన వృద్ధి పొందును. బాల్యయౌవనాదు లందులకుఁ గారణములు గావు. వార్థకమే భక్త్యంకురవృద్ధులకుఁ బ్రధానకాల మని నీవు చెప్పితివి. ఇది కేవల మసందర్భ మగుమాట! సుఖానుభవసాధనములు తగ్గినకొలఁది సుఖవాంఛ హెచ్చగును. శక్తు లుడిగినకొలఁది వృద్ధి యగునది యాత్మచింతకాదు;——ఆశ. నపుంసకుఁడు భక్తాగ్రగణ్యుఁడగునని నీ యభిప్రాయము. వాఁ డతి దుర్విటునికంటెఁ దుచ్ఛతరవాంఛాలంపటతాతిపంకిలాత్ముఁడు. పండ్లున్నవాఁడు తననోటిలో నేదైననున్నప్పుడు చప్పరించును,

గాని పంక్తు లేనివాఁడు రేయింబగళ్లు సర్వావస్థలయందు నొక్కటే చప్పళింపు. మనయమ్మ యేమో భక్తురా లను చున్నావు. ఆమె కున్నంత ధనాశ మనకులేదు. ఆమె కున్నంత చావుభయము మనకు లేదు. స్వోత్కృష్టులయందలి యను రాగమే భక్తి. అనురాగ మనునది సర్వమనశ్శక్తులతో వార్ధక మున నశింపకమానదు. పడుచుఁదనమేయందుచేత భక్తికిఁ గొంత ప్రధానకాలమని చెప్పవచ్చును. అందుకు బ్రహ్లా దాదులు సాక్షులు.

దేవ—ఆఁ! వార్ధకమున భక్తులైనవా రెవ్వరు లేరా!

మధు—ఉండిన నుండవచ్చును. వార్ధకముచే మాత్రిమైనవారుకారు, దైవేచ్ఛచేత. పడుచుఁదనమున భక్తుఁ డగువాఁడుమాత్రము పడుచుఁదనముచే నయ్యెనా? పడుచుఁదనముచేఁ జెడునా?

దేవ—అబ్బబ్బ! దైవేచ్ఛ యని నీకు నాకుఁగూడ నర్థము దెలియని మాట నొకదానిని జెప్పినావు. కాలభేదము లేకుండ దైవేచ్ఛ చేతనే యుదయించు నంటివి. సరే—భక్తి చెడుటకూడ దైవేచ్ఛచేతనే చెడునా?

మధు—పూర్వజన్మప్రారబ్ధముచేత—

దేవ—అంతకంటె నర్థము తెలియని మఱియొకమాట చెప్పుచున్నావు. నీవు చెప్పినరెండునుగూడఁ గారణములు గావు. భక్తి యుద యించుటకుఁగాని, చెడుటకుఁగాని, మనబుద్ధియే కారణము. మనబుద్ధి చిన్నతనమునఁ బొట్లపిందెవలె ఖిగుల వంకలు గలిగి యుండును. భవభారము దిగలాగినకొలఁది తిన్నఁబడును. అప్పుడు పరిపక్వస్థితి నొందును. ఇన్నిమాట లేల? నే నిప్పుడు నీకు నామతమును నిదర్శనముగ శిలాశాసనముగఁ జేయఁ దలఁచినాను.

మధు—అదేమిటి?

దేవ—ఈ బాపనబిచ్చగానిమూలమునఁ గదా నీకు నాకు గ్రుద్దులాట వఱకువచ్చినది. దైవేచ్ఛచేఁగదా యీతఁడు పడుచుండెనమున భక్తుఁ డయ్యెనని చెప్పితివి. నాయిచ్ఛచేత నీతనిని నెట్టిభ్రష్టుని జేసెదనో చూడు. దేవదేవభక్తుఁడని నీచేఁ గొనియాడబడిన వానిని దేవదేవీపాదదాసునిగఁ జేయుదునో లేదో చూడు. నా చమత్కారము.

మధు—చాలుచాలు! ఇంతవఱకే యాలస్యమైనది. ఇంటికిఁ బోవు దము రమ్మె.

దేవ—అదిగో! తిరిగిపోవుచున్నావు. నీమాటప్రై నీవు నిలువకతప్పదు.

మధు—చీచీ! అయోగ్యపుఁదలంపులుకూడ మహా పాపప్రదములు. చాలులే. ఇంటికి రా!

దేవ—నీ వొక్కపనిఁ జేసిన నే నింటికి వచ్చెదను.

మధు—ఏదది?

దేవ—"ఈతని భక్తి దొంగభక్తి. ఇతఁడు దేవదేవీవిలాసాదులకు వశ్యుఁడై భక్తి భ్రష్టుఁడు కాగలఁడు" అనుము.

మధు—నాజిహ్వఁ గోసిన నే నామాట ననుదానను గాను.

దేవ—జిహ్వఁ గోసినఁగాని నీ వనలేనిమాటను, నేను నాజిహ్వాచమత్కారమున నిదర్శనముగఁ జేసెదను. చూచుకో—

మధు—జిహ్వాచమత్కారములే నిదర్శనము గావలయును గాని క్రియలు గావు.

దేవ—ఆలాగేమి? నే నీతని భ్రష్టునిఁజేసి క్రోఁతినివలె వేశ్యావీథి నాడింపకపోయినయెడల నా వేశ్యావృత్తి వదలుకొని నీకు మరణపర్యంతము దాస్యము చేయుదును. అట్లు చేసినయెడల నీవు న్నాకట్లాచరింతువా?

మధు—చెల్లెలా! నీ కేమి మతిపోయినదా యేమి? వసిష్ఠ విశ్వామిత్రులు పోరాడి హరిశ్చంద్రుని బాధించినట్లు మన మిూతనికిఁ జిక్కులు గలుగఁజేయ నుంటిమా? పాప మింక వేఱే మూటఁగట్టుకొన నక్కఱలేదు.

దేవ—అక్కా! నాతో నింకనేమియుఁజెప్పకుము. ఈతఁడు యథార్థభక్తుఁడని నీకు నమ్మకము పూర్ణముగ నున్న యెడల నాపన్నిదమున కంగీకరింపుము.

మధు—నాకావిషయమున నీనమ్మకముకంటె సంపూర్ణమైన నమ్మకమున్నది.

దేవ—అట్లయినఁ బన్నిదమున కొప్పుకొంటివి.

మధు—ఊఁ

దేవ—'ఊఁ' కాదు. ఒప్పుకొంటి ననుము.

మధు—ఒప్పుకొంటిని. మన దాస్యమునకు మరణపర్యంతము మితి యున్నట్లే, ఈతని భ్రష్టునిగఁ జేయుటకుఁగూడ మరణపర్యంతమే మితియా యేమి?

దేవ—ఎంతపరిహాసము. ఒక్కమాసము మితి.

మధు—ఒక్క మాసము కాదు. ఆఱుమాసము లిచ్చితిని.

దేవ—అక్కఱలేదు.

మధు—అక్కఱ లేకపోవుటకాదు. పందె మంత నీవు వచించితివి కద. అందులకు నేనంగీకరించితిని గద—ఈ మితిమాత్రము నేను వచించినది కావున నీ వంగీకరింపుము.

దేవ—సరే! ఇఁక నీవు నీదారినిఁ బొమ్ము.

మధు—నీ విచ్చటనేయుండి యిప్పు డేమి చేయుదువు?

దేవ—నాపాటు లేవో నేనింకఁ జూచుకొందును. నీవుపొమ్ము. దయయుంచుము.

మధు—ఈబ్రాహ్మణునకుదూరముననుండినమస్కరించియింటికిఁబోవుదమనిన వినకపోయితివి.అది యింత ముప్పునకుఁ గారణమయ్యెను.

దేవ—నేనే గెలిచితినేని యింతనిశ్చలుఁడైనవానిని దేవదేవి యిట్టె యూఁటాడించెనని లోకమందు నాప్రఖ్యాతి వెల్లడి యగును. లేదా, అక్కగారిపాదము లొత్తుచుఁ గాలక్షేపము చేసెదను. ఇందున ముప్పేమున్నది?

మధు—నీవు గెలిచినప్పుడు గలుగుప్రఖ్యాతికై యిప్పుడు సంతోషించుచుంటివి కాని, అక్కగారిచేతఁ గాళులు పట్టించుకొన వలసి వచ్చుటకు విచారించుచున్నట్లు కనఁబడుట లేదు.

దేవ—అట్టియవస్థ యెన్నఁటికి సిద్ధింప దనియేకదా నీనమ్మకము! నీకుభక్తుని నిశ్చలత్వ మొక్కసాహాయ్యమున్నది. దైవేచ్ఛ యొకసాహాయ్యమున్నది. పూర్వజన్మపుణ్య మను మఱియొక్కసాహాయ్య మున్నది. నాకన్ను, ముక్కుతీరు, వాణి, తప్ప నాకేమున్నది? ఆలస్యమగుచున్నదని యిదివరకే యెన్నిమాఱులో యంటివి. పోమ్మ. దయయుంచుము.

మధు—సరే. పోక తప్పునా? ని న్నెప్పుడు తిరిగి చూతును?

దేవ—నన్ను నీమఱఁదిని గూడ వేశ్యావీథిలో నాఱుమాసముల లోపునఁ జూతువు.

మధు—ఏమో! నీకొక్కటే పట్టుదల! లేనిపోనియీగోడవ యంతయు నెందులకు?

దేవ—నాయం దింక దయయుంచి పోమ్మ.

మధు—సరే. అప్పుడప్పుడు క్షేమవార్తను దెలుపుచుందువు గాదా?

దేవ—సరే—

మధు—నేఁ బోయెదను (నిష్క్రమించును.)

దేవ—ఏమి చేయుటకు నేమియుఁ దోఁచకున్నది. అయిన నుచితవేషమున రేపటి యుదయమున విప్రనారాయణుని సేవింపఁ బోయెదను. (నిష్క్రమించును.)

ఇదిప్రథమాంకము.

శ్రీ

విప్రనారాయణ చరిత్రము

ద్వితీయాంకము

ప్రదేశము—విప్రనారాయణుని పుష్పారామము.

ప్రవేశము—విప్రనారాయణుఁడు, శ్రీనివాసుఁడు.

విప్ర—రంగా! రంగా! రంగ రంగ రంగా! రంగా!

శ్రీ—దేవరవా రిఁక నట్టిచింత మానుదురుగాక! తత్సంబంధము లగు నన్నిచింత లవశ్యము మానుదురుగాక!

విప్ర—రంగరంగా! ఎంతమాట ఁడితివి! శ్రీరంగనామస్మరణమే యింక మాననా? శ్రీరంగనివాసమే యింక మాననా? పుష్పమాలా కైంకర్యమే యిఁకమాననా? శ్రీరంగదేవదివ్యపదారవిందదర్శనమే యిఁక మాననా! శ్రీరంగేశ్వరనిర్మాల్యాఘ్రాణమే యిఁక మాననా? తిరుకావేరీతీర్థపానమే యిఁక మాననా? ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రములే తుడిచివైచుకొందునా? రంగభక్తి నిఁక గంగాప్రవేశము సేయనా? బ్రహ్మచర్యవ్రతమును దగులఁబెట్టనా? గజ్జెలువదలి స్త్రీకటాక్షమాలికాశృంఖలలు కాళ్లకుఁ దగిలించుకొందునా? వింజామరను వదలి పైఁటచెఱఁగు చేతఁ బుచ్చుకొని వేశ్యాకపోలఫలకస్థలవిలసితఘర్మవారి నపహరియిం

పనా ? రంగ రంగ రంగా ! (ఏడ్చును) (యోగినివేషముతో దేవదేవి ప్రవేశించును.)

దేవ—తథాస్తు ! నాచే ముందు గాఁదగినకార్య మిప్పుడు గజ్జెలు కట్టుకొని యీతనినోటఁ దాండవించుచున్నది. వీ రింక నిక్కడ నేమిమాట లాడుకొందురో విందును.

శ్రీ—అడియేని విన్నపమును దేవరవారు మనఃపూర్వకముగఁ జిత్తగింపలేదు.

విప్ర—నీమాట నాకు బాగుగ బోధము కాలే దందువా ? గురుని వాగ్వైఖరి శిష్యునికి బోధింపకపోవుట యొకపుడు సహజము గాని యిది యేమి ? ఇట్టి విపరీతము ? ఇట్టి విపర్యయము ! నా బ్రదుకిటు తలక్రిం దగునా ?

శ్రీ—స్వామీ ! దాసు నొకమాఱు కటాక్షింపుము.

విప్ర—నే నొకనిఁ గటాక్షించుశక్తి గలవాఁడను గాను. నాకు శ్రీరంగదేవకటాక్షము కావలయును. అందుకొఱకుఁ బుట్టితిని. అందుకొఱకుఁ బ్రతుకుచుంటిని. దానితోడనే చావవలయును. రంగ రంగరంగా ! (దుఃఖించును.)

శ్రీ—నిత్యభక్తియోగప్రపూర్ణు లగు దేవరకుఁ గూడ భగవత్కటాక్ష లోపము గలుగునా !

విప్ర—కలుగనే కలిగినది. సంతతమందహాసనుందరవదనారవిందదివ్య సందర్శనప్రదాత యగునాముద్దులరంగఁడు, నాకస్తూరిరంగఁడు, నేఁ డేమో నా కప్రసన్నముఖుఁడై యుండుటయే కాక కించి త్కోపావేశవికటీకృతనిటలతటుఁడై యుండె నని నేను నీతో నిదివఱ కెన్నిసారులు చెప్పుకొని యేడ్చితిని. ఇంకను—

శ్రీ—అదిగో ! ఆచింతనే మానుకొనుఁడని నే నిదివఱకు విజ్ఞాపనముఁ జేసికొనఁగమీరన్యథాభావించియిట్టిదుఃఖాధికతనుబొందినారు.

విప్ర——ఆచింతను మానుకొననా? నాతరమగునా? మానుకొని నేను జేయవలసిన దేమి? రంగా! రంగరంగా!

ఆ. వె. తల్లి లేదు; లేడు తండ్రి భ్రాతలు లేరు;
లేమ లేదు; గృహము లేదు; నీవు
నక్క నెదియు లేదు; దాసుని రోపింప
నేది దిక్కు? రంగ! ఎట్టు లుందు?

దేవ——(జనాంతికముగ) నీకు లేమ లే దనుకొన నక్కఱలేదు. ఇదిగో! ఇచ్చట నీకొఱకే వచ్చియున్నది. నీ కమ్మ లేకపోయిన నత్త యున్నది. భ్రాతలు లేకపోయిన బావ లున్నారు. ఇల్లున్నది. ఇచ్చి పుచ్చుకొనుట లున్నవి. మడియున్నది. మాన్యమున్నది. సొంతవ్యవసాయ మున్నది. అన్నియు నున్నవి. నీకు బుద్ధి మాత్ర ముండవలయును. అనఁగ——లేకుండవలయును.

విప్ర——నాకు బుద్ధి లేదు. మనసు కుదురు లేదు. భక్తి లేదు. రంగా! రంగా! నీ వెట్లు ప్రసన్నుఁడ వగుదువు? ఏమి చేయుదును?

దేవ——(జనాంతికముగ) ఏమి చేయుదువా? తెగి పడి బోగమువీధి కడ్డుపడుము.

శ్రీ——దేవా! భక్తి నిలువఁబడుట కొకమార్గమున్నదని నేను వింటిని.

విప్ర——ఆలాగా! చెప్ప వేమి?

శ్రీ——గంజాయి చిలుములో నుంచి కాల్చినయెడల.

దేవ——(జనాంతికముగ) శ్రీనివాసా! గంజాయి జ్ఞానపత్త్రము కాని భక్తిపత్త్రము కాదు. భక్తిని గుదుర్చుపత్త్ర మేదనఁగ——తీర్చలేని ఋణపత్త్రము.

విప్ర——(పరధ్యానముగ) రంగరంగరంగా! ఏమంటివి?

శ్రీ——ఇంత తులసీవనముతోఁ బ్రయోజన మేమి? ఇది కొంత పెఱికి వైచి గంజాయిమొక్కలు నాఁటి పెంచిన యెడల——.

విప్ర—హా! రంగ రంగా! ఎంత విపరీతముగఁ జెప్పుచుంటివి?

గీ. పల్లవితకుసుమితపూత । వనమునందు
దులసి నునుమ్మొలన మొనర్చి । ధూమ్రపత్త్ర
వృద్ధిఁ జేయింపు మంటివో । హృదిని విష్ణు
భక్తి విడిచి వేశ్యారక్తిఁ । బడయునట్లు.

దేవ—(జనాంతికముగ) సెబాస్ ఓటిపలుకు లారంభ మైనవి. విఱుగఁ బలఁచినకఱ్ఱ ముందు పెటపెటలాడుట సహజమే కాదా?

విప్ర—గీ. చల్లనికటాక్షములఁ జల్లు । జలజభవను
జల్లనగు వనమాలను । సరసహృదయ
మందుఁ గలుగురంగేశ! నా । యందు నీకుఁ
దీక్ష్ణభావంబు తగునయ్య । దేవ దేవ!

శ్రీ—తీక్ష్ణభావ మా మహామహుఁడు వహించినట్లు మీరు భ్రమపడు చున్నారు! ఆయన తిరుమొగమును మీరు బాగుగఁ జూచి నారో లేదో! అప్పుడు దీపపుఁ గ్రీనీడ గాని, మఱియేదైనఁ గాని తన్ముఖమండలప్రసన్నతను దగ్గింప నట్టి వికాసశూన్యత మీభక్తి లోపమునఁ గలిగినదని భావించి పరితపింపవచ్చునా? అదిగాక మీభక్తి కిప్పుడు లోప మేమి కలిగెను? వ్రాసెడు పాశురములు వ్రాయుచునే యున్నారు. గ్రుచ్చెడుపూలుగ్రుచ్చు చునే యున్నారు. వాయించెడు తాళములు వాయించుచునే యున్నారు. త్రొక్కెడు నాట్యములు త్రొక్కుచునేయున్నారు. చేసెడు స్మరణములు చేయుచునే యున్నారు.

దేవ—(జనాంతికముగ) తిట్టుకొన్నతిట్టులు తిట్టుకొనుచునేయున్నారు. పెట్టిన పట్టెనామములు పెట్టుకొనుచునే యున్నారు. పూసిన గంధము పూయుచునే యున్నారు. పుచ్చుకొనుతీర్థము పుచ్చు కొనుచునేయున్నారు. త్రాగినకూడర్ త్రాగుచునే యున్నారు.

మ్రింగెడు చిత్రాన్నము మ్రింగుచునేయున్నారు. నమలెడు వడలు నమలుచునే యున్నారు. త్రేఁచినత్రేఁపులు త్రేఁచుచునేయున్నారు. ఏడిచినయేడుపు లేడ్చుచునే యున్నారు.

విప్ర—రంగరంగరంగా! రంగా!

దేవ—(బిగ్గఱగ) రంగరంగరంగా! రంగా!

శ్రీ—అవియేమి! మఱియొక శ్రీరంగభక్తశిఖామణి యీసమీపమునఁ జేరిన ట్లున్నది!

విప్ర—రంగరంగా! భక్తిశూన్యముగ నావలెనే కేవలము ధ్వని గలుగుటకుమాత్రమే "రంగరంగా!" యని యఱచు నేచిలుకయో గోరువంకయో కాక, ఈపాపాత్ముని దరిఁజేరుటకు భక్తశిఖామణికూడ వచ్చునా! రంగరంగరంగా!

దేవ—రంగరంగరంగా! (దరిఁ జేరబోవును)

శ్రీ—దేవరవా రట్లు కటాక్షింపఁ దగుదురు.

సీ. పావనతులసికా । పద్మబీజస్తోమ
రచితమాలలు మెడఁ । గ్రాలుచుండఁ
దీరుగా దిద్దిన । తిరుమణి తిరుచూర్ణ
తిలకంబు దివ్యదీ । ధితుల నీన
నీరెండతీ రుండు । నీర్కావికాషాయ
తళతళల్ తను వంత । నలమికొనఁగ
రమ్యనాదముతోడ । రంగనామముఁబల్క
మురళిగానపురీతి । మురువుకొలుప

గీ. గుటక లాడవించుచిత్రాన్న । ఘుటికవంటి
వర్ణమును గల్గి వెన్నయ । ప్పమును బోలె
మెత్తనై బోడిదారాగి । మిల్లిచెంబు
చేతఁ గ్రాలంగ నదిగో! వేం । చేయు నొక్కతె.

విప్ర—(లేచుచున్నాఁడు.)

దేవ—దాసురాలి ప్రణామ మంగీకరింపవలయును. (సాష్టాంగపడును)

విప్ర—(సాష్టాంగమును జేయుచు) సర్వాపరాధిని! దాసోహం దాసానుదాసోహం!

శ్రీ—(తనలో) ఈమెకు నమస్కరించుటకు నాకు బుద్ధి పుట్టకున్నది. అయిన నేమి? గురువుగారు సాష్టాంగపడినతరువాత నేనూరకుండఁ దగదు. (ప్రకాశముగ) దాసోహం!

విప్ర—దయచేయుఁడు.

దేవ—అట్లు కాదు. మీరే ముందు చేయుఁడు.

విప్ర—అదేమిమాట? దేవివారు దయచేయుదురుగాక!

దేవ—ఆఁ! ఆఁ! నేను మీపాదసేవకై వచ్చినదానను. నన్ను మీరట్లు గౌరవింపఁ దగదు.

శ్రీ—దేవా! స్త్రీకిఁ దాము సాష్టాంగపడవచ్చునా? అందులోను శిష్యత్వమునకై వచ్చినదానికి—

విప్ర—(దేవదేవి చేతులుపట్టుకొని) కూరుచుండుఁడు. కూరుచుండుఁడు. (ఇద్దఱును గూరుచుందురు.) దేవివారి తిరువడిగళ్లవలన నేదేశము పవిత్రమైనది?

శ్రీ—(తనలో) ప్రస్తుతము మీవనదేశము.

దేవ—దానిని గూర్చి తరువాత ముచ్చటింపవచ్చునుగాని—మీ శిష్యుఁ డడిగినప్రశ్నమునకు—'శిష్యత్వమునకు వచ్చిన స్త్రీకి సాష్టాంగ మొనర్పవచ్చునా?' యనుదానికిఁ బ్రత్యుత్తరము సాయింపవలయును.

విప్ర—

గీ. శిష్యు నెప్పుడు గురుఁడు నిర ♦ సింపఁగూడ;
దాత్మసమునిగ భావింప ♦ నగు నతండు

తనదుసహపాఠకునిగాఁగ । దలఁపవలయు
నిద్దఱు స్వగురుశిష్యులం । చెన్న నగును.

గీ. గురుని సేవించి తా నేర్చు । కొనిననాల్గు
ముక్కలు మఱచిపోకుండఁ । బుణ్యమూర్తి
శిష్యుఁడు లభించె నని ప్రీతిఁ । జెందియతని
నిత్యగౌరవముననను మ । న్నింపవలయు.

శ్రీ—(తనలో) ఇట్టిగౌరవము మాత్రము నాయం దెన్నఁడును జూపి యుండలేదు.

విప్ర—గీ. శిష్యునాత్మకు భక్తివి । శేష మిచ్చి
పరమదయ దానిఁ బోషింప । గురునిభార
మధికభక్తిని గురుదేహ । మూచరించి
రక్షణముసేయ శిష్యభా । రమ్మె సుమ్మి.

ఇంకను,

గీ. ఇతఁడు బ్రాహ్మణాగ్రేసరుఁ । డితఁడు మాల
ఇది పిపీలిక, యిది సింహ, । మితఁడు పురుషుఁ
డిద్ది స్త్రీ యను పైభేద । మెగయుభక్తి
నగ్నితో ద్రవ్యభేదము । లైనయట్లు.

గీ. వేదవేదాంగ సత్సార । వేత్తయైన
శాస్త్రషట్కప్రవీణతా । జటిలుఁడైన
ద్విజవరుండైన విష్ణుభ । క్తిరహితుండు
పరమచండాలుకంటెను । బాంసనుండు.

గీ. శ్వపచుఁడైనను బశువైనఁ । బక్షికీట
కము లయిన విష్ణుభక్తియు । క్తము లగునెడ
బ్రాహ్మణోత్తముకంటెను । బరమపూత
జన్మ లగును మోక్షార్హప్ర । శస్తిఁ గాంచు.

గీ. మోక్షనిక్షేప మిదునది । భూతిరేఖ
కాదు, యజ్ఞోపవీతంబు । కాదు; మఱియు
గోరుగుబోడిమీసము గాదు; । గోష్పదంబు
వంటిజుట్టు గా; దుత్తమ । భక్తి గాని.

దేవ—(తనలో) ఇచ్చట నద్వైతులను గొంచె మెత్తిపొడుచున్నాఁడు కాఁబోలును. ఇతని కింక నన్యమతద్వేషము వదలినది కాదు. భక్తిమార్గము లీతనికిఁ దెలియునుగాని, యనుభవమున కింక, బాగుగ రాలేదు. ఇతఁడు సంసారమును వదలినాఁడు. పైమె ట్టెందక యూఁగులాడు చున్నాఁడు. ఇతనిని బడఁద్రోయుట కిది యే సమయము. గచ్చపప్పుఁ దిన్నకాకివలె నాచాకచక్యమున నీతఁడు గిరగిర దిరిగి పడవలసినదే. భూతిరేఖ మోక్ష మీయ నపుడు పంగనామము లిచ్చును గాఁబోలు! గోష్పాదమంతజు ట్టీయలేనప్పుడు గొఱ్ఱెతలకాయయంత జుటిచ్చును గాఁబోలు!

విప్ర—

గీ. భక్తునకు జాతిలింగవి । భాగ మిల్ల
స్నానసంధ్యాదికృతు లవ । సరము లేదు;
వేదశీర్షైకాజ్ఞత మైన । వేడబంబు
పరమభక్తి యొక్కటె ముక్త్యు । పాయ మగును.

శ్రీ—దేవరవా రుపన్యసించిన దెంతసమీచీనముగ నున్నను గొంత పాషండత్వమును వెల్లడించుచున్నది. భక్తి కత్యధికత నాపా దించుచున్నారు! అదియుఁగూడ సందేహాంశము! భక్తి తప్ప నితరమోక్షోపాయము లే వనుకొనినను దత్సాధనము లైన కర్మజ్ఞానములను నిరసించుచున్నారు. బ్రహ్మసృష్టిలో స్థాపింపఁ బడిన వర్ణలింగవిభేదమునుఁ దుడిచివై చినారు. బ్రహ్మముఖో ద్గీతవేదవేదాంతసారము నుప్పాన నూదివైచినారు. దేవర

వారు మహాభక్తులు. తమ కేమియు బాధలేదు. కాని దీనఁ
డగునడియేని కొక్కభయముమాత్ర మున్నది.

విప్ర—ఏదది?

శ్రీ—భక్తి యప్రత్యక్ష మగువస్తువు. కొలదియో గొప్పయో యది
లేనివాఁడే లేఁడు కాని, యెంతభక్తి యున్నప్పు డిట్టిమాట
లాడవలయునో యిట్టు లాచరింపవలయునో తెలియదు. భక్తి
మాకున్నదని వెల్లడించుచు వేదముల నిరసించి, వేదవిహిత
కర్మములను ద్యజించి, వర్ణవిభాగమును భ్రష్టపఱిచి, నిరంకుశ
మైనట్టియు సుఖతరమార్గ మైనట్టియు నొకయప్రమాణమత
మును భవిష్యజ్జనులలోఁ గొంద ఱేర్పఱచుకొందు రేమో.
అట్టినిషిద్ధమతమునకుఁ దమయుపన్యాసము ప్రాతిపదికముగ
నుండునేమోయని నేను భీతిల్లుచున్నాను.

విప్ర—భక్తి కుదురనివాఁ డెన్ని వేదవిహితకర్మము లాచరించినను
వినియోగము లేదు. కుదిరినవాని కంతకంటె వినియోగము
లేదు. కాని ప్రస్తుతవృత్తాంతమును వదలి భవిష్యద్గాథ లేల?
ఇప్పటికైన నిద్ది స్త్రీ కాదని నీకుఁ దోఁచినట్లేకద!

శ్రీ—తాను స్త్రీనిగానని యామె యొప్పుకొనినను నేనొప్పుకొనను.
నాకన్నుల నెక్కడ దూపుకొందును! ప్రకృతినెట్టు భ్రష్టము
సేయఁగలను?

విప్ర—అబ్బ! నీకు నాయభిప్రాయము బోధింప కున్నది. 'ఈమె'
యనఁగ నేమి?

శ్రీ—ఇదిగో! దొంగకోళ్లను బట్టుకొన వేచియుండు నక్కవలె నున్న
యీవ్యక్తి.

దేవ—రంగరంగరంగా!

విప్ర—కాదు. ఈమెయనఁగఁ గరచరణాదివిశిష్ట మగునీరూపము
కాదు. నిరవయవనీరూపమగునాత్మ. దానికిస్త్రీత్వమున్నదా?

శ్రీ—చూడకుండ నే నెట్లు చెప్పఁగలుగుదును?

విప్ర—నేను జెప్పుచుంటిని వినుము. ఈమె స్త్రీ కాదు. నేను బురుషుఁ డను గాను.

దేవ—(తనలో) ఈతనికి భక్తితోపాటి ప్రారబ్ధముకూడఁబట్టిన దేమో?

విప్ర—ఇప్పుడు తెలిసినదా?

శ్రీ—(సందేహముగ) ఉ ఊఁ.

దేవ—తెలిసె నంటివి కదా? నీవు స్త్రీవా? పురుషుఁడవా?

శ్రీ—రెండును.

విప్ర—అదెట్లు?

శ్రీ—పురుషులయొద్ద స్త్రీని, స్త్రీలయొద్ద పురుషుఁడను.

విప్ర—సరే. సరే. ఎట్లైన స్త్రీపురుషభిన్న మైన తత్త్వమవు. (దేవదేవివంకఁ జూచి) ఇదివఱకే దేవివారి క్షేమప్రశ్నమున కాలస్యమైనది. క్షమింపవలయును.

దేవ—ఈ శ్రీరంగపట్టణమునకు సమీపమున నున్నయొకచిన్నపల్లె మానివాసము. నేను జన్మమున వేశ్యను. దేవదేవి నాపేరు.

శ్రీ—వేశ్యవే! ఆఁ! ఆఁ! ఏమి స్వామీ? భాగవతులము భోగము మేళములో నింకఁ గలసి పోవలసినదేనా?

విప్ర—ఏమనెనో వింటివా? జన్మమున వేశ్య ననినది. వృత్తమునఁ బరమభాగవతోత్తమురాలు.

శ్రీ—పండ్లూడినతరువాతఁ గాని, వారకాంత భాగవతోత్తమ యగునా? దేవరవారు పరిశీలింపఁ దగును.

దేవ—పండ్లు కనఁబడుచునే యుండఁ బరిశీలన మెందులకు? దేవా! అట్టి పరమతుచ్ఛవేశ్యాకులమునఁ బుట్టి—

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఏ పూర్వజన్మపాపముననో యట్లు సంభవించెను.

శ్రీ—(తనలో) అంకుచేతనే మన కిష్టుడీట్లు సంభవించెను.

దేవ—పాపమున బాల్యావస్థలోనిగండము లన్నింటినిదాంటి బ్రదికి—

విప్ర—పాపము! రంగరంగా!

శ్రీ—(తనలో) మనది.

దేవ—మహాపాపమునం బెద్దదానవై—

శ్రీ—(తనలో) విటులమహాపుణ్యమున—వైద్యులమహాపుణ్యమున—

దేవ—అంతకంటె నతిఘోర మగుపాపమున నొక్కదుర్విటుని కంటం గట్టంబడితిని

విప్ర—రంగరంగరంగా! వేశ్యలకుస్వచ్ఛందవృత్తి యగుటనవ్వానొక్కని కని చెప్పితివి. నాకుం దెలియలేదు.

శ్రీ—స్వామీ! ఇది యేమి తులసిమాలలోనిపూసలను గణించుటా! శ్రీరంగదేవార్పణమునకుగ్రుచ్చెడుపుష్పమాలలోనిపుష్పములు గణించుటా! గాయత్రీమంత్రసంఖ్యాగణనమా! ఊరిలోనివేశ్య కెంకఱువిటులో లెక్కించుట మన కెందుల కయ్యా! స్వామీ! నివృత్తిమార్గమున నుండునగులలో భాగవతోత్తముం డెట్లు ప్రప్రథముండో ప్రవృత్తిమార్గమునం దిరుగువిటులలోం గన్నెఱి కప్పుంబెండ్లికొడు కట్లు ప్రప్రథముడు. దేవర కిప్పుడు సంశయము వీడినదా?

విప్ర—ఈమెగుణ మెంతస్వచ్ఛమైనదో నీవుపరిశీలింపకుండ మాటాడు చున్నావు.

శ్రీ—ఆమెగుణమునుగూర్చి నేను జెప్పనే లేదు.

దేవ—అటుపైన—

శ్రీ—అటుపైన ననంగా! ప్రథమమునమంత్రోపదేశ మైనతరువాత—పద్మసాయక బ్రహ్మజిజ్ఞాసాశాస్త్ర ప్రథమ సూత్రపారాయణ మైనతరువాత—అంతే కాదా!

దేవ—(తనలో) వీఁడు గంఁడ్రముండకొడుకు యథేష్టవృత్తికి వేశ్యా మాతవలె నష్టపడుచున్నాఁడు. (ప్రకాశముగ) నాపాపమేమో కాని నామనస్సు ప్రపంచసుఖానురక్తి కెక్కక పోవుటచే—

విప్ర—అది పాపము కాదు. పూర్వజన్మమహాపుణ్యము.

దేవ—ఏమిపుణ్యమో నే నెఱుఁగను. స్వామీ! నేను బడినపాటు లేమిచెప్పుదును! మాఅమ్మ నాకు సింగారింప—నే నగ లూడఁదీసికొన—ఆమె నాకుఁజుక్కబొట్టుపెట్ట—నేను దుడిచి కొని తిరుచూర్ణరేఖతీర్చుకొన—

విప్ర—చూచితివా? పుణ్యురాలియలంకారవైరాగ్యము! ఊర్ధ్వపుండ్రధారణోత్కంఠత! ఆహా! రంగరంగరంగా! భక్తి! భక్తి! భక్తి వంటిది మఱియొకటి యున్నదా? వేదవిహితకర్మాచరణ మావశ్యక మంటివే! జ్ఞాన మావశ్యక మంటివే! ఇక్కడ నవి యేవియు నక్కఱలేకుండ నిశ్చలభక్తి చిన్నతనముననే యెట్లు కలిగినదో చూడు! శ్రీరంగమూర్తి నిర్హేతుక జాయమాన కటాక్షవైభవముననే యది కలుగవలయును.

శ్రీ—ప్రవృత్తిలోఁ దిరిగి పడకుండ దానిని దుస్సంగశూన్యత్వము చేతనే మనము కాపాడుకొనవలయునని దేవర యిదివఱకు సాయించినారు.

దేవ—సాయంకాల మగుసరికి, విటాధముల నాకర్షించుటకై, గుమ్మములోనిలువఁబడి తలు పోరఁజేసికొని, రంగుబట్టల పెటపెటల వారు, తాళపుగొలుసులగలగలలవారు, కూనిదీర్ఘముల గుయి గుయిలవారగు నిర్భాగ్యనిరక్షరకుక్షులు వీథినుండి గొంతు కలు సవరించుకొనుచుఁ బోవుచుండ, నిట్టెముందునకు నట్టె వెనుకకు దాఁగుడుమూఁత లాడుమని నన్ను మాయమ్మ గుమ్మములోనికి గెంట—మొఱ్ఱోయని నేను వెనుకవెనుకకు నాలోనేను దిట్టుకొనుచుఁబోవ—

విప్ర—ఆహా! రంగరంగరంగా! భక్తమణికిఁ బ్రాపంచికసుఖనిర్బంధ మెంతమహాకష్టము! భక్తియుదయించినచిమ్మట నది నిశ్చలముగ వృద్ధికావలయునుగాని, తుచ్ఛసుఖనిత్యప్రోత్సాహము దాని కెంతయవరోధముగావించునో చెప్పవలయునా? నీవునిశ్చలచిత్త వృత్తి గలిగినదాన వగుటచేతనే, నీభక్తి యవ్యాజమైనభక్తి యగుటచేతనే, నీవుసర్వవిఘ్నచరమశాంతిఁ జేసి, యింత వఱకుఁ గడ తేఱితివి! నీయవస్థ విన నాకు జాలి యగుచున్నది.

శ్రీ—(తనలో) మీయవస్థఁ జూడ నా కేడ్పు వచ్చుచున్నది.

దేవ—దీపాలుపెట్టిన నాలుగుగడియలకుఁ బశువులసంతకుఁ బైపల్లె నుంచి వచ్చి పశువుసందర్భము కాకపోవుటచేఁ దిరిగియింటికిఁ బోవుటకు వీలులేక మాఁకుచున్నకష్టమంతయు శనగపప్పు బెల్లముచే శాంతిపఱచుకొని, నిద్రించుటకుఁ దావు దొరకక, వీథిలో నడయాడుచున్న యేతలమాసినముండకొడుకో యీ రాత్రి పెండ్లికొడుకుగ దాపరింప—

శ్రీ—సంతలోఁ బశువు దొరకుట దుర్లభము గాని సానివీథిలో సాని దొరుక కేమి?

విప్ర—ఎంతకర్మము! రంగరంగరంగా!

దేవ—అట్టితుచ్ఛరూపస్వభావుఁడు—

శ్రీ—వేశ్యకు వెఱ్ఱిమొగమునిర్భాగ్యులు తప్ప విష్ణుభక్తులు లభింతు రనుకొంటివా యేమి?

దేవ—(తనలో) అమ్మ! నోటిమొట్టపుముండకొడుక! (ప్రకాశముగ) నాచేయి పట్టుకొని గదిలోని కతఁడు లాగ—నేను బంచపాళీ లోని కాతని నీడ్వ, నన్నాతఁడు బ్రతిమాలుకొనఁగ, నేను మొగము విడిపించుకొని ధుమధుమ లాడ, నన్నాతఁడు బెద రింప, నేను దిట్ట, నాతఁడు నన్ను దురుక్తులాడ, నే నేడ్వ, నిట్టి

ముష్టియుద్ధసంరంభమును మాయమ్మ చూచి నన్నుఁ బడదిట్టి వాఁడు సంతకర్చైన నీకుండఁ బోవునేమో యనురోషముతో నన్ను సున్నపుబిడతతో నెత్తిపైఁ గొట్ట—

విప్ర—ఆఁ! ఆఁ! రంగరంగా! సున్నపుఁబిడత యేల?

శ్రీ—బొప్పికి వేతే సున్నము ఱాయనక్కఱ లేకుండుటకు—

దేవ—గిలగిల కొట్టుకొని నే నేడ్వ—(ఏడ్చును)

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఏమువకుము. భక్తునినేత్రములవెంట నానంద బాష్పములు వెడలవలయును.

గీ. ఇతరసుఖములఁ గోరక । హీనకష్ట
పాలఁ బడి భక్తి నిటు వృద్ధి । పఱచినావు;
కడుపు మండ లోకులనిట్లఁ । బడుచు నాన
యేది ధనవృద్ధిఁ జేసెడు । కృపణునట్లు.

దేవ—ఇంటివారంఐఱు తలకొకతిట్టుతిట్ట, నిరుగుపొరుగు గుడిసెవ్రేటి పేరటాండ్రు దాడలునొక్కుకొనఁగ—విటకాండ్రందఱు వెక వెకలాడ—భోగమింటిపరువు తీసివైచుటకుఁ బుట్టినదీనికి గరి కెఁగాల్చి వాతవేయు మని వాడసానులు వైద్యబోధములు సేయ—సంకిలియేమో యని మాయమ్మ సోదికిఁ బోయి చేటెఁడు త్రాటియాకు తాయెతులు కీలుకీలునకుఁ గట్ట— మంత్రవేత్తలని చెప్పవచ్చిన మోసగాండ్రు నన్ను ముగ్గులఁ గూర్చుండఁబెట్టి బూడిదెతోఁగలిపిన దూలగొండనూగు నాకు బోసి యేడ్పింప—స్త్రీత్వవృద్ధికై నేరేడుపండ్లంత మాత్రలు నాచే వైద్యులు మ్రింగింప—

శ్రీ—పుంస్త్వవృద్ధికై మదనకామేశ్వరమో మర్దనమో గాని స్త్రీత్వ వృద్ధికి మందేల?

విప్ర—రంగరంగా! ఏమికష్టములు? జనుల కెంతవెఱ్ఱి!

గీ. అనృతవాదులు సత్యవా | క్కులని బుద్ధి
హీనుఁ డని యతిభయుఁ డని | యెన్నుచుంద్రు
కులటలు పతివ్రతను వెఱ్ఱి | గోల యొంట
రెత్తు వచ్చుఁ బెద్దమ్మని | యీసడింత్రు.

గీ. అత్యనాచారు లీర్ష్యని | స్వాధికాత్మ
ఛాందసపు ముండకొడు కని | చాటుచుంద్రు
భవరుజాపీడితులు భక్త | వరుని శక్తి
విభ్రమాదభ్రుఁ డని బాధఁ | బెట్టుచుంద్రు.

గీ. తమకుఁ గలవెఱ్ఱి దాఁటిన | ధన్యతముని
వెఱ్ఱివానిగ జనులు భా | వించుచుంద్రు
రట్టివెఱ్ఱి దీటెన వెఱ్ఱి | యతఁడు లోకు
లెల్లరును వెఱ్ఱివా రని | యెంచవలయు.

దేవివారు సాగించు నుపన్యాసమునకు నడ్డు వచ్చితిని. క్షమించి సెలవిచ్చెదరు గాక!

శ్రీ—దేవి వారి యుపన్యాసమునకు దేవరవారి యోపికకుఁ గూడ నంతము గానఁబడ కున్నది!

విప్ర—శ్రీనివాసా! అట్టు లాడుట న్యాయమా?

గీ. భక్తివృద్ధికై భక్తుఁడు | పడెడు పాట్లు
భక్తుఁడు గ్రహింపఁ దగుఁగాక | పరునితరమె?
ఘనమహాకావ్యపోషణ | మునఁ గవి పడు
కష్ట మితరుఁ డెఱుంగునే | కవియె కాక.

శ్రీ—గప్పు మని యొకసారి మెఱుపు మెఱసినట్లు—పూలు జల్లున నాకస్మికముగఁ జల్లినట్లు—చల్లఁగా హఠాత్తుగాఁ బన్నీరు చిలికినట్లు—చందనగంధగంధిలమందమారుత మట్టె వీచినట్లు—సరససంగీతమాధురీధురీణాలాపము వినరు చెవినిబడి హృదయమున

దూరినట్లు—సుందరయువతీ గురుకుచాగ్రయాదృచ్ఛికస్పర్శచే నొడలు మనస్సు నాత్మయంతయు నొకమాఱు జలజల మనిన ట్లు—ఈయంశముమాత్ర మడియేనికి దేవరవారి కిప్పటివఱ కననుభూతము. క్షమింపవలయును—నిష్ప్రయత్నముగ, నిరా యాసముగ, నబుద్ధిపూర్వకముగ బయలు వెడలినకవిత యానం దింపఁ జేయునుగాని, గాదెక్రిందిపందికొక్కువలె రేయింబగళ్ళు బఱికి బఱికి, పండ్లు గిట్టకఱచుకొనఁజేయునట్లు అంపపుకోత వలె గోసి కోసి, గ్రుడ్లు నీరుగ్రమ్మ నొక్కొక్కవెంట్రుకను జంటసమునవలె పీఁకి పీఁకి, జనపనారపచ్చడినివలె వెనుకకు ముందునకు నూఱి నూఱినటు, కష్టపూర్వకముగ, బలాత్కా రముగలాగి లాగి, యీడ్చి యీడ్చి చెప్పి వీథినిఁబారవైచిన కవిత, వెఱ్ఱికుక్కవలెఁ దోఁకముడిచి, పం డ్లిగిలించి, తోఁచక, తావులేక, యంజఱిని జూచి తా జడియుచు, నందఱకుఁ దా భయహేయతలను గలిగించుచు, నొకచోట నైన నొకనిముస మైన స్తిమితముగ నిలువఁబడుదు నన్న 'ఛీఛీ' యనుధ్వనులచే బెదరి పాఱిపోవుచు, లోకులు నిందించుచున్నా రని యేడ్చుచు నందులకొఱకు లోకులపైఁ బగఁ దీర్చుకొనఁ గఱువఁబోవుచు, నొకనిని జంపుచుఁ దాను దూరపువారిఱాలదెబ్బలను దగ్గర వారికఱ్ఱదెబ్బలను దిని పరమపదించును. భక్తియుఁగూడ నటులే. అది దివ్యతేజమువలె బయలువెడలవలయును. అట్టె యట్టె పూర్వపుణ్యమునఁ బ్రాఁకవలయును. అంతయే కాని పడరానిపాటులఁ బడినంతమాత్రమున నది వృద్ధియగునా! గొప్పద్రవ్వుట కది యేమి వంగచెట్టా? గసికఁ గొట్టినఁ గాని పక్వము గాకుండుట కదియేమి పనసకాయయా? దంపి, పాఁగు దీసి, లట్టించినఁ గానిభోగ్యము గాకుండుట కదియేమి గోధుమ

పిండియా? మహాకష్టములంబడి మొట్టులో స్వల్పముగ వృద్ధి చేసికొనుభక్తి నిశ్చలముగమాత్రము నిలువదు. ఏటకుక్కలాడి, వగలాడి, తగులమారి పేరంటాలో కుక్క పధ్యోదనపుంబొత్రను వలె నోటం గఱచుకొని పోవును.

విప్ర——రంగరంగరంగా! రంగ!

దేవ——మహాత్మా! దేవరశిష్యుండు సూర్యునికి వారములును, జంద్రునికిం దిథులును జెప్పవాండుగ నున్నాండు!

శ్రీ——ఈక్రొత్తశిష్యురాలు.——ఈ క్రొత్తశిష్యురాలు——గోవింద భక్తునకు గొక్కోకము సెప్పుటకు వచ్చినది కాంబోలు నేమి?

దేవ——(తనలో) వీ డసాధ్యుండే!

విప్ర——(చెవులు మూసికొని) రంగరంగరంగా! అట్లనెద వేమి?

శ్రీ——నేను దేవర నేమియుననలేను. ఈశిష్యురాలు నన్నధిక్షేపింపనేల?

విప్ర——కాని, నీబుద్ధి మొదటినుండియుం గనిపెట్టుచుంటిని. ఏమో లోకవిరుద్ధముగ నున్నది.

శ్రీ——మీాచర్యయో? ఈవయసేమి? ఇంతభక్తి యేమి? ఈ దేహదార్ఢ్యమేమి? ఈ ప్రపత్తి యేమి? ఈ రక్తపటినుయేమి? ఈ యింద్రియనిగ్రహ మేమి? ఈ ప్రాపంచికసౌఖ్యవిరాగత యేమి! ఈ వానప్రస్థత యేమి? ఈ మాధుకరభిక్షాన్ననియమ మేమి! ఈచర్య లోకవిరుద్ధముగాదా? మీాశిష్యుండ నైన నా బుద్ధికూడ నట్లే యుండుట యాశ్చర్యమా!

విప్ర——(నవ్వుచుం దల పంకించి) నీవు స్తుతిని మానవుకదా?

శ్రీ——స్తుతిని మానుమని నన్ను దిద్దుటకంటె సత్యమును జెప్పవలయునని శాసించువేదమును దిద్దిన బాగుగ నుండును.

దేవ——(తనలో) ఆహా! మహాత్ముండు బహునిష్కల్మషహృదయుండు. బహుభీతదయాయుక్తుండు. స్త్రీపురుషభేదమ్మే యిప్పటికెఱుం

గనిమహామహుఁడు. కాని స్వల్పస్తుతిప్రియత, అత్యమాయికత మొదలగుకొన్నిలోపము లీయనయందుంటచేతనే యాసపడు చుంటిని గాని, జాగిలమువలె నీతని గాచియున్న యీశిష్యుని దలఁచుకొన భయము వైచుచున్నది.

విప్ర—భాగవతోత్తమురాలా! కానిండు.

దేవ—ఏమున్నది. భక్తురాల నని, బ్రహ్మచారిణి నని, బైరాగినినని జోగినిననియంగ మునన్నుఁదరిమితరిమితిట్లుతిట్టి—బాధింప—.

విప్ర—ఆఁ! ఆఁ! నిజమే! నిజమే!

గీ. అట్టిశుభనామములు తుచ్ఛ । లందుఁ జేరి
తిట్టు లయి భక్తునకు నిందఁ । దెచ్చు నింత
కవిమృదులవాక్యములు నిర । క్షరనటకుల
నోటఁ బడి కవి కిసుమంత । మాట వలెను.

కాని,

గీ. సంగయుతులకు భూషలౌ । స్వర్ణకాంత;
లగును దూష్యము లధికభ । క్తంచితునకు;
వారి కతిదూష్యహేయమౌ । భక్తిమార్గ
మగును బరమభూషణము భ । క్తాధికునకు!

దేవ—ఇంటిలోనేపడి "భగవంతుఁడా! నీపాదసాన్నిధ్యమున కెప్పుడు తీసికొనిపోవుదువోయీ!" యని యేడ్చుచు నొకపంచను బైటఁ జెఱఁగుఁ బఱచుకొని రంగనామస్మరణము సేయుచుఁ బడియుండ నొక్కరేయి భుజాగ్రపరిచిహ్నితశంఖచక్రుఁడు—తులసీమాలావక్షుస్కుఁడు—ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్ర ప్రభూషిత దేహుఁడగు నల్లని యాచార్యపురుషుఁ డొకఁడు స్వప్నమున సాక్షాత్కృతుఁ డయ్యెను.

శ్రీ—వేశ్యయింటికి స్వప్నములోనైన నాచార్యపురుషుఁడు వేంచేయుట క్లిదియే మొదటిసారి.-

విప్ర—ఆహా! ఆహా! ఏమి నీయదృష్టము! తరువాత నేమి జరిగినదో చెప్పుము.

దేవ—నే నామహాత్మునకు నమస్కరించి దేవరవా రెవరో సెలవిండని వేఁడుకొంటిని.

విప్ర—కానీ! త్వరగఁ జెప్పుము.

శ్రీ—ఉండుఁడు. ఏమి చెప్పవలయునో యాలోచించుకొననీయ రేమి?

దేవ—ఆలోచించుకొనుట కిది యసత్య మని నీయభిప్రాయమా?

శ్రీ—నిన్న రాత్రి గలిగినస్వప్న మీయుదయమునసే యెంతయో నిదానించి స్మృతికిఁ దెచ్చుకొనినఁ గాని పూర్తిగా వెల్లడింప లేము. అట్టిచో నెప్పుడో గలిగినస్వప్నము నాలోచించుకొనకుండ నెట్టుచెప్పఁగల్గుదువని యంటిని. లేనిపోని దురభిప్రాయ మేలపడెదవు?

విప్ర—నాయనా! ఉండవోయి! శీఘ్రముగ నేమిజరిగినదో చెప్పుము. తా నెవరినని చెప్పెను.

దేవ—నన్ను విష్ణుదాసుఁ డందు రనెను.

శ్రీ—అదేమిమాట? వైష్ణవులు విష్ణుదాసులుగాక వేశ్యాదాసు లగుదురా!

విప్ర—ఆతనిపేరు?

దేవ—పేరు చెప్ప వీలులేదు. నేను శొన్నవణ్ణంశైన పెరుమాళ్ దాసుఁడ ననెను.

విప్ర—ఓహో! భక్తిసారులవారోయి! భార్గవాన్వయులోయి! నాకణ్ణన్‌వలె నిద్దఱుతల్లులపుత్త్రులోయి!

శ్రీ—ముసలిదానికిఁ బడుచుఁదన మిచ్చినమహాపురుషులా?

విప్ర—ఔను.

శ్రీ—(అపవారించి) ఈపడుచుముండ నాతఁడు ముసలిదానిని జేసిన యెడల! మన కీబాధ యుండక పోవును. (ప్రకాశముగ)

అయ్యో! పార్వతీపరమేశ్వరు లెదుట నిలిచిననైన వారిం జూడని మహాత్ముఁ డీమెయింటికి వచ్చెననిన నెట్లు నమ్మెదరు?

విప్ర—నారాయణమూర్తియే యాశ్రితపరమసులభుఁడై యుండఁ దద్భక్తులుగూడ నట్లుండరా? తరువాత నేమి జరిగెను?

దేవ—మహాత్మా! నా కేమైనఁ దారకమార్గ మున్న దేమో చెప్పుమని ప్రార్థించితిని.

శ్రీ—(తనలో) తారకమార్గము నిప్పుడేల వెదకుకొనవలయును? వృత్తి ననుసరించి యూరివారి నెత్తిఁ గొట్టుటయే తారకమార్గము.

విప్ర—తరువాత—

దేవ—"శ్రీరంగక్షేత్రమునఁ బుష్పవనమున సర్వపంచకజ్ఞానసంపన్నుఁడగుమహాత్ముఁ డొకఁడు విప్రనారాయణుఁ డనుపేరున వెల్గుచున్నాఁడు. నీవు పోయి యాతని సేవించిన నిస్సంశయముగఁ గృతార్థురాల వగుదువు" అనెను.

శ్రీ—(తనలో) ఈదుర్వేశ్యాసంగతి కాచార్యోపదేశము మూలాధార మయ్యెనా?

విప్ర—ఆఁ! ఆఁ! నే నంతవాఁడనా? అయ్యయో! దుర్మార్గుఁడను. పాపిష్ఠుఁడను. ఆమహాత్ముని పాదుకల కున్నంతయర్హతయైన నాకు లేదే!

శ్రీ—ఆపాదుకలక్రిందిమట్టి కున్నంతయర్హత నాకు లేదు.

దేవ—ఇట్లు సెలవిచ్చి యాతఁ డంతర్హితుఁ డయ్యెను. ఒక్కతెను బైకి రాఁగ నూరివారు ఱాలఁ గొట్టుదు రను భయముచే మాయక్కను సహాయురాలిగఁ దీసికొని నిన్నటియుదయమున నీపుష్పవనముఁ జేరి దేవరయెదుటఁ బడి మాయక్కతో సాష్టాంగపడితిని.

విప్ర—ఆఁ! ఆఁ! అదెప్పుడు

శ్రీ—నిన్నటియుదయమున ననిచెప్పిరేమే యున్నది.

విప్ర—నీవుకూడ నప్పుడు నాతోడనే యుంటివి కాదా?

శ్రీ—ఊఁ.

దేవ—మీశిష్యుఁడు మమ్ములఁ జూచినట్లు నే ననుకొంటిని.

విప్ర—శ్రీనివాసా! చూచితివా?

శ్రీ—చూచితిని.

విప్ర—అప్పుడేల చెప్పలేదు?

శ్రీ—దేవరవారియొద్ద విష్ణుగాథామహాత్మ్యమును నేర్చుకొన వచ్చినవాఁడను గాని దేవరకు వేశ్యాగాథాకలాపమును బోధించుటకై వచ్చియుండకపోవుటచేత—

విప్ర—ఇఁక నెక్కడివేశ్యయోయి! ఆవేశ్యాజన్మమే పోయినది! తత్సంసార్గములే నశించినవి. ఇది యొకపరిశుద్ధతత్త్వము.

దేవ—సాష్టాంగపడినను దేవరవా రాశీర్వదింప కుండుటచేతను—మావంకఁజూడనైనఁ జూడకపోవుటచేతను—

విప్ర—క్షమించవలయును.

దేవ—దేవరమనము శ్రీరంగేశ్వరపుష్పమాలాకైంకర్యసంకలితమైనప్పుడు దేవర కన్యవస్తువు కనఁబడునా? నన్నుఁ జూడనిభక్తాగ్రగణ్యులు నాసేవ నంగీకరించి నన్నుఁ గృతార్థను జేయ రని మహావిచార మొంది, మతిలేక, యెచ్చటికిఁ బోవుటకును గతియు దిక్కును లేక యేమిచేయుటకుఁ దోఁచక, శ్రీరంగక్షేత్రమంతయుఁ దిరిగి తిరిగి పరమార్తిచే నేడ్చి యేడ్చి, నిన్న రాత్రి రెండుయామములకుఁ గావేరిలో దిగి ప్రాణత్యాగమును జేయుటకై తత్తీరమును జేరితిని.

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఎంతమాట వింటిని!

శ్రీ—(తనలో) ఏదీ? జరిగినది కాదు.

విప్ర—కరచరణాద్యవయవవిశిష్టమగునిట్టిరూపమున నుంటచేతనే యాత్మకు మోక్షోపాయము కలిగినది. ఆత్మ తరించునది దేహము చేతనే. రంగరంగా యని స్మరించుటకు నో రుంటచేతనే, రంగాలయమునకుఁ బరుగులిడుటకుఁ గాళ్లు లుంటచేతనే, రంగని దర్శించుటకుఁ గన్ను లుంటచేతనే, రంగని బూలఁ బూజసేయుటకుఁ జేతు లుంటచేతనే కదా మన యాత్మలకు రంగభక్తి కుదిరినది. అవయవరహితమును రూపశూన్య మైనయాత్మ రంగని సేవించు టెట్లు? సేవించిన నది యొకసంతుష్టికరమగు సేవగనుండునా? గట్టిగ వదలకుండ రంగనికాళ్లులు పట్టుకొన వలయును. నోరార్చుకొనిపోవునట్లు రంగనామము స్మరింప వలయును. అది సంపూర్ణ మగుసేవ. అది సంతుష్టికర మగు కైంకర్యము.

శ్రీ—(తనలో) దీనికే జబర్దస్తీభక్తియని పేరు.

విప్ర—నామనసులోనియభిప్రాయమును నీకుఁ జెప్పెదను వినుము. నాకు మోక్షమం దైన నంత యపేక్ష లేదు. ఎన్నిజన్మము లయినఁ దనివి దీఱకుండ నొక్కరీతిగ రంగకైంకర్యమును జేయుటయే నాకుఁ గావలసినఫలము. సరి. సరి. దీని కేమి? తరువాత నేమి జరిగెను.

దేవ—అప్పు డింక జనసమ్మర్దముగా నుండుటచే గొంతసేపు తాళి యుండవలయు నని తత్తీరమునఁ గూరుచుండ నెందుచేతనో కన్నులకట్టె మబ్బు దగుల సొమ్మసిల్లితిని.

శ్రీ—(తనలో) త్రాగుటచేత—

విప్ర—సెబాస్! రంగఁడు నీప్రయత్నమును గొనసాగనిచ్చునా?

శ్రీ—ఎవనిగొంతుఁ గోయుట కట్టిపెట్టి యుంచెనో?

దేవ—అంతట నిద్రావస్థలో—

శ్రీ—తిరిగి స్వప్నమా? ఇదివఱ కాచార్యపురుషునివంతు తీఱినది. ఇంక రంగనిదికాఁబోలు! వేశ్యానునయమునకు భగవంతుఁడు భాగవతోత్తము లెంతచవుక యయిపోయినారు!

విప్ర—అదియే భగవంతునియం దున్నవిశేషము. ఆశ్రితాతిసులభుఁడు. గజేంద్రాళ్వారులు తిరుప్రపత్తి సేయ, నిత్యసూరు లాశ్చర్యపడునట్లు స్వామి పరమపదమునుండి వేంచేసి మకరికాదంతవ్రణబాధితమగు భక్తునిపాదమును శ్రీదేవీకపోలఫలకలాలనశీల మగు తనదక్షిణహస్తమున నొత్తి ధన్యాత్ముని జేసినయాభక్తవత్సలునికంటె—ఆపరమపురుషునికంటె—ఆచక్రవర్తితిరుమగనారుకంటె—ఆజగదాధారునికంటె— నాకన్నను కంటె సులభుఁ డెవఁడు? ఆపదల కడ్డుపడువాఁ డెవఁడు? రక్షించువాఁ డెవఁడు? అజ్ఞానహరుఁ డెవ్వఁడు? నిత్యానందప్రదాత యెవ్వఁడు? రంగరంగరంగా! (అఱచును.)

దేవ—ఎవరో వచ్చి నన్ను శ్రీరంగేశ్వరునియాలయములోనికిఁ దీసికొనిపోయినారు. "రంగరంగా! విప్రనారాయణమూర్తిని సేవింపవచ్చి యాతనిచేఁ దిరస్కరింపఁబడి నీపాదములే గతియని నమ్మివచ్చితి" నని పెద్దకేకలు పెట్టి యేడ్చితిని.

శ్రీ—ఇదివఱ కెవరో వచ్చి తీసికొనిపోయి రని చెప్పియుండి యిప్పుడు నీయంత నీవే యాలయమునకు వెళ్లినట్లు చెప్పుచున్నావు.

విప్ర—అది యొకతప్పు కాదు. కానిమ్ము.

దేవ—"తెల్లవారినపిమ్మట మాలాకైంకర్యమునకై వచ్చువిప్రనారాయణుని మేము మందలింతుము. నీవు పోయి యాతనినే సేవింపుము" అని స్వామి గంభీరవాక్యములఁ బ్రసాదించిన ట్లుండ నదరిపడి మేల్కాంచితిని.

విప్ర—రంగరంగరంగా! అయ్యయ్యో! రంగరంగరంగా! ఇఁక నేమున్నది! రంగరంగరంగా! ఇందులకా మోము ముడుచుకొంటివి! ఇందులకా యప్రసన్నముఖుఁడవై యుంటివి! ఇదిగో! లెంపలు వైచుకొనుచున్నాను. (అట్లుచేయును) రంగరంగరంగా! క్షమింపుము. సర్వాపరాధిని క్షమింపుము. భక్తశిఖామణీ! నన్ను మంచికొంతు వని స్వామి సెల విచ్చెను గాదా! సెల విచ్చెనుగాదా! సెలవిచ్చెనుగాదా!

దేవ—ఏమి? అట్లు సంభ్రమపడెద వేమి? నావలన నేమైన తప్పు గలిగెనా?

విప్ర—నీవలనఁ గాదు. ఈనిర్భాగ్యునివలన—ఈయశుచిశూన్యునివలన—ఈమత్తుని వలన—ఈమూఢుని వలన—ఈదురహంకారునివలన—

శ్రీ—అట్లు దూషించుకొందు రేల? శ్రీరంగదర్శనతత్పరతను మీనేత్రములుండి, శ్రీరంగదేవాలయఘంటాంకారనాదశ్రవణతత్పరతను మీకర్ణములుండి, పాశురపఠనావేగమున మీజిహ్వయుండి, భక్త్యావేశమున నాత్మయుండి దేహస్మృతియే లేనట్టులుండిన మీరీమెను గాంచి, యానందించి, యాశీర్వదించి, పరిసంగించి, యుపదేశించి, కృతార్థ నానిముసముననే చేయలేదని శ్రీరంగమూర్తికి మీపైఁ గోపము వచ్చిన దనుకొనుట కంటె నసంబద్ధమైనవాక్యము సృష్ట్యాది యిప్పటివఱకుఁ గలిగియుండదని నాయభిప్రాయము. అందులో శ్రీరంగమూర్తియే యట్లు సాయించుట తనదైవత్వమును దాను దగ్ధముచేసికొనుట గాని మఱియొకటియా?

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఎట్టిమాట లాడుచున్నావు! శ్రీనివాసా! నీకుఁ దెలియదు. విష్ణుతిరస్కారముకంటె విష్ణుభక్తితిరస్కారము

మహాపాపప్రదమౌాయి! అట్టిమహాపాపము నామెడకుఁజుట్టు కొనినది. రంగరంగా! రంగా! ఎట్లు లుద్ధరింతువో! ప్రసన్ను రాలా! నన్ను మందలింతునని స్వామి యానతిచ్చెను గాదా? ఆనతిచ్చెను గాదా? ఆనతిచ్చెను గాదా?

దేవ——మహాత్మా! నేను శాంతి నొంద దేవరయొద్దకువచ్చి తమకుఁ దొందర యిచ్చుచుంటినా? నే నేమైనఁ దప్పుఁజేసితినా?

విప్ర——నీ వాడినవి వేదాక్షరములు! నీవు మహాత్మురాలవు. దైవసాక్షాత్కారము గలదానవు. నీతో భగవంతుఁడు సెల విచ్చినట్లు న న్నీయుదయమున నాతఁడు మందలించినాఁడు.

దేవ——ఎట్లు! ఎట్లు!

శ్రీ——(తనలో) ఇదివరకు వినన ట్లే! ఎఱుఁగన ట్లే! నిన్నయుదయము నుండియు నీముందు మమ్మ తథాస్తుదేవతవలెఁ గనఁబడకుండ సమీపమున నాశ్రయించుకొని తిరుగుచునే యున్నదేమో?

విప్ర——నా కాతఁడీయుదయమునఁ బ్రసన్నుఁడు కానేలేదు. ఆతని మొగము విశ్వాసవంతముగనే లేదు. మందహాసపూర్ణముగ నుండుటకు మాఱుగ ధుమధుమ లాడుచున్నది. నాకింతకంటె నేమున్నది. నాబ్రదుకున కింతకంటె లోపమేమి? నాదుఃఖమున కింతకంటె నవధి యేమి? నానేత్రముల కింతకంటె మంట యేమి? నామహాపాపమున కింతకంటె దుష్టఫల మేమి? నాయాత్మ కింతకంటె శల్యమేమి? మందలింతు నని యాజ్ఞ యిచ్చెను. మందలించినాఁడు. నిన్ను నాయొద్దకుఁ జేర్చుకొంటిని. ఇఁక నామహాత్ముఁడు నాకుఁ బ్రసన్నుఁడు గాకుండునా! అతిసులభుఁడే! ఆశ్రితదోషభోగ్యత్వగుణసంపన్నుఁడే! అమిత కరుణాపరిపూర్ణుఁడే! అట్టి శ్రీరంగమూర్తి నాకింకఁ బ్రసన్నుఁడు గాకుండునా? అగును. నాత ప్పేదియో తెలిసినది.

అందులకాశిక్షయైనది. నామనస్సు నిర్విచారమైనది. రంగరంగ రంగా! రక్షించితివి! ఇదిగో నీవు నాయొద్దకుఁ బంపినభక్తురాలు. ఈమెతో మహానందమున నింకఁ గాలక్షేపమును జేసెదను. ఓరంగదాసురాలా! నీమూలమున నేఁ గృతార్థుఁడ నైతిని.

దేవ—దేవరవారిపాదమూల మాశ్రయించి సఫలమనోరథను గావచ్చిననాతో మీ రిట్టు లానతీయఁ దగునా! దేవరకు శిష్యురాలను. సేవకురాలను. మీపాదముల నొత్తుదును. మీవస్త్రముల నుదుకుదును. మీపూలమొక్కలకు నీళ్లు తోడుదును. మీరు రంగని కర్పించుపూలదండలను నేను గ్రుత్తును.

విప్ర—అది నే నంగీకరింపను. నా కీచేతు లేల? రంగఁడు ధరింపఁదగిన పూలమాలలు నేనే గ్రుచ్చనియెడల నాచేతు లేల కాల్పనా! మాలాకారు లగుభక్తు లెందఱో తరించిరని విని నే నిట్టి దాస్యముచే నాతనువును బవిత్రముగఁ జేసికొనుచున్నాను.

దేవ—అటులైన పోనిండు. నేను మీపర్ణశాలను సమ్మార్జనము చేసెదను. అలికెదను. ముగ్గు పెట్టెదను—

శ్రీ—ఒకటి యనినమాట యేమి? ఆఁడువారు చేయునన్నిపనులను జేయ నిశ్చయించుకొనినావు.

విప్ర—శ్రీనివాసా! నీకుఁ గొంత దేహశ్రమము తగ్గు నని సంతోషపడుచున్నావా?

శ్రీ—దేహశ్రమమున కేమి కాని హృదయశ్రమము ద్విగుణమైనది.

విప్ర—ఎందుచేత?

శ్రీ—భక్తి రాజుచిక్కుడుతీఁగవలె నొంటరిగనే యెదుగఁదగినది. అడి యేను వచ్చినపిదపనే దేవరభక్తిసాంగత్యమున కేమిలోపము గలిగెనో యని నేను విచారించుచుంటిని. అందుపై వన్నెలు చిన్నెలు గలయీామె యొకతె దాపరించినది. సర్వసంగపరి

త్యాగు లగు దేవరకు సంసారవృద్ధి యగుచున్నది. ఇంక నెంత వృద్ధి యగునో యని నే నేడ్చుచున్నాను.

విప్ర—సంసారవృద్ధి యెట్లగును? సున్న లెన్ని గూడిన నొకటి యగునా? ఈమె రంగనియాజ్ఞపై నిట్లు వేంచేసినది. మనయిష్ట మేమున్నది?

దేవ—దేవా! మీ కిష్టము లేనియెడల నే నెచ్చటికైనఁ బోవుదును. నిర్బంధ మేల?

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఎంతమాట నాడితివి! నీవు మహాభక్తురాలవు. నీసాంగత్యమునకంటె నాకుఁ గావలసిన దేమి? అందుపైఁ బరమ ప్రపన్న శేఖరు లగు భక్తిసారభగవానునిచే నిటకుఁ బంపఁబడితివి.

దేవ—దేవరదాసినై నే నిచ్చట నుండుట మీ కిష్టమేకదా!

విప్ర—అడియేని కది మహాభాగ్యము.

శ్రీ—(తనలో) రంగరంగరంగా!

దేవ—మీభుక్తశేష మేమైన నున్న నది మీశిష్యునిచేఁ గుక్కకు విదిర్చినట్లు వేయించుఁడు. ఈబొందిలోఁ బ్రాణము లున్నంతవఱకు శ్రీరంగదేవకైంకర్యము, దేవరకైంకర్యము చేసికొనుచు నుండెదను.

విప్ర—రంగరంగరంగా! అట్లు లాడఁ దగునా?

శ్రీ—అట్లు లాడుట తగదు కావున దేవరయారగించుభిక్షాన్న మీమె చేతనే మాధుకర మెత్తించి తెప్పించఁ దగును.

విప్ర—అదెందులకు? నేనే పోయెదను. లేనియెడల నీవు పోయి తేవచ్చును.

శ్రీ—దేవరకు వర్ణవిభాగముతోఁ బని లేదు. లింగభేదముతో నంతకంటెఁ బనిలేనప్పు డామె తెచ్చిన బాధ యేమున్నది

విప్ర—ఎందులకోయి! అట్టి యగత్యము లేదు.

శ్రీ—(తనలో)

సీ. విప్రాంత్యజులలోన । భేద మేమనుఁ గాని
పంచముతోడ సా । పడఁగలేఁడు
తరుణీపురుషు లొక్క । తత్త్వ మౌననుఁ గాని
యింతి వీథిఁ బడ స । హింపలేఁడు
వేదముల్ చలిమంట । వేయ నౌననుఁ గాని
తండ్రిశ్రాద్ధము సమం । త్రముగఁ జేయు
సత్యవర్తనమే ప్ర । శస్తమౌననుఁ గాని
పలికిన ట్లాచరిం । పంగలేఁడు

గీ. తనకుడియెడమచేతులఁ । దనరునట్టి
భేదమే తీర్చుకోలేని । వెఱ్ఱినరుఁడు
లింగవర్ణభేదములు మా । ర్పంగఁ గలఁడె?
పొల్లుకేకల సృష్టిని । బూర్ణమగునె?

గీ. బ్రహ్మసృష్టిలో భేదమే । ప్రాతిపదిక
వర్ణభేదములు మఱొక । ప్రబలభేద
మెంచి యొకనిపై నొకఁ డేచి । యెగయుచుండ్రు
భేదశూన్యముగ బ్రదుకె । లేదు గాదె?

గీ. కుక్కగొడుగులవలెఁ బుట్టి । గ్రుంకుమనము
ప్రాక్తనప్రకృతిగతిప్ర । వాహ మడ్డు
పఱుతుమే? బుద్బుదము లట్లు । పైని నూఁగి
యెటనొ టప్పనకుండఁ జే । లుటయె కాక.

(ప్రకాశముగ) స్వామీ! అట్లేమో యస్తిమితముగనున్నా రేమి?

విప్ర—నా కిప్పుడు మనసు నిర్మలముగ నున్నది. లోపలినుండి యేదియో సముద్రతరంగములవలెఁ బొంగుచున్నట్లున్నది. ఒడలు,

జలజల లాడుచున్నది. పులకాంకుర మగుచున్నది. రంగరంగ రంగా! ప్రసన్నుఁడవైతివి. మీరంగము నాతోఁ బాడుఁడు. నాతోఁ దాండవింపుఁడు. రంగరంగరంగా! రంగరంగరంగా!

దేవ—(తనలో) భక్త్యావేశ మాహికజ్వరమువలె దినమున కొకసారి యో రెండుసారులో తగిలి విడుచునుగాఁబోలు!

కాంభోజిరాగము—ఆదితాళము.

విప్ర—నీరదలలితాంగ శ్రీరంగా! నిఖిలపాపవిభంగ ॥నీ॥
సారహీనం బైనయీసం సారమందునఁ జిక్కి నీపద
నీరజంబుల భక్తిఁ గొల్వఁగ నేరక చెడిపోతిరంగా! ॥నీ॥

దేవ—(తనలో) ఇఁక ముందది జరుగవలయును.

విప్ర—సుందరం బగుఫాలతలమందు శోభిల్లెడుచిఱుకురు
లందముగ నిరుపాయ లందగను
చెందొవ న్నిందింపఁగం దగు చందమున దిరురేఖఁ దీర్చిన
చందమామనుబోలునీ మొగ మెందులకుఁజూపింపకుందువు॥నీ॥

దేవ—(తనలో) ఈ మొగము నా మొగమా? రంగని మొగమా?

విప్ర—(గట్టిగ తాండవించి) రంగరంగరంగా! రంగా!

(పెద్దకేకలువైచి నేలఁ బడును)

శ్రీ—ఆహా! ఆహా! భక్త్యధికతచేఁ గాఁబోలు మహాత్ముఁడు మూర్ఛ నొందినాఁడు.

దేవ—(ఆతని దనతొడపై నుంచుకొని పైఁటచెఱఁగుతో విసరును.) (తనలో) ఇట్టియవస్థనే నేను గోరితిని. స్త్రీస్పర్శచే నేమైనమా ర్పుకలుగునేమో? (తలయుఁజెక్కులువక్షమునునిమురుచున్నది)

శ్రీ—నీవెందుల కీతని స్పృశించితివి? నీ వటు పొమ్ము. లే. లే.

దేవ—గురుని దేహసంరక్షణము శిష్యునిదని యీతఁడిదివఱకు బోధించినయంశమును మఱచితివా?

శ్రీ—శిష్యుఁడని చెప్పినాఁడా? శిష్యురాలి దని చెప్పినాఁడా?

దేవ—భక్తునిఁగూర్చి లింగభేదము చూడఁదగ దని యాతఁ డుపన్యసింప లేదా?

శ్రీ—భక్తునిఁగూర్చి యని చెప్పెనా? శిష్యునిఁగూర్చి యని చెప్పెనా?

దేవ—నే నిటకు భక్తి నభ్యసించుటకే కదా వచ్చితిని!

శ్రీ—నీ వభ్యసించినిశ్చలభక్తురాలవై నప్పుడుచూచుకొనవచ్చును. లే! ఇప్పుడు లే! అదిగో! ఆదిక్కుమాలినపైఁటచెఱఁగుతో విసరుచున్నావేమి? ఆఁగు! నాప్రారబ్ధము. ఆగాలి నాకుఁగూడఁ దగులుచున్నది. (విప్రనారాయణుని చెవిలో) రంగరంగరంగా! రంగా!

విప్ర—(లేచి) ఏఁడీ? కావేరిరంగఁ డేఁడీ! ఏఁడీ! కస్తూరిరంగఁడు! ఏఁడీ శృంగారరంగఁడు! ఏఁడీ! వైభోగరంగఁడు! ఏఁడీ! నాయొయ్యారి రంగఁ డేఁడీ! రంగరంగరంగా! (పడఁబోవును.)

శ్రీ—(పట్టుకొని) దేవా! తమ కొడలు తిరుగుచున్నది. పర్ణశాలకు దయచేయవలయును.

విప్ర—పర్ణశాల కేల? నన్నుఁ బట్టుకొని శ్రీరంగాలయమునకుఁ దీసికొనిపొమ్ము! అచ్చట నాదివ్యమూర్తిని, నాముద్దులరంగని, యొకసారి సేవింతును.

శ్రీ—మహాభాగ్యము! దేవర దయచేయుదురుగాక!

దేవ—నేనుఁగూడ వచ్చెదను.

శ్రీ—వలదు. నీవు పర్ణశాలకుఁబొమ్ము. నిన్నట మేముగలిసికొందుము.

దేవ—సరే!

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

విప్రనారాయణచరిత్రము

తృతీయాంకము

[ప్రదేశము—విప్రనారాయణునిపుష్పారామము]

(ప్రవేశము—దేవదేవి)

దేవ—ఆహా! పాపకాలము! వేశ్యయింటిచుట్టు శృంగారవేషములతో విటులు దిరుగవలసి యుండ, వేశ్య నైననేనీసన్యాసినీవేషమున విటునిసంపాదించుటకొఱకు కల్లలాడవలసి వచ్చినది. ధనలాభమునుగోరి యీతనికొఱకు దేవులాడుట లేదు. ఆతఁ డిచ్చున దేమి? సాలగ్రామతీర్థము! పోనీ! చక్కఁదనము చూచి యీతనికొఱకు కేవ్చుచుంటి నేమోయన నట్టిరూపలావణ్యాదులచట పూర్ణానుస్వారములు! వేశ్యావృత్తికి స్త్రీప్రకృతికిఁ గూడ ననర్హమైనపని సేయుచుంటిని. మాయక్కచే నెప్పుడో దాస్యము చేయించుకొనఁ దలఁచి, యిప్పు డీబాపనయ్యకడి యిది యనరానికైంకర్యము సేయుచున్నాను. ఆతనికి బానిసనై యుంటిని. కడుపు నిండినయన్నమునకు మొగము వాచి, యొడలునిండిన గుడ్డకు మొగము వాచి యుంటిని. లోనఁ గడుపు మండుచుండఁగఁ బైకి మహానందమున రంగనామస్మరణము చేయవలయును. కాళ్లువిఱుగఁ దాండవములు! నోరు నొప్పులుపెట్టఁ

బాటలు! చెవులు తడకలుగట్టఁ దాళపుదెబ్బలు! ఇంతకు మేళ ములో ముక్కాకలు దీరినదాన నగుటచేయీ ధాటి కింక నిలువఁ బడినాను. అయినను మిక్కిలి శ్రమముగ నున్నది. లోపల విటా కర్షణావృత్తి, పైకి విష్ణుభక్తి! లోపల నింద్రియసమ్మర్దనోత్కం ఠత, పైకి భాగవతోత్తమత! లోపల సంగవాంఛాపాటవము— పైకి సన్న్యాసిపిస్వారూపము! లోపలఁ గ్రీడామందిరావాసాభి సంధి—పైకి శ్రీరంగాలయసందర్శనకుతూహలత! లోపల భక్తుని బాదదాసునిగఁ జేసికొనుకోరిక—పైకి భక్తునిపాదము లకుఁ బ్రణామము! లోపల ననంగమంత్రజపము—పైకి నష్టాక్షరీ మంత్రజపము! లోపల దలఁపులో దొంగతనము—పైకి మాటలో రంగనామము! ఇట్టి స్వారూపము నిట్లు వెల్లడించుచున్నాను. లేనిప్రేమములు వెల్లడించుట, రానియేడుపు లేచ్చుట; కలుగని కోపములు గనఁబఱచుట, లేనివినయములు తెచ్చుకొనుట, మొదలగు మదనమహేంద్రజాలవిద్యలలో విజయపత్త్రికఁ గొనినదానను గనుక యింతవఱకు దూసిపోకుండ నిలిచితిని. అయినను మిక్కిలి శ్రమముగనున్నది. ఎంతశ్రమపడినను దుదకు సాధింపఁగల ననునాస యున్న నంతబాధ లేదు. అధైర్యమను మాటయే యెన్నఁడెఱుఁగనినాకే యిట్లున్నది. నే నిటఁ బ్రవే శించి యైదుమాసములు దాఁటినది. అనేకపర్యాయము లతని దేహముతో నాదేహమును దగుల నిచ్చితిని. గిలిగింతలు పెట్టి తిని. జుట్టు దువ్వితిని. పూలు ముడిచితిని. దేహమునకు గందము పూసితిని. కాళ్లకు గజ్జెలుకట్టితిని. చిత్రచిత్రనృత్యము లనువంక నెన్నిమాఱులో కౌఁగిలించితిని. మోము మోమునఁ జేర్చితిని. పాదము లొత్తితిని. ఉహుహూ! కదుగలేదు. కదలలేదు. మెదలలేదు. అదరిపడలేదు. టొంకలేదు. ఊఁహు. హూ! ఛడలు

జల్లుమనినట్లయినఁ గనఁబడలేదు. రోమాంచనమైనఁ గలుగ లేదు. జాతిబొమ్మ! మంచుగడ్డ! ఉక్కుతునక! వజ్రఫలకము! చీచీ! ఆఁడుదాని కక్కఱకు రానిమగవానితనువేల? ఈనిర్భాగ్యుని కట్టె యంత్యావస్థాగ్నిదీప్తికే కాని యనంగాగ్నిదీప్తి కక్కఱకు రాదు.

(నేపథ్యమున) రంగరంగరంగా! రంగ! అంతమాట వలదు.

దేవ—అరుగో! గురుశిష్యులిద్దఱుఁ గూడ వచ్చుచున్నారు. నే నీమాలతీలతచాటున నుండి వా రేమనుకొనెదరో విందును.

(విప్రనారాయణుఁడు శ్రీనివాసుఁడు ప్రవేశింతురు.)

శ్రీ—ఆలాగునఁ జెప్పు మని యిదివఱకుఁ జెప్పిరి కాదా? ఇప్పు డంత మాట వలదందు రేల?

విప్ర—(సందేహముగ) ఊఁ—ఊఁ—సరే—చె—ప్పు—చూడు—చెప్పిన బాధ యేమున్నది?

శ్రీ—బాధయా? బ్రదుకుదుము. పరువు దక్కించుకొందుము. భక్తి నిలుపుకొందుము.

విప్ర—ఆభయ మేమియు లేదు! అందుచేత నే నట్లు చెప్పుమనుటలేదు.

శ్రీ—చిత్తము. పోయి చెప్పెదను.

విప్ర—చూడు! ఈదినముననే యనుమాట యేమి? ఇంతలోఁ దొందర యేమి? రేపు చెప్పవచ్చును.

శ్రీ—అట్లు కాదు. క్షమింపవలయును. తలఁచుకొనినది శీఘ్రముగ నైన మంచిది. పోయెదను. సెలవిండు.

విప్ర—చూడు! సాయంకాలమునఁ జెప్పుదువుకాని యిటురా!

శ్రీ—నేను రాఁజాలనందులకు దేవర క్షమింపవలయును. ఇంతకాలము నకు మీనోటివెంట నామాత్రపుమాట వచ్చినది. పోవుచున్నాను.

9.

విప్ర—ఉండుము. ఇప్పుడే చెప్పక తప్ప దనుచున్నావు కాన—విను—
మెల్లగ—మృదువాక్యములతో— మనసు నొచ్చకుండ—
జాగ్రత్తగా—చెప్పవలయును. ఆమె బహుసుకుమారి సుమా!
శ్రీ—భవబాధాపరిత్యాగిని యగుభక్తురాలు కాదా?
విప్ర—కా దంటినా! ఆమాట యిప్పు డెందులకు! నేను జెప్పినట్లు
కాకుండ—నామనసులోని యభిప్రాయ మది యైయుండు నని
నీ వూహించినట్లుగ—తెలిసినదా?
శ్రీ—తెలిసినది కాని—మీయాజ్ఞ యని చెప్పునెడల పని జరుగును
గాని నాయూహ యని చెప్పినయెడల ఛీ! ఛీ! యనును.
విప్ర—అయ్యయ్యో! ఆమె యట్టికఠినోక్తు లెన్నఁడైనఁ బలుకునా?
పరమమృదులవాణీమనోహర కాదా?
శ్రీ—మహాత్మా! రంగనామముకంటె మృదుమధురమైనవాణి లే దని
సెలవిచ్చితిరి కాదా? దానికంటె మృదుల మని మీయభిప్రా
యమా!
విప్ర—రంగ రంగ రంగా! ఎంతమాట నాడితివి! రంగ రంగా!
(చెంపలు వైచుకొనును.) సరే పొమ్ము.
శ్రీ—పోనిచ్చినయెడల నీసరికిఁ దిరిగి వచ్చియుందును. (పోవును.)
దేవ—(తనలో) ఏదియో నాకుఁ గొంతబాధ నిచ్చెడుమాటను జెప్ప
వచ్చుచున్నాఁడు. ఈశిష్యునిబలాత్కార మెక్కువగ నున్నది.
కానీ! సరసశృంగారలీలాకలాపధళధళాయితరూపసౌభాగ్యము
వదలినది కదా! తస్కరవిరాగినీవేషము వచ్చినదికదా! మహా
రాజులను మంచపుఁగోళ్లకుఁ గట్టించుమహిమము మున్నఁగల
సినది కదా! పరమదరిద్రకురూపనపుంసకాధమాధముఁ డగు
బాపనపండ వెంట 'మగఁడో మగఁడో' యని యఱచుచుఁ బ్రాఁకు
లాడినన్నైన నతఁడు నన్నుఁ గ్రేఁగంటనైనఁ జూడనట్టి దురవస్థ

ప్రాప్త మైనదికదా! ఇంతకంటె నైచ్య మేమి రాఁగలదు? వచ్చునెడల రానీ! నైచ్యము భక్తికి మంచిదే కాదా? దొంగభక్తి పోయి నిజమైనభక్తి కుదిరినయెడల నదృష్ట వంతురాలనే! లేదా యజ్ఞోపవీతమును మెలికవైచి భక్తుని వేశ్యావీథి కీడ్చి తెచ్చి మేళములో నా వెనుక నీతని తాళపు హాంగునకై పెట్టి యింతటినుండి సానులమేళములో శ్రీవైష్ణవులు చిప్పతాళపుహాంగుఁ జేయవచ్చునను సదాచారమును స్థాపించి శాశ్వతకీర్తినైనఁ బొందుదును.

(నేపథ్యమున) దేవదేవీ! దేవదేవీ!

దేవ—శ్రీనివాసుఁడు పిలుచుచున్నాఁడు. నేనిట్టె లోనికిఁ బోయి యీ సారి పిలిచినపుడు కానఁబడుదును. (పోవును)

శ్రీ—(ప్రవేశించి) దేవదేవీ! దేవదేవీ!

(నేపథ్యమున) శ్రీనివాసా!

శ్రీ—ఆఁ! ఇచ్చటకు రమ్ము.

దేవ—ఎందులకు?

శ్రీ—ఎందులకో వినుటకే—

దేవ—(ప్రవేశించి) ఏదీ? వినఁ దలచితిని. శీఘ్రముగఁ జెప్పుము.

శ్రీ—శీఘ్రముగఁ జెప్పుట కది మంచిమాట కాదని సంకోచించుచుంటిని.

దేవ—నీవు సంకోచింప నక్కఱ లేదు. నేను గీనును సంకల్పించుకొనియే యిల్లు వదలి యిటుఁ జేరితిని.

శ్రీ—ఆఁ! ఆఁ! నీవు సంకల్పించుకొనిన కీడేమి?

దేవ—ఆత్మహత్య! అది సాగినది కాదు. అంతవఱకు సిద్ధపడియున్న దానికి నీకీడుమాట లెక్కయేమి?

శ్రీ—నీ విటకు వచ్చి యైదుమాసములు దాఁటినది కాఁబోలు నేమి?

దేవ—అయిన నేమి?

శ్రీ—పాపము! నేఁటితో నీకు గురుసేవఋణము తీఱిపోయినది!

దేవ—రంగ రంగా! గురువులవా రాకస్మికముగఁ బరమపదించినారా!

శ్రీ—(చెవులు మూసికొని) పాపము శాంతించునుగాక!

దేవ—లేక భ్రష్టు లైరా?

శ్రీ—నీవిఁకనిచ్చట నుండిన నేమగునో కాని, నిన్నటనుండి మఱి యెక్కడకైనఁ బొమ్మనినారు.

విప్ర—(తనలో) పాపము! వెడలిపోవుచు గాఁబోలు! అయిదు మాసములనుండి రంగనామస్మరణమున, రంగగాథాగానమున, రంగభక్తిప్రేరితతాండవమున నెంతయో శోష్టై యున్నది. ఛీ! ఛీ! పుట్టిననాఁటనుండి పోషించి భక్తినొసఁగినరంగనికంటె నాకుఁ దో డెవ్వఁడు? రంగనికంటె దిక్కెవ్వఁడు? రంగ రంగ రంగా! (లెంపలు వైచుకొనును)

శ్రీ—మాట లాడ వేమి? అది గుర్వాజ్ఞ గావున నెంతశీఘ్రముగఁ బోయిన నంతవిధేయతఁ గనఁబఱచినదాన వగుదువు.

దేవ—నాకుఁ బరమసంతాపకర మగు వార్తను జెప్పితివి. (తనలో) ఇది నాకు నిశ్చయముగ సంతోషకరమగువార్త. నామనోరథ మింక నెఱవేఱఁగలదు. ఇప్పటికి నేను స్త్రీనని యాతనికిఁ దెలిసినది. నాస్త్రీత్వప్రభావ మిప్పటికి బ్రహ్మరంధ్రమున కెక్కినది. నే నితనికు వెల్లడించిన శృంగారభావచేష్ట లిప్పటికి జీర్ణమై రక్తమునఁ గలిసి ప్రవహించు చున్నవి. మోటమొండితత్త్వము కావున నింతమూలస్యమైనది. ఇఁక భయము లేదు. ఇఁక నొకటి రెండుమోతాదులతో వ్యాధి తిరుగును. ఐహికవ్యాధి కుదిరిన నరుఁడు మంచమునుండి దిగును. అప్రాపంచికవ్యాధియైన భక్తిరోగము నశించినవాఁడు మంచమెక్కును. ఇది

మాత్రమే క్షేమము. కాని రోగము కుదురుటమాత్రము నిశ్చ యము. (ప్రకాశముగా) శ్రీనివాసా! నేను బోయెదను గాని పొమ్మనుటకు గురువులవారికిఁ గారణ మేమి?

శ్రీ—కారణమునుగూర్చి నాతో నాతఁడు చెప్పియుండలేదు.

దేవ—నీ వేల యడుగక పోయితివి?

శ్రీ—నీవు వన్నడుగుదు వని తెలియక.

దేవ—నాకుఁ జెప్పకపోయిన నీకైనఁ దెలిసియుండ నక్కఱలేదా?

శ్రీ—పొమ్మనువాఁ డాతఁడు; పోవుదానవు నీవు. నడుమ కారణజ్ఞాన ముతో నాకుఁ బ్రయోజన మేమి?

దేవ—అయినను గారణ మేదని నీ వూహించితివి?

శ్రీ—ఇదివఱ కూహించి యుండలేదు.

దేవ—ఇప్పుడు యోజింపఁగలవా?

శ్రీ—ఏ మున్నది? ఇట నీ వుండుట కిష్టత లేకపోవుటచేత—

దేవ—ఏల?

ప్ర—(తనలో) పొమ్మనుట నాకంతయిష్టమే కాదు. శ్రీనివాసుని ప్రోత్సాహ మెక్కువయైనది. ఆమెవలనఁ ద ప్పేమియుఁ గాన బడదు. నిశ్చలభక్తియుక్తురాలు! అది రంగనామస్మరణముఁ జేయ వీణ మీటునట్లుగ నుండునది. అది యేమో కాని— కొలదిదినములనుండి—నాకు—ఒకవిధమైయ స్తిమితత—అభూ తపూర్వ మైనయొకయుత్సాహము — విచారపూర్వక మైన దీర్ఘాలోచన మొకప్పుడు— రేలఁ దఱచుగ నిద్రాశూన్యత— మనసు మఱియొకదారిని బోవుచున్న దేమో యనువెఱ్ఱిభ్రమ ము—అంతలోనే ద్విగుణీకృతభక్తిప్రబోధితగాఢతాండవప్రారం భము—తాండవించుచుండఁగనే యంతలో పరాకు—ఏదో పోయినట్లు వెదకుకొన, బుద్ధి—చూపుల కొకవిధ మగు చల

నము—తొట్రుపాటు — నిర్వర్ణింపలేని యొకవిలాసము—అభిముఖమార్గాభిగమనముగాక—తఱచు పార్శ్వగమనము—అంతలో నట్టె సంకోచము—ఏదియో వచ్చి యానందింపఁ జేయుననునొకపెద్దయాస—నా కింక నధోగతియే యని యకారణముగ లోనఁ గలిగినగుబులు—దేహమున కట్టె యట్టె యొకప్పు డుత్కర్షత—ఒడలు చల్లఁగ నుండియు లోనఁ దాపము—నిష్కారణనిశ్శ్వాసములు — భక్త్యుద్రేకము లేనప్పుడుకూడ బాష్పనిష్యందము—మన నేమో యూఁగినట్లొకప్పుడు—గిరగిర తిరిగినట్లొకప్పుడు—పామువలె నడచినట్లొకప్పుడు—ఉత్సాహమునఁ బొంగునట్లొకప్పుడు—ఏదియో దాఁటినట్లొకప్పుడు—లోనికి దిగిపోవుచున్నట్లొకప్పుడు—ముడుచుకొని ముడుచుకొని మూల దాఁగినట్లొకప్పుడు—నన్ను విడిచి యెక్కడికో పోయినట్లొకప్పుడు—గట్టిగఁ బట్టుకొనఁజూచినకొలఁది మంచుగడ్డవలెఁ బట్టు జాఱిపోవునట్లొకప్పుడు—ఏమి? ఇదియాధియా? వ్యాధియా? రెండునా? చిరకాలమునుండి కనిపెట్టుకొని కష్టనిష్ఠురతల కోర్చినశ్రీనివాసునిజూడ నేమో యుదాసీనత!—నిన్నఁగాక మొన్న వచ్చినదేవదేవిని జూడ నేమో యుత్సాహము! ఇందులకుఁ గారణ మేమనుకొనను?

దేవ—శ్రీనివాసా! మాట లాడ వేమి? గురువులవారికి నాపై నిష్ఠత లేకపోవుట యేల?

శ్రీ—నీపై మిక్కిలి యిష్ట ముండుటచేతనే నిన్నుఁ బొమ్మనినారు.

దేవ—అదిన్యాయమేనా?

శ్రీ—అభక్తుల కది విరుద్ధము గాని భక్తుల కది న్యాయమే! భక్తుని కిష్టపదార్థ మొక్క శ్రీరంగఁడు తక్క నేదియు నుండఁగూడదు. ఇదిగో! నీవుగూడ భక్తురాలవే కదా? నీకీతత్త్వము నేఁ జెప్ప నేల?

విప్ర—అనియీఁడు పగుటచే నిట్టియననుభూతపూర్వావస్థలు కలిగిన వేమో యని—భ్రమపడి—మనశ్చలనము కాదు—భక్తి సంకోచము కాదు—ప్రాపంచికాభిముఖత కాదు—ఒకటి తలఁచుకొనఁబోవ నొకటివచ్చుట—అనఁగ—రంగనిఁ దలఁచుకొనఁబోవ భర్తనిపై బుద్ధి పారుట—రంగనికి—రంగరంగా యనుచుఁ బాలుగ్రుచ్చుచుండ—భర్తరాలి వినయవిధేయతా గురుశుశ్రూషతాసద్గుణసంపత్తినిగూర్చి యకారణము గఁ దలఁపు వచ్చుట—ఒకటియన నేమి? మన నేమో రెండు భాగము లైనట్లును—దేహమునకు మును పెఱుఁగనివిచిత్రసుఖ మేదియో కలుగుటచేత నీదేహము తత్పునరనుభవము నపేక్షించుచున్న దేమో యనుసందేహ మాత్మకుఁ గలుగుట చేత—ఎందులకైన మంచిదని—ఆమె నిశ్చలభర్తరాలు కావున నామె కెక్కడనుండినను లోపము లేదని—ఇప్పటివఱ కంతబాధ యేదియు లేకున్నను—ముం దేది కలుగఁబోవునో యని సందేహించి—కొంచెము దూరముగ నుంచిన సర్వవిధముల మంచిదే యని యెంచి—యామెను స్వగ్రామమునకు వేంచేయఁ బ్రార్థించితి నని చెప్పుమని శ్రీనివాసు నంపితిని. ఈసరి కామెతోఁ జెప్పి యుండును. ఆమె నన్నుఁ గూర్చి యే మనుకొనునో? లోప మేదైన నున్నయెడల నది నాది కాని యామెది కాదు. (ముక్కుమీఁదఁ జేవైచుకొని) రంగరంగ రంగా! రంగా! రంగనామస్మరణమును నిరభ్యంతరముగఁ జేసికొనవలయు నని యిచ్చటఁ గూర్చుండి తదితరవిషయముల నన్నియుఁ దలఁచితిని. ఇట్టిమనోవికారమే—ఇట్టి యస్వాధీన చిత్తతయే యిప్పుడు ముఖ్యముగ నాకున్న బాధ. ఇది యెట్లు కలిగినను మాన్పుకొనక తప్పదు. అందులకుఁ బ్రశాంతత—

నిరుపహతస్థలస్థత—కావలసి యున్నవి. శ్రీనివాసుఁ డింతకా లమునుండి యున్నాఁ డనుమాటయే కాని యతనిదారి యత నిది. అతఁడు నాకులేనట్లుగనే ప్రవర్తించినాఁడు. కాని— యీ భక్తురాలు—భక్త్యుత్కంఠతచేఁ గాఁబోలు !—గురు సేవా మహార్తిచేఁ గాబోలు—నాతో స్మరించి—నాతోఁ బాడి—నాతో నాడి—సర్వోపచారముల నాకుఁ జేసి— యనవరతముఁ గనిపెట్టి యుంటచేతఁ గాఁబోలు—నిట్టివిచి త్రావస్థ కలిగినది. కాన—ఈమెను దూరమున నుంచుట కంటెఁ బ్రస్తుతమున మార్గాంతరము గోచరింపదు. రంగరంగ రంగా! రంగ!

దేవ—నీవు నాతోఁ జెప్పవలసిన దేదియు లే దంటివి కాన నేను బోయి గురువులవారినే యడిగెదను.

శ్రీ—నీ విఁక నాయనతోఁ జెప్పుకొనవలసిన దేమున్నది?

దేవ—ఏమియుఁ జెప్పకపోయిన సెలవైనఁ దీసికొన వలదా ?

శ్రీ—ఆయనసెలవును మదీయముఖమున నీకుఁ బంపిరి కాదా?

దేవ—నీమొగముసెలవుతో నాకుఁ బనిలేదు. నే నిచ్చట నుండుట నీకు మొగటినుండియు నిష్టమున్నదా? నన్ను వదల్చుకొనఁగ నీవే యిట్లు మోసము చేయుచుంటి వేమో?

శ్రీ—నీబాధ నా కేమి యున్నది?

దేవ—గురువులవారి కేమున్నది?

శ్రీ—ఆయన కేదియో భయ ముండుటచేతనే పొమ్మనినారు.

దేవ—అది స్పష్టపఱచుకొనుటకే గురువులవారిదర్శన మొనర్పవల యును.

శ్రీ—ఆయన నిన్నుఁ దీసికొని రమ్మని నాతో చెప్పియుండలేదు.

దేవ—తీసికొనిరావల దని చెప్పియుండకపోవుటచేత వచ్చెదను.

శ్రీ—అటులైన రమ్మా. నీవు వచ్చితి వని యాయనతోఁ జెప్పువఱకు నీ వాతనియెదుట నిలువక చాటున నుండుము.

దే—ఆతని కీదొంగభయ మేమి? నా కీదోబుచ్చియాట లేమి? నడుమ నీసంధాన మేమి?

శ్రీ—ఏమియు లేదు. కూడ రమ్మా.

(ఇద్దఱును విప్రనారాయణునియొద్దకుఁ బోవుదురు)

శ్రీ—నీ వీతులసికోటచాటున నుండుము. నేను గురువుగారితో మనవి చేసెదను. మహాత్మా! దేవదేవి యిటకు వచ్చినది.

విప్ర—ఏదీ?

శ్రీ—తులసికోటచాటున నిలువఁబెట్టితిని.

విప్ర—నేఁ జెప్పినయంశమును దానితోఁ జెప్పితివా?

శ్రీ—చెప్పితిని.

విప్ర—ఏ మనెను?

శ్రీ—ఏ మున్నది. పోయెద ననెను.

విప్ర—సంతోషపూర్వకముగనే యనినది కద!

శ్రీ—ఎట్లో యొక ట్లనినది.

విప్ర—ఎటులయిన నేమి? పోవుట కావలసినది. సరే! కాని యిప్పుడు దీని నిటకేల తెచ్చితివి?

శ్రీ—ఆమెయే వచ్చినది.

విప్ర—ఏల?

శ్రీ—మీదర్శనముచేసి సెలవు తీసికొనుటకు—

విప్ర—సెల విదివఱకే యీయఁబడినది. నాదర్శనముతో నేమి పని యున్నది? నేనొక్కరంగనిదక్క నితరులఁ జూడఁ దలఁచుకొనలేదు. అట్లు దృఢనిశ్చయుఁడ నైతిని. కావునఁ బొమ్మని చెప్పుము.

శ్రీ—(దేవదేవియొద్దకుఁ బోయి) మహాత్ముఁడు దర్శన మీయఁడు. వెడలి పొమ్ము.

దేవ—సరే! నీవు గురువులయొద్దకుఁ బొమ్ము.

(శ్రీవిహారుఁడు విప్రనారాయణునియొద్దకుఁ బోవును.)

దేవ—(తులసికోటచాటుననే యుండి) దర్శన మీయ నంటిరా! మహాత్మా! కోరినది దర్శనమాత్రమే కదా! ఇంతలో మీకుఁ జెడిపోవునదేది? నాకు లాభించున దేది? మొగము చూపుట తోడనే నాకు మోక్షప్రాప్తి యగు ననుకొంటిరా? ఈమాత్రమునకే యింతనిర్దాక్షిణ్యముగ నిరాకరింపఁ దగునా? చూచి నంతమాత్రమున మిమ్ముల నే నెత్తికొని పాఱిపోవుదు నను కొంటిరా? ఏల మీ కీసందేహము? భక్తశిఖామణు లగుమీ కీపట్టుదల యేల? దర్శనమే యీయరా? ఆఁ! ఎంతమాట! రంగని మొగము ప్రసన్నముగ నుండలే దని గిజగిజ కొట్టుకొని దేవులాడితిరే! జ్ఞప్తి లేదా? తారకమార్గమునకై మీ రొక నిదర్శనమును గోరి పడరానిపాటులు పడుచున్నారు గదా! మీరే సర్వమని మెచ్చి మీవలననే కడతేఱవలయు నని నమ్మి యున్న నాకు మీరు దర్శన మీయకుండ నిరాకరించిన నెంతక్షోభముగ నుండునో పరతంత్రతాకష్ట మెఱింగిన మీకే తెలియకపోవుట యేల! ఒక్కపూట రంగనియాలయములోనికి మిమ్ము రానీయకుండ నిరాకరించినచో మీమన సెటులుం డునో? ఇదియేనా మీభూతదయాపాటవము! సర్వసము లని, జ్ఞానసంపన్ను లని, కరుణాప్రపూర్ణు లని, శేషగుణసనాథు లని మి మ్మాశ్రయించితినిగాని యధికారతారతమ్యమును జూతు రనుకొంటినా? ఆశ్రితజనేంగితజ్ఞానశూన్యతగ నిరాకరింతు రను కొంటినా? క్రూరమనస్కతచేఁ బొమ్మందు • రనుకొంటినా!

పాదములపైఁ బడినదానిని, ప్రబలగర్వాతిరేకమున మొగ మైనఁ జూపక పాఱఁదోలుదు ననుకొంటినా? అంతటిమొగము లందుకంటె మీతిరుముఖమందు లావణ్యాదు లధిక మని చూడ వచ్చితినా! ఈమాత్రపుమొగమునకు దృష్టిదోషము తగులు నని నిరాకరించితిరా! మీ క్రేగంటిచూపులతో నా పాపము లన్నియు నొకమాఱు భస్మములగు ననియే చూడ వచ్చితినా! అందులకే వచ్చియున్నను మీరిట్లు మొగమోటమి లేక నిరాకరింపఁదగునా! దర్శన మఁట! ఈయ రఁట! ఏమో! దర్శన మేమి? తత్త్వజ్ఞానమా! కైవల్యమా? పరమపదమా? భక్తులకు దర్శన మిచ్చి సంతసింపఁ జేయలేనిమీతిరుముఖ మండల మింకెందులకు? రంగమూర్తియే సమస్తజనసందర్శన ప్రదాతయై, యఖిలభక్తవత్సలుఁడై, సర్వసులభుఁడై దుర్లభ మైన పరమపదమునుసహితము భక్తుల కిచ్చెద నని శపథము చేయునట్లు తిరుత్తుళాయిని శిరముపై ధరించి యుండ రంగ భక్తులగుమీ కీవ్యర్థచింత లేల? చతుష్పాదజంతు వగు గజేంద్రుఁడు భక్తితో భూమినుండి కేకలు వేయ, వైకుం ఠమునుండి, భార్యతోఁ జెప్పక, పెరియతిరువడిని చూడనే చూడక, పైన నుత్తరీయమైన నున్నదో లేదో యెఱుఁగక, పాదచారియై పరుగు లిడుచు ధావనావేగమునఁ గట్టుబట్ట యట్టె చలించుచుఁ బొజ్జనుండి జారిపోవ, నిలువఁబడి బిగించుకొనిన నాలస్యమగు నేమో యని చేతితోడనే కుచ్చిళ్లు సడలిపో కుండఁ బట్టికొనుచు నెందులకో యేమి చేయవలయునో కూడ నెఱుఁగని మహోత్కంఠచేఁ దనకొంప మునిఁగిపోయినట్లు, తనపుట్టి మునిఁగినట్లు శ్రీమహావిష్ణువు వచ్చి తనదివ్యముఖార విందసందర్శనసేవ గజేంద్రునకు సాయించి యుండ, నట్టివిష్ణుని

పా దాసు లని, భక్తు లని, ప్రపన్ను లని లోకముచే నెన్నఁ
బడుచుండుమీరు— అట్టిమీరు— అయిదుమాసములనుండి
ఇం మాన్నాశ్రయించి, సేవించి, పూజించి, నన్నే మహావిష్ణునిగ
నమ్ముకొని తిరిపెవలయు నని యెంచి— తులసికోటచాటున
నిలువఁబడి "దర్శనమో, దర్శనమో" యని పెరుమాళ్లుకోవెల
చుట్టు గోపురములు ప్రతిధ్వను లిచ్చునట్లు మొఱ్ఱో యని
యఱవ—చెక్కు చెదరకుండ—నలుసంత యావేగమైన
నొందక—పాపము! అస్వతంత్రురా లెందులకు దర్శనము
వాంఛించుచున్నదో తెలిసికొండ మను కొంచెముచింతయైన
లేక—"దర్శనమునకు వీలు లేదు" అని యాహా! ఆహా!
వార్తనంప సాహసించితిరి! సెబాస్! ఇది మీకే తగును!
మీ మొగమువంటి మొగములు లోకమున నెన్నికోటులు లేవు.
తుచ్ఛులగు విటాధముల మొగము చూడనొల్లక మీ మొగమం
దంతకంటె దైవకటాక్షవిశేషమున నేదియో కించిదాధిక్య
మున్న దనియేకదా యిచ్చటకు వచ్చితిని. ఆమాత్ర మాలో
చించుకొన నక్కఱ లేదా ?

విప్ర—రంగరంగరంగా! దాని నిచ్చుటకు రమ్మని చెప్పుము.

శ్రీ—వలదు. వలదు. అందువలన నేమి ప్రయాస మగునో?

విప్ర—ప్రయాస మే మున్నది! ఆమె చెప్పినట్లు, దర్శన మిచ్చుటలో
మహాకష్ట మే మున్నది! ఇచ్చుట యిచ్చుట యనుటే కాని
యేమి యీవలయును? తలఁ దీసి యామెచేతిలోఁ బెట్టవల
యునా! మొగ మెత్తుకొని యొకనిముస ముండలేనా? కన్నులు
తెఱచుకొని యొకయింతసే పుండలేనా? కష్టమేమియు లేదు.
వైష్ణవులమైన మనకిది తగదు. ఆమె మాటలు సహేతుకము
లుగ నున్నవి.

శ్రీ—దేవా! నామనవి వినుఁడు. వలదు. ఎదుటకు వచ్చినతరువాత నామె తిరిగి పోదు. మీరు కఠినముగఁ బొమ్మనలేరు.

విప్ర—అదేమి మాట! ఇదివఱకు నేను బొమ్మనకుండనే నీవు చెప్పితివా? తిరిగి పోదని యెట్లు చెప్పఁగలవు? దర్శనమునకు రావల దనిన నిన్నిమాటలు తులసికోటచాటున నిలువఁబడియే యాడినది కాని యెదుటఁ బడినదా! తల నెత్తి వంచిన్మయెనఁ జూచినదా! అట్టి గుణవంతురాలు—

శ్రీ—అయ్యయ్యో! అది కనఁబడునో లేదోయని యట్టె మీరు చూచుచున్నారా?

దేవ—అయ్యో! మహాత్మా! ఇంకను దర్శన మీయరా? నావలన పాపమేమికలిగెను? విటుల కీదేహము నమ్ముకొనకుండ మీకర్పణము సేయుట పాప మయ్యెనా? దుష్కృతిభూయిష్ఠమైన యిల్లువదలుకొని మీపుణ్యవనమునకు వచ్చుట పాప మయ్యెనా? త్రాగుడును మాని తులసితీర్థమును పుచ్చుకొనుట పాప మయ్యెనా! జారులలెంపలు వాయించుట మాని వీరవైష్ణవుని పాదములొత్తుట పాప మయ్యెనా! బూతుకూఁతల మాని పాశురములఁ బఠించుట పాప మయ్యెనా! మిరియాలపూసల పేరులు పారవైచి తామరపూసల పేరులు వహించుట పాప మయ్యెనా! చీనాంబరము వదలి చినుగుల జేగురుగుడ్డను గట్టుకొనుట పాప మయ్యెనా! మీకుఁ దినమంజన మొనర్చితినే! మీకాళులు గడిగి తీర్థముగఁ ద్రావితినే! మీబట్ట లుదికితినే! మీయెంగిలిమెదుకులు శ్రీమహావిష్ణుప్రసాదమని కనుల కద్దుకొని భుజించితినే!—ఇట్టిసేవలో బదునాలుగవభాగము శ్రీరంగమూర్తికే నేను జేసియుండినయెడల నాతఁడు—నన్ను—నన్ను—నిష్కపటహృదయనైన నన్ను—దిక్కుమాలిన యే

గాకిని నైన నన్ను—అనన్యశరణ్య నైననన్ను—ఆపన్న నైన నన్ను—ఆః! ఆః! ఇట్టినన్ను—

విప్ర—భక్తురాలా! ఇటు రమ్ము.

దేవ—(పరుగునఁ బోయి) ఇదిగో! వచ్చితిని. (శ్రీవిప్రనారాయణ మహాగురవేనమః (చుట్టు తిరిగి సాష్టాంగ మాచరించును)

విప్ర—అడియేన్ దాసోహం. (తనలో) ఈమె నాచుట్టు నెట్లు గిరగిర తిరిగెనో నాచిత్త మట్లే తద్గమన మనుసరించి లోన స్వప్రదక్షిణము చేసెను.

శ్రీ—(తనలో) ఇక్కడినుండి యిఁక నేను బోవలయును గాని యీరా కాసిముండ పోదు. గురువుగారికి రంగనిపై భక్తి పోవలయును గాని దీనిపై నభిమానము పోదు.

దేవ—స్వామీ!

శ్రీ—ఇంక స్వామి యెందులకు? దర్శన మైనది కాదా? పొమ్ము.

దేవ—దర్శన మైనది కాని సెలవు పుచ్చుకొనుట యయినదా?

శ్రీ—ఇచ్చుట కాయన కేమున్నది? పుచ్చుకొనుటకు నీ కేమి కావలయును? దయయుంచి వేగ దయచేయుము.

దేవ—ఏమి మహాత్మా! నేను సెలవుతీసికొని పోవలసిన దేనా?

విప్ర—భాగ్యము! (తనలో) రంగ రంగ రంగా! రంగ!

శ్రీ—సరి. సెలవైనది. నడు; నడు!

దేవ—ఊరక తొందరపడెద వేమి? మీ కిష్టము లేనపుడు పోక యిచ్చటనే యుండెద ననుకొంటివా?

విప్ర—శ్రీనివాసా! అది పోదని చెప్పితివి కాదా? మనదొడ్డి దాని కేమి కాణాచియా? మన మేమి దానికిఁ బంచభక్ష్యపరమాన్నములతో నారగింపు లిడుచుంటిమా? మనము దానిచేత దాస్యము చేయించుకొనుటయే తక్క నది యేనడుమ రొంగ,

ముతోఁ బడి పోయినప్పుడైనఁ గానంతయుపచారమొనర్చి తివా? ఇల్లును, దల్లిని దోఁబుట్టువులను విడిచిపెట్టిన నెట్టిమనల నేల విడిచిపెట్ట లేకుండునని యెంచితివి?

శ్రీ—ఇప్పుడు దేవరవారి నైచ్యానుసంధానము, స్వదూషణమును దానికిఁ దగినంతయుపచారములు చేయలేదనుటనుగూర్చియా?

విప్ర—రంగ రంగ రంగా! ఎట్లు గ్రహించితివి! భక్తురాలా! నీవు మా కంటె గుణసంపన్నురాలవు. మా కంటె దైన్యానురాగా ధిక్యయుక్తురాలవు. మా కంటె నిశ్చలచిత్తవు. అయిన నేమి? సంసారులలో నొకనితో నొకఁడు కలసి విడిపోవుట యెట్లులో భక్తులలోఁ గూడ నట్లే. మాయందు దయ యుంచి నీవు దయచేయుము. అన్యథా యెంచకుము. (తనలో) రంగరంగ రంగా! ఏదో యొకటి శీఘ్రముగఁ దెగతెంపు చేసికొనినఁ గాని మనస్సు శాంతిగ నుండదు. అబ్బ! రంగరంగరంగా! రక్షింపు. అపరాధుఁడను. అవగుణుఁడను. చంచలచిత్తుఁడను. రంగరంగరంగా!

దేవ—ఇఁకఁ బోవలసినదేనా?

శ్రీ—కిక్కురుమనకుండ—

దేవ—రంగరంగరంగా! రంగా! (ఏడ్చును)

విప్ర—అయ్యయ్యో! నిష్కారణముగ నిర్దోష నేడ్పించితిమి గదా! శ్రీనివాసా! నాగుండెలు తల్లడిల్లుచున్నవి. దాని నిఁక నేమవవలదని చెప్పుము.

శ్రీ—మన కేవఁడు చెప్పునయ్యా!

విప్ర—అట్లాడెద వేల? మన కంతపట్టరాని చింత యేమున్నది? ఏమో! కొలఁది దినములనుండి కన్నులయెదుట తిరిగినది గదా యని కాని—ఇంతకుఁ బరమయోగ్యురాలు! పరమ శాంతాత్మురాలు!—

దేవ—రంగరంగరంగా! (ఏడ్చుచున్నది)

విప్ర—రంగరంగా! ఎంతపాపము! నాకు బుద్ధివచ్చిన దాదిగ నేను పెట్టిదో వినలేదు. అట్టిచో నాతులసీవనములోనే, నాకన్నుల యెదుటనే నాకు సర్వోపచారము లొనర్చినరంగదాసురాలే కఠినమగు నాయాజ్ఞమూలముగనే యేడ్చుచుండ నేను సహింపఁగలనా? శ్రీనివాసా! నీవు పోయి యూరకుండు మని చెప్పుము. లేదా నే నెచ్చటికైనఁ బోదును.

శ్రీ—(తనలో) ఈతఁ డిటనుండి పోయిన మంచిదే కాని కదలనిచ్చిన నీతనివెంట యీమె పడిన మహాప్రమాదము సంభవించును. (ప్రకాశముగ) మహాత్మా! తాము మఱియొకచోటికి దయ చేయనేల? దేవదేవీ! ప్రశాంతమగు నాశ్రమవనమును రోదనమున నపవిత్రమును జేయుచున్నావు. పో! పో! శీఘ్రముగఁ బో!

దేవ—(కోపమును నటించుచు బిగ్గఱగ) పోకపోవుదునా? పోకపోవుదునా? ఇదిగో (వేగముగ నడచును.)

విప్ర—(తొందరతో) శ్రీనివాసా! ఆఁగు మని చెప్పుము. ఈమె వైఖరిఁ జూడ భయముగ నున్నది. ఎచ్చటికిఁ బోవునో శీఘ్రమడుగుము.

శ్రీ—ఎచ్చటికిఁ బోయిన మన కేమి మహాత్మా! పిశాచమును వదలనీయరా?

విప్ర—శ్రీనివాసా! నీకుఁ దెలియదు. దేవదేవీ! ఎచ్చటకుఁ బోఁదలంచితివి?

దేవ—ఎచ్చటకుఁ బోయెదనా? రంగరంగరంగా! మీయొద్దనుండి నిష్కారణముగ మీరు గెంటివైచుటయే కాక నాప్రయత్నమును విఘ్నముగూడఁ జేయున ట్లపశకునపుమాటలఁగూడ నాడుచున్నారా?

విప్ర—చూచితివా? శ్రీనివాసా!

దేవ—స్వామీ! ఎచ్చటకుఁ బోవలయునో చెప్పవలయునా? స్వామీ! శిష్యున కాచార్యాభిమానమే కాని యాచార్యు నకు శిష్యాభిమాన మక్కఱ లేదా? ఆహా! దిక్కుమాలిన యీబొందిలో నున్న యాత్మ నెంత సంతోషపెట్టితివి? చాలు; చాలు! ఎక్కడకుఁ బోనుంటినో చెప్పవలయునా? మీపాదసేవ నాకు లభింపను గాని నాకష్టము లెట్లో కడ తేఱకపోవునా? కడుపుచల్లని కావేరమ్మ లేదా? శ్రీరంగ మూర్తి కిన్నిగోపురమండపాదులు గట్టుటకు భక్తు లిన్ని కోటులరాళ్లు సంపాదించినప్పుడు నాగొంతుకకుఁ గట్టుకొనుట కంతరాయి తెచ్చుకొనలేక పోవుదునా?

విప్ర—వింటివా? శ్రీనివాసా! నామూలమున నామె కెంత పర్యం తము వచ్చినదో?

శ్రీ—ఆమెమూలమున మీకు వచ్చినంతమట్టున కింక రాలేదు లెండు. ఆత్మహత్యలో మొదట నశించునది శరీరము. భక్తిభ్రష్టతలో ముందుగ నశించునది యాత్మ. లోకము మీకొఱకు విచార పడవలసిన స్థితికి రానై యుండ మీ రామె కొఱ కేల విచారింతురు?

విప్ర—రంగరంగరంగా! నాకు భక్తి నశించుచున్న దనుచుంటివా?

శ్రీ—నే ననుట యెందులకు? మీకుఁ దోఁచుట లేదా?

విప్ర—నీ వాలోచింపకుండ నేల మాట లాడెదవు? మనము పోమ్మను టచే నామె మరణింపఁబోవ నున్నది. కాన భక్తాభిమాన మున, భూతదయాప్రోత్సాహమున, ప్రత్యక్షదుష్కార్యారంభ విఘ్నకరణాపేక్షచే నట్లంటిని గాని, లోకములో నంటకికంటె నామె నా కెట్లధిక యగును? నాకన్నుల యెదుట జగత్తున

నెంతయు స్వాభావికమరణము లొందలేదు? ఎంతయు బలాత్కారమృతుల నొందలేదు. వారందఱకొఱకు నేను విలపించితినా? మాతాపితలు నాయెదుటఁ బరమపదించినపుడు నేను గంటనీరైనఁ బెట్టితినా? అంతనిర్లిప్తతగఁ గాలక్షేపము సేయుచున్న నేను దీని చావుకొఱకు వగ నొందుదు ననుకొంటివా? నేను జచ్చినఁగాని నారంగభక్తి నశించునా? అది చచ్చిన సరే. లోక మంత వినాశ మందిన సరే.

శ్రీ—(తనలో) పాపము! దాని మరణ మీమహాత్మునకు లోకవినాశముగ నున్నది కాఁబోలు! స్త్రీసాన్నిధ్యమువలన బుద్ధిపూర్వకముగ నీతనిలోఁ గలిగిన మార్పును భూతదయామాహాత్మ్యమని, కష్టదర్శనాసహిష్ణుత యని, పరిచయసంజాతాభిమానమని యీతఁడు భ్రమఁబొందుచున్నాఁడు. పాపము! ఋశ్యశృంగునివంటివాఁడు! అయిననేమి? చెడిపోవనున్నాఁడు.

విప్ర—వింటివా? శ్రీనివాసా! నా కిచ్చట రంగేశసేవ తక్క నితరమేమియు నక్కఱ లేదు. అక్కఱ లేదు. రంగరంగరంగా! (లెంపలు వైచుకొనును)

శ్రీ—(తనలో) ఇప్పటివఱ కింక స్వహస్తములతోఁ గొట్టుకొను నదృష్టము పోలేదు.

విప్ర—రంగరంగరంగా! రక్షించు; రక్షించు! చంచలచిత్తమునఁ బండుక్రోఁతిని—కఠినహృదయతను గటికవానిని—రంగరంగరంగా!

శ్రీ—(తనలో) భాగవతోత్తమ మర్యాదకై తిట్టుకొనెడు తిట్టులు క్రమక్రమముగ సార్థకతలోనికి వచ్చుచున్నవి! (ప్రకాశముగ) నేను బండుక్రోఁతితోఁ కచివరనుండు పేనను. కటికవానిపృష్ఠము క్రింది క్రొయ్యదిమ్మను. నారాయణ! నారాయణ!

విప్ర—వ్యర్థుఁడను. అనర్హుఁడను. నిరుపయోగుఁడను. రంగరంగరంగా!
(లెంపలు వైచుకొనును.)

శ్రీ—నేను గరిధూపమను. కుండపెంకను. గబ్బిలపుఁబెంటను. నారాయణ! నారాయణ! ఇదిగో! భక్తురాలు! ఆత్మహత్య మాట పరాకుపడి మాయుబుసులు విసుచున్నది కాఁబోలు! నడు; నడు!

దేవ—నీ వెందులకుఁ గులికెదవు? చచ్చినకంటె నెక్కువపని జరుగక తీఱదు. భాగవతోత్తమా! తమయొద్దకు శుశ్రూషనిమిత్తము నన్నుఁ బంపినభక్తిసారమునీంద్రుని నేను దర్శించు నెడల మీ కామహాత్మునితోఁ జెప్పవలసినమాట లేమైన నున్న యెడలఁ జెప్పుఁడు.

శ్రీ—(తనలో) ఆహా! బొందితోఁ బరమపద మేగ నుంటివి! నీ కామహాత్ముని దర్శనమే! సెబాస్! ఎంతదాన వైతివి! ఏ తెలుకులవానితోడనో! ఏ దూదేకులసాహేబుతోడనో! ఏకుంభీపాకముననో, ఏయినుపగానుగ నడుమనో?—

విప్ర—ఈమె చక్రాంశసంభూతుఁ డగు మహాభక్తవరునిచే నిచటికిఁ బంపఁబడిన దనుమాట మఱచియేపోయితిని! ఆహా! గొప్ప ప్రమాదము! ఇప్పు డెట్లు? దీనిని వదలుకొందుమా? పూర్వాచార్యశాసననిరాకరణ మొనర్తుమా? రంగరంగ రంగా! క్షమింపుము. నిన్ను సంతతము తలఁపకపోవుటయే కాక యీ దుర్మార్గుఁడు నీ భక్తశిఖామణుల మర్యాదలు గూడఁ దీసివైచుచున్నాఁడు. రక్షించు. రంగరంగరంగా! రంగా!

దేవ—బ్రదికియుండి పాపుగడియక్రిందపడుటకు-బానిసతన మొనర్చితిని గాన నీ భక్తురాలను జేతిఖీఁదుగఁ జంపఁదలఁచుటకు సాహ

సిరిసిరి కాని మీకు మంచిగాని చెడ్డగాని చేయక మీ జోలికే రాక చిరకాలము క్రిందట వైకుంఠగతుండగు మహా శాస్త్రప్రసిద్ధుని మఱల నిట్లేల చంపెదరు? భగవంతుని కార్యము భక్తరక్షణము కాంగ భాగవతుని కార్యము భక్తమారణమా?

విప్ర—శ్రీనివాసా! నాకీమాటలు వినం జైతన్య మొదలుచున్నది! ఈమె యిచ్చటికి వచ్చుటలో రంగదాసోత్తమాజ్ఞయే కాక రంగనియాజ్ఞకూడను. ఇంకను దాని నుపేక్షింపం దగదు.

శ్రీ—మహాత్మా! తిరిగి యిట్లాడెద రేమి? ఇది యంత దొంగవేస మని నేను మీతో నెన్నిమాఱులు చెప్పియుండ లేదు. మీ కేల జ్ఞప్తి లేదు?

విప్ర—నీవు చెప్పినది నచ్చకపోవుటచేం గాబోలు! అయినను దొంగ వేసము వేసిన మోసకత్తె యిచ్చటనే యున్నది కాదా? ఆమె దొంగతన మామెచే నొప్పుకొనంజేసి పొమ్మను.

శ్రీ—వలదు. వలదు. ప్రాణము విసిగి అదియే పోవును.

విప్ర—అట్లు కాదు. నీకు దెలియదు. నీవు దానింగూర్చి యూహించినదంత కేవల మూహాము. అది సత్య మని చెప్పుటకంటె నసత్యమని చెప్పుటకుం గారణము లధికములుగ నున్న ట్లున్నవి. నీయూహా యసత్యమై, యది భక్తురాలే యగు నెడల మనకు భక్తసంహారణపాపము, భగవద్ద్రోహపాపము, భాగవతాజ్ఞానిరసనమహాపాపము నిశ్చయముగ వచ్చును. బాగుగ నాలోచించుము.

శ్రీ—కాన నామెను బిలువక తప్పదా?

విప్ర—న్యాయముగం దప్పించుకొనుటకు దారి కనంబడదు.

శ్రీ—(తనలో) ఆహా! ఎంత ప్రారబ్ధము సంభవించెను. (ప్రకాశముగ) దేవదేవీ! ఇటు రమ్మా.

దేవ—హో! హో! నన్నుఁ బిలుచుటకు నీ వెవఁడవు?

విప్ర—భక్తురాలా! నేను బిలువు మంటిని. క్షమింపుము.

దేవ—మహాభాగ్యము. ఇదిగో! వచ్చితిని.

విప్ర—నీవు చెప్పఁదలఁచిన దేదియో చెప్పుము.

శ్రీ—దేవదేవీ! ఇచ్చటకు నిన్నుఁ బొమ్మని భార్గవులు స్వప్నమున సాయించిరని నీవు చెప్పినమాట ప్రథమకల్పితము. రంగనిముఖ మప్రసన్నముగనున్నదనివిచారించుగురువులవారిమాటలనునీవు ప్రచ్ఛన్నముగ విని స్వప్నసాక్షాత్కృత శ్రీరంగరంగ దాజ్ఞా ప్రబంధానల్పకల్పవల్లిని నీవు మఱొకదాని నల్లితివి. నా కవి నమ్మకము లేదు.

దేవ—నీవు నీతండ్రికిఁ బుట్టితివని నీకు నమ్మక మున్నది కద!

శ్రీ—మహాత్మా! ఎందులకు మీ కీబాధ! నా కీతిట్లు! ఋజువు కాఁద గనియంశము లెట్లు ఋజువుపడఁగలవు? పూర్వపశ్చాదంశ ములఁ బట్టి కొన్ని సత్యము లని గ్రహింపవలయును. అటులే కొన్ని యసత్యములుగ గ్రహింపవలయును. కాని నిదర్శన మెట్లు చూపవచ్చును?

విప్ర—కొన్ని సత్యములుగఁ గొన్ని యసత్యములుగ గ్రహింపవలయు నని యంటివే? ఇది సత్యముగనే గ్రహింపఁదగిన దేమో?

దేవ—గ్రహింపఁదగినయావశ్యకత లేదు. మీశిష్యుఁడనిన ట్లన్నియు నసత్యములే. మీకు స్వప్నములు లేవు. తిరుభక్తిసారభగ వానులు లేరు. శ్రీరంగదేవుఁడు లేఁడు. సరియేనా?

విప్ర—రంగరంగరంగా! రంగ! ఎంతపాపము! (చెంపలువైచుకొనును) ఎంతపాపము! మేము నాస్తికుల మగుదుమా?

శ్రీ—(తనలో) వేశ్యాదాసు లగుటకంటె నట్లగుటయే మంచిది. అందులో మతము లేకున్న నీతియైన నున్నది.

దేవ—నాస్తికులు మ తెక్కడనో యుందు రనుకొంటిరా? ఇక్కడనే యుందురు. నాస్తికు లనఁగ మతెవ్వరో యనుకొంటిరా? వారును నరులే. నాస్తికులకుఁ గొమ్ములు తోఁక లుండు నను కొంటిరా? వారు మీవంటివారే. నాస్తికత యనఁగ మతెట్టిదోనా! ఇట్టి చిత్తస్థితియే.

విప్ర—భక్తురాలా! నాకు రంగభక్తియే తుయించిన దని లోలోపల నుడికియేడ్చుచున్న నన్ను నాస్తికుఁ డని పిలిచి చంపివేయకుము. నీచరిత్రస్వచ్ఛతనుగూర్చి యవిశ్వాస మీాతనికిఁ గాని నాకుఁ గాదు. రంగనిపాదములతోఁడు. నీవు పరిశుద్ధురాల వని—పరమభక్తురాలవని—నాకుఁ బూర్ణమైననమ్మకము. కాని నా ప్రారబ్ధముననో నాకుఁ దెలియనిమఱియేకారణముననో కాని నాకు రంగభక్తిలోఁ జలనము కొంత గలుగుచున్నది. మహా భక్తురాల వగునిన్ను శ్రీరంగమూర్తి నాకంటె నెక్కువగఁ గటాక్షించుటచే నా కట్లు తోఁచుచున్న దేమో? లేక నేనెఱుఁగనిదోషముచే నాపై రంగని కాగ్రహము కలిగిన దేమో? ఎటులైన నిప్పుడు భక్తిలో నీకు లొంగిపోయితిని. రంగకృపాధికతచే నీవు కృతార్థతను బొందఁగలవని నాయసూయా రహితమైన యభిప్రాయము.

దేవ—సరే. అయ్యా! శ్రీనివాసా! నాయాగమనముఁగూర్చి నీతోఁ జెప్పిన శ్రీరంగభక్తిసారాచార్యప్రసంగ మంతయు నీకు నమ్మకము లేదు. కాన నది యంతయు నసత్య మనుకొందము. కాని—ఇటు చూడు—నేను నీ కెదుటఁ గనఁబడుచుంటినా?

శ్రీ—కన్ను లింక నున్నవి కాదా?

దేవ—ఇట్టిదుర్భాష లాడిన నీ కది యాశ్చర్యమే—కాని, 'యది యటుంచుము. నేను నీవలెనే నరకోటిలోదాన ననునమ్మకము నీ కున్న దా?

శ్రీ—ఆ !

దేవ—నే నిక్కడదానను గాక యెచ్చటినుండియో వచ్చితి ననుజ్ఞప్తి నీ కున్నదా?

శ్రీ—సందేహ మేమి?

దేవ—అక్కడ నా కొక యద్దెకొంపయో సొంతయిల్లో యుండు నని నమ్మగలవా?

శ్రీ—కలను.

దేవ—నే నొకతల్లిగర్భమునఁ బుట్టినదాన నని విశ్వసింపఁగలవా?

శ్రీ—ఆ !

దేవ—నాకు సోదరులు, బంధుగులు మొ॥లగువా రుండిరనుసమ్మక మున్నదా?

శ్రీ—అది నా కెట్లు తెలియును?

దేవ—పోనీ! మీరు నాకు సోదరులుకారుగదా? బంధువులుకారుగదా?

శ్రీ—కాము.

దేవ—నే నిటకు రాకమునుపు నన్ను మీరు, మిమ్ము నేను నెఱిఁగి యుండలేదుకదా?

శ్రీ—నిన్ను మే మెఱుఁగము. నీవు మ మ్మెఱుఁగుదువేమో?

దేవ—సరే. నే నెఱుఁగుదును. ఐహికసంబంధముచే మీపై నా కభిమాన ముండఁదగినకారణము లేమైన నున్నవా?

శ్రీ—లేనట్లే.

దేవ—సందేహింతు వేల? ఏకశాఖాసంబంధముగాని, ఏకగ్రామనివాససంబంధముగాని, సంతతసందర్శనసంబంధము కాని, ఏకమిత్రగ్రహణసంబంధము గాని, మఱియేసంబంధము గాని మీకు నా కున్నదా?

శ్రీ—లేదు

దేవ—సరే మీరు కట్టుకొన్నవి కాషాయలే కద?

శ్రీ—ఔను.

దేవ—నేఁ గట్టుకొన్నది జేగురుపాతకాదా?

శ్రీ—ఆఁ!

దేవ—ఇంతకంటె మంచిబట్ట దొరుకక ఇది కట్టుకొన లేదు కద?

శ్రీ—లేకపోవచ్చును.

దేవ—మీమెడలోనివి నామెడలోనివి తులసిపూసల పేరులేనా?

శ్రీ—ఆ!

దేవ—చిన్న మెత్తుబంగారము నాఁడుదాననయ్యు మెడఁగట్టుకొనుటకు దొరకకపోవుటచేఁ గాదుకద?

శ్రీ—కాదు.

దేవ—మీ రేకభక్తిదీక్షులేకద?

శ్రీ—ఔను.

దేవ—నేనో?

శ్రీ—నీవును.

దేవ—ముష్టి యెత్తుకొనినను రెండవపూట మెదుకులు దొరుకక పోవుటచేత కాదుగద?

శ్రీ—కాదు.

దేవ—మీరు బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠులే కదా?

శ్రీ—దైవకటాక్షముచే నిప్పటివఱకు—

దేవ—నేనో?

శ్రీ—నీపూర్వపుతగులాటములు మే మెట్లు గనిపెట్టగలము?

దేవ—నే నిచ్చటకు వచ్చినతరువాతనైన నాబ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షలో భంగ మేమైన మీరు గాంచితిరా?

శ్రీ—లేదు

దేవ—నేను యౌవనవతి నైనట్లు నీకుఁ గనఁబడుట లేదా?

శ్రీ—నే నది యెట్లు చెప్పఁగలను? పొంగలిగంగాళమువలె నున్నావు.

దేవ—సరే. నేను సురూపను గానట్లు నీకుఁ గనఁబడుచుంటినా ?

శ్రీ—సురూపలను జూచి యేడ్చితినా యేమి!

దేవ—పోనీ! నే నింద్రియలోలత గలదాన నైనయెడల నాకుఁ దగిన మగని నెవనినో చూచుకొనఁగలనా?

శ్రీ—వైష్ణవాలయమున్న చోట మగలకు మాలకాకులకు లోటేమి?

దేవ—నేను మనగురువుగారికి సర్వోపచారములను జేయుచుంటినా ?

శ్రీ—అందులకు గురువులే సాక్షులు.

దేవ—తుచ్ఛమైనయీశరీరమును పోషించుకొనుటకే నే నీబానిసతనమున కొప్పుకొంటినా ?

విప్ర—రంగరంగరంగా ! ఎంతమాట !

దేవ—శ్రీనివాసా ! నీవు మాటలాడవేమి ?

శ్రీ—గురువుగారు ప్రత్యుత్తరమును సాయించిరి కాదా ?

దేవ—ఊడ్చుకొనుటకు మాగ్రామమున నిండ్లు లేవా? తోముకొనుట కంట్లు లేవా ? పట్టుకొనుటకుఁ గాళులే దొరుకవా? సేవించుటకు నరులే దొరుకరా ? ఇట్టినీచత కొడఁబడి పరమనీచమైనయీ దేహమునే పోషించుకొనఁదలఁచినయెడల నింతకంటె సుఖకర మగుసేవావృత్తి మఱియొకచోట లభింపఁగలదు కద !

విప్ర—రంగ! రంగ! ఒకనికి దాస్య మొనర్చినదనుక నీ కేమి ?

దేవ—శరీరపోషణమునకుఁ గాక—శరీరముకంటె భిన్నమైన యొక తత్త్వమును బోషించుకొనుటకు మనగురువులవారికి నీవలెనే యిల్లు వదలి వనముఁ జేరి కాషాయధారణముఁ జేసి బ్రహ్మచర్యవ్రత మొనర్చి యైహికేతరానందముకొఱకు నీ కంటె నెక్కువసేవఁ జేసితి నని స్పష్టపడుచున్నదా ?

విప్ర—రంగరంగరంగా! చెప్పవలసిన దేమి ?

దేవ—శ్రీనివాసా! నీవు రెండుమూఁడులనుండి యేమో మోదించుటలేదేమి

శ్రీ—గురువులవారి యామోదములు హెచ్చగుటచే నానోరు పడిపో యినది.

దేవ—శరీరభిన్నమైన తత్త్వ మాత్మయేకద?

శ్రీ—ఆ!

దేవ—ఆత్మను సుప్రసన్నముగఁ బరిశుద్ధముగ, క్షేమగుణసంపన్నముగ గురుజనానురాగయుక్తముగఁ జేసికొనువాఁ డెవఁడు?

విప్ర—రంగరంగరంగా! వాఁడేకదా భక్తుఁడు!

దేవ—అట్టిచో నీవు భక్తుఁడవు? నేను దొంగనా?

విప్ర—రంగరంగరంగా! ఎంతమాట!

దేవ—అట్టిభక్తుఁడు స్త్రీ యైనప్పుడు దాని నేమందురు?

శ్రీ—భక్తునిభార్య యందురు.

విప్ర—ఆమె యట్లు సహేతుకముగ మాటలాడుచుండ నీవు పరిహసించుట తగునా?

శ్రీ—ఈమె చెప్పినదంతయు నసత్య మని నాకు లోనఁ బ్రబలముగ దోఁచుచున్నప్పటికి నీమెకుఁ దగినప్రత్యుత్తర మీయలేని యశక్తివలనఁ గలిగినదుర్జనత్వమునఁ బుట్టినవెఱ్ఱినవ్వును వెల్లడించితినిగాని యామెను బరిహసింతునా!

దేవ—మహాత్మా! వింటిరా? కార్యకారణభావ మంతయు నీతఁ డొప్పుకొనినాఁడు. కాని పర్యవసానమునుగూర్చి నమ్మఁడఁట! దీనిపేరు తలతిక్క కాదా? దీనిపేరు నాస్తికత గాదా?

విప్ర—ఆతనిజోలి నీ కెందులకు? నీవు మహాభక్తురాల వని నాకు సంపూర్ణవిశ్వాస మున్నది.

దేవ—భక్తురాలికి బహుమానము పరిత్యాగమా! ఈతఁడుకూడ భక్తుఁడేకదా? భక్తియే పొమ్మనుటకుఁ గారణమగునేడల నీతని నేలపొమ్మనలేదు.

శ్రీ—అనినివేళ దాఁటినదా? మీరిద్ద ఱొకటియే యగుదురు. నన్నే వేఱుచేయుదురు.

విప్ర—నిన్నేల పొమ్మంటినో కారణము చెప్పెదను వినుము. నీవు భక్తురాలవు. నీవలన నెంతమాత్రమును లోపములేదు. కాని నీ విటకు వచ్చిన రెండుమూఁడుమాసములనుండి నా కేమో కాని యొకవిచిత్రమైన—

శ్రీ—(అపవారించి) ఆమాట చెప్పకొండు రేమయ్యా! అది గృహాచ్ఛిద్రమయ్యా! ఆత్మదోష మయ్యా! అది చలితేంద్రియత యయ్యా! అందుచేతనే భక్తిచ్యుతి యయ్యా! (నోరు మూసికొని) దాచఁదగినది వెల్లడించుకొండు రటయ్యా!

విప్ర—నాకు రహస్యము లేదు. నామన సాకాశమువలె నందఱికి బట్టబయలుకాఁదగినదే. అది నాదోషమే యగునెడల నిర్భీతిగ నొప్పుకొనెదను. దోషమును నిష్కపటముగ నొప్పుకొనుటయే దోషప్రాయశ్చిత్తము. హృదయమున నున్న దోషమును వెల్లడించుకొనక లోననే దాఁచుకొన్నయెడల వ్యాధివలె వృద్ధియై నశింపఁజేయదా? భక్తురాలా! అనిర్వచనీయమైనయొకమనస్థితి నీదర్శనమున నాకుఁ గలిగి- వృద్ధియగుచున్నది. అది యవాఙ్మనసగోచరమగుసుఖము నిచ్చుచునేయున్నది కాని—చూడు! ఏమార్గము ననుసరించి తరింపఁదలఁచితినో యామార్గమునుండి యట్టె యిట్టె తప్పి—మఱల పడి—మఱల తప్పి—క్రమక్రమముగఁ దత్పథమునకు దూరముగఁ బోవుచుంటినో లేక యిఁకఁ బోదునో యనుభీతిచేత—

దేవ—శ్రీనివాసా! చీ!-చీ!-చీ! కుక్క అదిగో! తిర్వారాధనపుమడిసంచిని ముట్టుకొనినది.

విప్ర—అయ్యయ్యో! పొమ్మా! పొమ్మా!—

శ్రీ—(తనలో) కుక్క సాలగ్రామసంపుటము నైదుమాసములక్రిందట నే స్పృశించినది. ఇంకను నోటం గఱచుకొనిపోవుటయే తరు వాయి! ఛీ! ఛీ! ఛీ! (లోనికిం బోవును)

దేవ—(విప్రనారాయణుని రెండు చేతులు గట్టిగఁబట్టికొని) మహాత్మా! నన్ను వదలకుండు. నేను మిమ్ము వదలను.

విప్ర—అయ్యయ్యో! రంగరంగరంగా! నాచేతులను వదలుము. లోప ల నేదియో యాపాదశిరఃపర్యంతము జలజలలాడుచున్నది. ఒ డలు పులకిత మగుచున్నది. రంగరంగరంగా! నన్ను వదలుము. నేనిదివఱకు నీతోఁ జెప్పకొనినవికార మిదియే. ఇది నీవలననే కలిగినదికాన నీవు దూరముగనుండి నన్ను క్షమింపుము.

దేవ—నావలన లోప మేమైనఁగున్నదా? నాయొడలు పులకిత మైనదో లేదో చూడుఁడు. (ఆతనిచేతితోఁ దన్ను స్పృశింపఁజేయును.)

విప్ర—రంగరంగరంగా! నీవలన నెంతమాత్రమును లోపములేదు. నీ కు నావంటిమనస్థితి లేదు. నాప్రారబ్ధముననాకుఁగలుగుచున్నది.

దేవ—లోపము మీదై యుండ రెకు నాకేల?

విప్ర—రంగరంగరంగా! రంగా! నా కేమియుఁ దెలియకున్నది.

దేవ—ఇంద్రియనిగ్రహమున నాశక్తినిగూర్చి నన్నెఱిఁగినంతవఱకం జెఱుఁగుదురు. నేను మిమ్ములనాశ్రయించుటకువచ్చితిననిలోక మంతయు వెల్లడియైనది. ఇప్పుడు మీరు నన్ను వదలుకొనం గనే భక్తుఁ డగువిప్రనారాయణుఁడు దేవదేవినిజూచి పండ్లిగి లింపఁబోవ, దేవదేవి యాతని నిరాకరించి, తిరస్కరించి, వెడలి పోయిన దని మీకుఁ గలుగఁదలఁచినయప్రతిష్ఠ నేను గాదు కదా! లోకమైన సహింపలేదు. నామనఃకాలమున నట్టిదుర్వా క్యము ప్రబలుటకంటె నే నిప్పు డిక్కడనే ప్రాణత్యాగ మొన ర్చుట మంచిది. నేను సర్వసిద్ధముగ నున్నాను.

విప్ర—అయ్యయ్యో! ప్రాణత్యాగమేల ?

దేవ—అటు లంటిరి కాన మీవనములో నే నుండెదను. మీకుం దెలియుచుగం గనబడను. చెట్టుచాటునగాని శ్రీనివాసునిచాటునంగాని కూరుచుండెదను. నేను లేనట్టే మీరు భావింపవచ్చును. మీ యాత్మనురక్షించుకొనుండు. నాయాత్మను గాపాడుండు.

విప్ర—నీవు తెలియుచుగ నాకుం గనబడకపోవుటచేత నిట్టిమానస్థితి క్రమముగ నశించు నని నీయభిప్రాయమా?

దేవ—నశింపనే నశించును. నశింపక వృద్ధియగు నెడల నటుపైనం జూచుకొనవచ్చును.

విప్ర—వృద్ధి యగుటయే! రంగభక్తిచే నిర్మూలన మొనర్తును గాని—

దేవ—చిత్తము. మఱింత మంచిది.

విప్ర—నాచేతు లింక విడువుము.

దేవ—(తనలో) ఇప్పటి కింతతో సరిపెట్టెదను. (విడుచును)

విప్ర—నీవు తులసికోటచాటున కింకం బొమ్ము.

దేవ—చిత్తము. (పోవును.)

విప్ర—రంగరంగరంగా! (లెంపలు వైచుకొనును)

దేవ—(తనలో) లెంపలు కొట్టుకొన్న సరే, ఇంకం దల నేలను వైచి మోదుకొనిన సరే, గొంతుకవఱకుం బూడ్చించుకొనిగోతిలోం గూరుచుండినసరే, కాళ్లపైం దలక్రిందుగ వ్రేళ్లాడినను సరే, రంగభక్తి జట్టున జాఱిపోక మానదు. దేహమునం బ్రవేశించిన విషము జరజర తల కెక్కక మానదు.

విప్ర—రంగరంగరంగా! రంగ!

గీ. కష్టదశవచ్చెనయ్యా! రం । గయ్యా! నాకు
నిశ్చలంబుగ నీభక్తి । నిలువ దయ్యా!
నాదుప్రారబ్ధ మేమొ రం । గా! శుభాంగ!
యెట్లు నిలుపంబెట్టెదో నన్ను । నింకమీఁద.

ఆ. వె. బుద్ధి దొంగగొడ్డు । పోలిక నట్టిట్లు
పరుగు లిడును దుచ్ఛ । ఫలముఁ గోరి
దానిమెడను గుదియఁ । దగిలించి నీయొట్ట
యెదుటఁ గట్టిపెట్టు । మింక రంగ!

దేవ—(తనలో) దొంగగొడ్డునకు గుదియ దెచ్చినంతమాత్రమునఁ బరుగు లడఁగవు. అంతకంటె దొంగదగుమఱియొకగొడ్డుతో లంకె వేయవలయును. అదియుఁగూడ సిద్ధముగనే యున్నది కాదా?

విప్ర—శ్రీనివాసుఁడు లోనికిఁ బోయి యింకను రాకున్నాఁడు—ఇది యేమి? నిశ్చలభక్తితో రంగని దలఁచుచుండ నింతలో శ్రీనివాసుఁ డేల స్మృతికి రావలయును? (ఆలోచనమునటించుచు) అదిగో! దొంగగొడ్డు—పాఱిపోవుట—యనుమాటలు కుక్కమడిసంచి—తగులుట—పాఱిపోవుట—యనుసంశయములజ్ఞప్తికిఁ దేఁగ నందుపైఁ గుక్కను గొట్టఁ బోయిన శ్రీనివాసుఁడు స్మృతికి వచ్చినాఁడు. భక్తినిశ్చలత్వమైఖరి యిట్లున్నది. రంగ రంగరంగా! ఏమి చేయుదును? నాబ్రదు కింక నధోగతియేనా? అయ్యయ్యో! రంగా! రంగ! నీపవిత్రనామమును నోట స్మరించుచుండ మనసులో దొంగకుక్క సంచరించుచున్నది. ఇట్టి పరమపాపిష్ఠుఁడ నైననేను నిన్నింక స్మరించిన వినియోగ మే మున్నది? మీఁదుమిక్కిలి పాపముకూడ నేమో! అయ్యయ్యో! రంగ! రంగరంగా! (తలపైఁ గొట్టుకొనును)

దేవ—(తనలో) నీవు నెత్తిపైన నీచేతులతోఁ గొట్టుకొనిన రసము లేదు. నేను ముందు నాట్యము సేయుచుండ, మాయక్క వెనుక తాళప్రహారంగు సేయ, నీవు వెనుకఁ దిత్తి నూఁదుచుఁ గునికిపాటులు పడి యూఁద మానివేయ, నప్పు డెడమచేతితాళప్పు చిప్పతో మాయక్క నీనెత్తిపై టంగున బ్రహ్మరంధ్రస్థానమునఁ

గొట్టినప్పుడు—అదిరసయుక్తమైనదెబ్బ! ఆదెబ్బతో గిరగిరఁ దిరిగి తలప్రాణము తోఁకకు వచ్చినప్పుడు రంగభక్తి తిరుగఁ గుదురవలయును గాని యిప్పుడు నిప్పులలోఁ బడి పొరలినఁగాని వినియోగము లేదు.

విప్ర—రంగరంగరంగా! రంగ! నాబుద్ధి నిశ్చలముగ నుంచవా? (గొంతుక బాగుగ సవరించుకొనుచున్నాఁడు.) రంగా! (కేక వేయును.) గొంతేమో మోటుగను జీరగలిగినట్లును వచ్చుచున్న దెందుచేతనో? ఆహా! మృదులనాదము చెప్పవచ్చినప్పుడు దేవదేవిదే. అది రంగనామము స్మరింప నాయొడలు జలజలమని యమితానంద మిచ్చిన ట్లుండెను. దానిని నాప్రక్కనుంచుకొని దానిచే రంగనామమును స్మరింపఁజేయుచు నేను సుఖముగ వినుచుండిన యెడల నేను స్మరించుటకంటె నెక్కువఫలప్రదమేమో యను కొందును. కాని ఇది యొక్క ప్రారబ్ధము సంభవించెను. అది నా కంటఁ బడుటకు వీలులేదు. ఆసమయమున నేను గన్నులు మూసికొని వినునెడల నదియూ కనఁబడదు. చిత్తమునకుఁ జక్షువుల గుండ బాహ్యప్రవర్తనము లేకుంటచే మఱింతనిశ్చలత గుదుర వచ్చును. చూడు! దేవదేవీ! అక్కడనే యుంటివికాదా?

దేవ—(ఎదుటికి వచ్చి నిలువఁబడి) ఏమి సెలవు?

విప్ర—(కన్నులకుఁ జేయి యడ్డము పెట్టుకొని) నిన్ను నాయెదుటికి రమ్మంటినా?

దేవ—"చూడు దేవదేవీ!" యని మీ రంటిరి కాదా? ఎదుటకురాకుండ నెట్లు చూడఁగలను?

విప్ర—(ఒక్కసారి దానివంకఁ జూచి) సరే—సరే! నీవు పోయి చాటుననే యుండఁ గూయుచుండుము.

దేవ—(తనలో) ఇప్పుడు నావంక నీతఁడు చూచినచూపు వెఱ్ఱిచూపే! ఏమియు సందేహము లేదు. ఇట్టిచూపు చూడఁగ నీతని నెన్నఁ

డును జూచియుండలేదు. పుటములు పూర్ణముగఁ బడని యభ్రకపు బిళ్లలోనవలె సీతసికంటిచూపులో నొక చిత్రమైనతళుకు, కొలదిపాటిరక్తియుఁ గానఁబడినవి. అయ్యవారులగారిభక్తి కింకనాశ్వాసాంతమే!

విప్ర—"ఊఁ" అనుసరికి పాపము! పిలిచితి నేమో యని పరుగునవచ్చును. ఏమిగురుభక్తి! ఏమి యాజ్ఞావిధేయత! ఏమి గురూపచారాభిలాషోత్కర్షత! శ్రీనివాసుఁడుకూడ మంచివాఁడే. అతఁడుగూడ నాసుఖమునుజూచువాఁడే కాని, ఏమైననేమి? పురుషోపచారములకొఱకేర్పఱుపఁబడుస్త్రీ యొనర్చినట్లుండునా? కాని, ఆతనికి దీనికిఁ బెద్దవైరముగనున్నది. నాప్రారబ్ధఫలములలో నీగృహాకలంబ మొకటి. చెప్పినట్లు శ్రీనివాసుఁడు వినఁడు. దీనితో జెప్పుటకే మనసొప్పదు. శ్రీనివాసుఁ డిదిగో వచ్చుచున్నాఁడు.

(శ్రీనివాసుఁడు ప్రవేశించును.)

విప్ర—ఏమైనది?

శ్రీ—అంతయు ధ్వంసమైనది.

విప్ర—తిరిగి యింకఁ బనికిరాకుండఁగనే?

శ్రీ—సంచిని నోటఁ గఱచుకొనిపోవ నే నడ్డగిలితిని. దాని నింట నుంచి స్నానము చేసి వచ్చితిని. స్నానమొనర్చనఁగాని తాఁకఁదగనిపవిత్రవస్తువును దాఁకి స్నానముచేయవలసినదుర్గతియెట్లు పట్టినదో! మహాత్మా! దేవదేవి యేది?

విప్ర—దానిమాట కేమిగాని ముందీమాట చెప్పుము. అయ్యయ్యో! ఎన్నిసాలగ్రామసంపుటములు! ఎంత దేవతార్చనార్హసామగ్రి! ఇదియంతయుఁ దిరిగి పరిశుద్ధి యింతట నగునా?

శ్రీ—దానిమాట కేమి? అవి చెడినమాత్రమేమి? నిముసములో బాగు చేయనచ్చును. పులికాపో, తిరుమంజనమో, నాశ్రాద్ధమో

యేదోయేడిచి నేను బాగుచేసెదను. దేవదేవిమాట యేమో ముందు చెప్పుఁడు. ఇదిపోయినఁగాని మనకు గతులు నిలువవు. భ్రష్టుల మైనతరువాత మాత్రము మనల గడ్డిమనితోఁ దోమిన సరే, తడిపిన సరే, అరఁగదీసిన సరే, సాఁగదీసిన సరే చంపిన సరే, తగులఁబెట్టినసరే కాని మడిసంచివలెమాత్రము మఱల పవిత్రము గాలేము.

విప్ర—నిమ్మళము! అది యాచాటుననే యున్నది.

శ్రీ—అయ్యయ్యో! పోయినది కాఁబోలు నని సంతసించితినే! ఎంత ప్రారబ్ధమయ్యా! ఎందుకు కుంచితిరి?

విప్ర—నతేమియుఁ దొందరలేదు. కారణమేదో సావకాశముగఁ జెప్పెదను. నాతో లోనికి రమ్ము. చూడు! అక్కడ దేవదేవి యున్నది. దానిని నేను జూడను. కాన, ముందు దానిని జట్టున బొమ్మని చెప్పుము.

శ్రీ—మన కీస్త్రీవిద్యోపాసన మెందులకయ్యా! దేవదేవీ! ముందు నీవుపొమ్ము.   (దేవదేవి పోవుచున్నది.)

శ్రీ—మహాత్మా! గడియగడియకుఁ గ్రిందిక్రిందికిఁ జారుచున్నారు. మీ మ్మాటపుటకు నాతరము గాకున్నది. మహాత్మా! మీరే కొంత పూర్వచింత చేసికొని మనసు గుదుటఁ బఱుచుకొనినఁ గాని యెంతమాత్రమును వినియోగములేదు. మహాపత్తురానై యున్నది. మిమ్ముఁ గాపాడుకొనుఁడు. నన్ను రక్షింపుఁడు.

విప్ర—వెఱ్ఱివాఁడా! నే నంత చపలుఁడ నగుదు ననుకొంటివా? తొందర యేమియు లేదు. లోనికిఁ బోవలయును. చూడు! దేవదేవి వెళ్ళినదేమో?

శ్రీ—అప్పుడే వెళ్లినది.

విప్ర—ఆఁ! కాలిచప్పుడైన వినఁబడకుండ నెట్లు పోయినది.

శ్రీ—అది కనబడకపోయినను గాలిచప్పుడైన వినబడినదికాదుగదా! యని విలపించుచుంటిరా? ఆహా! ఈదిక్కుమాలినతలుపు చాటుతారుటలు, సందుగొందుల నిక్కిచూచుటలు మొదలైన ఘోషకూడ నెందులకు?

విప్ర—ఇటులా నీవు నన్ను గ్రహించితివి? దాని నియమ మెంత పట్టుదలతో జరుపుకొనుచున్నదో యని నేను సంతసించుచుంటిని.

శ్రీ—ఆపట్టుదలలోఁ బదునాల్గవవం తయిన మీకు లేకపోయెనే యని నే నేడ్చుచుంటిని!

విప్ర—తొందరలేదు. మడిసంచి బాగుచేసికొని మఱల నిప్పుడే యిక్కడకు వత్తుము రమ్ము.

శ్రీ—మనసు బాగుచేసికొనుట యంతకంటె ముఖ్యమైనపని.

విప్ర—సరే. మఱల వచ్చి చూచుకొనవచ్చును. రమ్ము.

(ఇద్దఱును నిష్క్రమింతురు.)

ఇది తృతీయాంకము.

విప్రనారాయణచరిత్రము

చతుర్థాంకము

[ప్రదేశము—విప్రనారాయణుని పుష్పారామము.]

(ప్రవేశము—విప్రనారాయణుఁడు)

విప్ర—గీ. నోరు రంగరంగా! యనఁ । జోరబుద్ధి
యందు నా దేవదేవి య । ల్లాడుచుండుఁ
గన్నులను మూసి రంగని । గాంచఁ బోవఁ
దొయ్యలియె నవ్వుచు నెదుటఁ । దోఁచుచుండు.

గీ. దానిపై బుద్ధి మానఁగఁ । దలఁపడినకొ
లంది తద్యోజనమె ప్రబ । లముగ నయ్యె
మఱవఁ దలఁచినయంశంబు । మఱవఁబూను
కొలఁది స్మృతిలోన బిగ్గఁ దా । ర్కొనినయట్లు.

గీ. చిత్తమందు వేశ్యారక్తి । చేరుకొలఁది
రంగభక్తి దూరంబయ్యె । రసము కచిక
పీల్చినకొలంది తన్మధ్య । విలసితమగు
వాయుమూర్తి యెగసి పోవు । వైఖరిగను.

గీ. దివ్యముగఁ బూర్ణముగ రంగ । దేవుఁ డిచ్చు
నాస్యసేవ ముత్ప్రసము; కా । దనఁగఁ దప్పు

(లెంపలువైచుకొనును.)

కాని పూలమాటున నింత । గానఁబడుచు
తీరు మొగము సేవ ముసి మెంతో । తెలియఁ దరమె?

గీ. ఎప్పుడు కనఁబడ దొకవేళ । నెదుట బడఁగ
వలయునప్పుడైన మాసిన । పైఁటచెఱఁగు
మాటునఁ గళుక్కు మని మెల్ల । మాయ మగును
జలదగతశతక్రతుధనుః । కలికవలెను.

(దేవదేవి ప్రవేశించును.)

దేవ—ఈతఁ డేదో పైకి ననుకొనుచున్నాఁడు. ఇచ్చటనుండి విందును.

విప్ర—ఈదిన మిచ్చట నేదో యొకచిన్న పురాణకాలక్షేపమును నన్నుఁ జేయుమని శ్రీనివాసుఁ డూరక బలవంతపెట్టుచున్నాఁడు. కాలక్షేపకర్తను గాలక్షేపప్రియుఁడ నగునాకు భక్తిరహితముగనే కాని కాలక్షేపము గాకయున్నది. పూర్వాచార్యప్రసాదితగ్రంథములలో దేనినైనఁ జదివినయెడల నాకుఁ దిరిగి మనసు కుదుటపడునేమో యని శ్రీనివాసుఁడు దేవులాడుచున్నాఁడు కాబోలు !

గీ. చదివినంగాని చిత్తంబు । కుదుటఁ బడదు
హృది కుదుటఁ బడకుండఁగఁ । జదువు టెట్లు?
పెండ్లి కాకుండఁగ మదపుఁ । బిచ్చి పోదు
పిచ్చి కుదురకయుండినఁ । బెండ్లి కాదు.

ఏమి సేయవచ్చును.

దేవ—(తనలో) ఇట్టిసంధిని వారకాంత నుంచుకొనుటకంటెఁ దారకమార్గము మఱియొకటిలేదు. (తులసికోటచాటునఁ గూరుచుండును.)

విప్ర—అహుగో! శ్రీనివాసుఁ డింక నేదో పూర్వాచార్యకృతగ్రంథ మొక్కటి తెచ్చి చదువు మని చెప్పును గాఁబోలు! శిష్యుఁడు గురునికిఁ జదువు మంచి దని బోధించుట గురువు చదువుకొన

కుండ మూల్గుట! ఇట్టిరీతిగా నా బ్రదుకున్నది! (శ్రీనివాసుఁడు ప్రవేశించును.)

శ్రీ—స్వామీ! వచ్చితిని. నామనవిని మన్నింపవలయును.

విప్ర—దేవదేవి యింక రాలే దేమి?

శ్రీ—(తనలో) ఈతని కెంతసేపును దృష్టి దానిపైననే నిల్చియున్నది. (ప్రకాశముగ) స్వామీ! పురాణశ్రవణమును నే నపేక్షించి యుండఁగ దేవదేవీదర్శనమును మీరు వాంఛించుచుంటిరా?

విప్ర—పాపము! అదిమాత్రము వినవలదా? ఉన్నవా రిద్దఱు శిష్యులు వారిలో నొకఁడు వచ్చి యొకతె రాకుండు నెడల నాకుఁ గాలక్షేపమెట్లు జరుగఁగలదు. కావున దానిని గూడఁ బిలువుము.

శ్రీ—ఇదిగో! వెళ్లివచ్చెదను.

విప్ర—అక్కఱలేదు. ఇక్కడనుండియే బిగ్గఱగఁ బిలువుము.

శ్రీ—దేవదేవీ! దేవదేవీ!

దేవ—(ఎదుటఁ బడుచున్నది)

శ్రీ—అయ్యయ్యో! ప్రమాదము! స్వామీ! ఈవిసనకఱ్ఱను మీ మొగమున కడ్డముగ నుంచుకొనుఁడు. (ఇచ్చును.) దేవదేవీ! నీ విచ్చటకు వచ్చి యెంతసే పైనది!

దేవ—నీవు రాకముందే వచ్చినాను.

శ్రీ—నీవు రాలేదని యింతసేపు గురువుగారు నాతో ముచ్చటించుచుండఁగ వినియుండియు వచ్చితినని చెప్పలేకపోయితివా?

దేవ—చెప్పినయెడల నీతోఁ బ్రసంగింపనిదే యేల యుత్తరమిచ్చితి వని నీ వధిక్షేపింతువేమో? అదిగాక నాకుఁ గునికిపాట్లు కూడ వచ్చినట్లున్నది.

విప్ర—అసురసంధ్యవేళఁ గునికిపా ట్లేమి? దేహములో నేమైన నారోగ్యలోపముగ నున్నదా యేమి?

శ్రీ—ముందు జరుగబోవు పురాణ మీయదగిన ఫలమిప్పుడే యాశీంచినదా ?

విప్ర—మాటలాడవేమి ? ఏమైన జబ్బుగానున్నదా ?

దేవ—ఉన్నయెడల నెవనితోఁ జెప్పుకొనను ?

శ్రీ—వైద్యునితో—

విప్ర—అదేమి మాట ? దేవదేవీ ! నీవు మాకు సకలోపచారములు చేయుచుండ నీక్షేమముమాత్రము మే మరయ నక్కఱలేదా? మేమంత యవిశ్వాసముగ వర్తింతుమా ?

శ్రీ—అయ్యా ! విసరుకఱ్ఱ జారిపోవుచున్నది. కొంచెము సైకుంచుకొనుఁడు.

విప్ర—(తనలో) విసరుకఱ్ఱ కాదోయి ! మనసు.

దేవ—మ తేమియుఁ దొందరలేదు. కాలక్షేపమును గానిండు.

శ్రీ—స్వామీ ! ఇదిగో ! కోశము. (విప్పుచున్నాఁడు.) అయ్యో ! తిర్వాధ్యయనమంత్రములకట్ట పట్టుకొనివచ్చితిని. పోయి యాచార్యగ్రంథములఁ దెచ్చెదను. (పోవును.)

విప్ర—(తనలో) తద్దినపుమంత్రములా ? అయిన నేమి ? నాభక్తి కింకఁ జరమకైంకర్యమే కావున శ్రాద్ధమంత్రమైన సమయోచితముగనేయున్నది. (ప్రకాశముగ) ఈదిక్కుమాలిన విసరుకఱ్ఱతోఁ బ్రయోజనమేమి ? (పారవైచి) దేవదేవీ ! నీదేహములోని బాధయేదో చెప్పెదవా లేదా ?

దేవ—చెప్పెదవా లేదా యని యడిగితిరి. చెప్పవలయుననియే యున్నది. చెప్పలేకుండ నున్నాను.

విప్ర—ఏమి ? సిగ్గుపడు చుంటివా ?

దేవ—మహాత్మా ! సిగ్గు విడిచిపెట్టి యెంతకాలమైనది ! సిగ్గు గలిగి యుండినయెడల నింతసాహస మొనర్చి యిల్లును బంధువులను

సంపదను వదలి యొక్క తెనై ఋషుషు నాశ్రయింప నింత దూరమువచ్చియుందునా? అప్పు డున్న భక్తితీవ్రతచే నాకు స్త్రీత్వము, సిగ్గు, భయము కూడఁ గనఁబడలేదు. నన్నుఁ బ్రాపంచిక సమస్తసంబంధదూరముగఁ జేసిన యా భక్తి యిప్పుడు నిలువరాదా! నామహాకర్మము!

విప్ర—నీభక్తి నిశ్చలముగనే యుండెను గాదా?

• దేవ—ఉండెను. ఎప్పుడో!

విప్ర—ఇప్పుడో!

దేవ—పోనిండు. మీకెందులకు? నాప్రారబ్ధ మెట్లున్న దో యట్లే జరుగును. మీ కేమి హృదయపటుత్వము గల పురుషులు. రంగభక్తి జాతి రక్తి హృదయమం దెక్కుచున్నను బలవంతముగఁ ద్రోసివైచుచుందురు. మనసు వెంటనే త్రిప్పుకొని తిరిగి భక్తిలోఁ బడి గానమో కాలక్షేపమో చేయుచు భక్తిని స్థిరపఱుచుకొందురు.

విప్ర—దేవదేవీ! ఏమి? నీకుఁ గూడ నాకు వచ్చిన స్థితివంటిదే వచ్చినదా యేమి?

దేవ—అట్టిదేయైన యెడల నింతబాధయేమి? నేత్తిపైకి సూర్యుఁడు వచ్చినప్పు డక్కడకు వచ్చి యిప్పటివఱకు నేనేడ్చినయేడు పేమి చెప్పఁగలను? అబలను. అంకితిని వదలి యిచ్చుటకు వచ్చినదానను. అందులోఁ గేవల మమాయికను. అదిగాక నాదుర్గతిచే నమితానురాగపూర్ణహృదయను—

విప్ర—నిజమే. అనురాగాధిక్య మున్న హృదయమందే కాని భక్తి నిలువదు.

దేవ—నిలిచిన దేదీ? తల్లికి సోదరులకు శత్రువునైతిని. ఊరివారికిట్టు లకుఁ బాత్రమనైతిని. 'సర్వము మీరే' యని మీపాదములఁ

బడితిని. నాపుణ్యావశమున భక్తి ప్రబలుచున్నదని పొంగి పోయితిని. ఇంతలో నిట్లు బోరలఁ బడుదునని యెఱుఁగక పోయితిని. హా! స్వామీ! నా కింక నేది గతి?

విప్ర—నీ కిప్పుడు కలిగిన మనోవికారము నావలననే కలిగిన దని నీకు నమ్మకమా?

దేవ—అయ్యో! స్వామీ! భక్తి భగ్నమై పోవుటచేఁ గాఁబోలుసిగ్గు తిరిగి నన్నావహించు చున్నది. ఈమనోవికార మెట్టిదో, యిది యెందులకుఁ గలిగెనో నేనుమాత్ర మెఱుఁగుదునా! పెద్దదాననైనది మొద లిప్పటివఱకు సన్యాసమ్మవలెనే కాల క్షేపము చేసితినిగాని యూఁడుదానిముద్దుముచ్చట లెన్నఁడైన నెఱుఁగుదునా? అయ్యయ్యో! నాయీడువారలు పట్టుబట్ట లని—కాసులపేరు లని—కాటుకరేఖ లని—చందనపుఁబూఁతలని,—యత్తరువు లని—ముద్దుముద్దుగ మగ లని—ముద్దు లని—కౌఁగిలింత లని—యొడలు తెలియని మహానందముల తోఁ జిలుక, గోరువంకవలెఁ గిచకిచ లాడుచుఁ, గలకల లాడుచు, గుబగుబలాడుచు, మురియుచుఁ, గులుకుచుండ—

విప్ర—అబ్బ! ఒడలు పులకాంకిత మగుచున్నది.

దేవ—నాప్రారబ్ధము! నాకుఁ దులసిపూసలపేరులు! జేగురుపాఁతలు! తల నల్లుకొనినజడలు! ఏకభుక్తులు! బ్రహ్మచారిణీవ్రతములు! దాసరమ్మవేసములు! అధశ్శయనములు! పరదేశగమనములు! బానిసతనములు!—ఇంతే కాదా? ఇన్నిఁటికిని బ్రధానమైన యారంగభక్తియైన నిలువఁబడ నాయంతటి లేనేలే దని సంతో షించియే యుందును. అట్లు కాక—

విప్ర—అట్లుకాక—ఇప్పుడు క్రొత్తగాఁ గలిగినచిత్తస్థితిని నిర్వర్ణింపలేవా?

దేవ—పురుషులు, ప్రాజ్ఞులు, విద్వాంసు లయినమీరే యశక్తులై యుండినప్పుడు స్త్రీని, నపాండిత్యను, ప్రపంచసుఖానుభవమెట్టిదో

కూడ నెఱుఁగని పెద్దమ్మను, నే నెట్లు నిర్ధారింపఁగలను? మొట్టమొదట నిది యేమో కొంచెము స్తిమితత లేకపోవుట యని, తోఁచకపోవుట యని యేదో యొకవిధమైన బెంగయని యనుకొంటినిగాని—

విప్ర—సరిగా నట్లేసుమా నాకుఁగూడ ప్రారంభ మైనది!

దేవ—ఆరంభించుట మీమనస్థితివలెనే ప్రారంభమై వృద్ధి యగుటలో మీయవస్థకంటె మఱింత శీఘ్రముగను దృఢముగను బెరిగినది—

విప్ర—ఆఁడుదాన వగుటచేఁ గాఁబోలు!

దేవ—అందులోను శుద్ధసత్యకాలపు వెఱ్ఱిగోలను.

విప్ర—నిశ్చయమే. చూడు! మనస్సు నిశ్చలముగ నుంచఁ దలఁచిన కొలఁది నాకట్టె యట్టె నీపై బుద్ధి పాఱినట్లే నీకునుగూడ—ఏది!—నీకునుగూడ—నాపై—ఆలాగే—ఊఁ!—ఊఁ!

దేవ—మీ రనుటకే సందేహపడుచున్నయంశమును నానోట నేల యనిపింతురు? అదిగో! కాలిచప్పుడగుచున్నది. శ్రీనివాసుఁడు వచ్చుచున్నట్లున్నాఁడు. విసఱుకఱ్ఱ నడ్డు పెట్టుకొనుఁడు.

(శ్రీనివాసుఁడు ప్రవేశించును.)

విప్ర—(తనలో) విసఱుకఱ్ఱ గాదు. వింధ్యపర్వత మడ్డుగ నుండిన నింక వినియోగ మున్నదా?

శ్రీ—ఈకోశము కనఁబడుసరికి నాత్రాడు తెగినది.

దేవ—(తనలో) దానిని దాఁచి తద్దినాలమంత్రములపొత్రను బైనిఁ బడవైచితిని.

శ్రీ—దేవదేవి! నీ వింతసేపటినుండియు నిచ్చటనే యుంటివా?

దేవ—నేను నిచ్చటనే యుంటిని. విసఱుకఱ్ఱయు నిచ్చటనే యున్నది.

శ్రీ—చూడు! నీవు తిరిగి తులసికోట చాటునకుఁ బొమ్ము.

విప్ర—దానికిమాత్రము వినఁబడ వలదా? అది యిచ్చటనే యుండిన మంచి దేమో!

శ్రీ—మొట్టమొదటినుండియు నాలాగుననే యెంచి యింత ముంచు కొంటిమి.

విప్ర—సరే. గ్రంథ మిటు తెమ్ము.

శ్రీ—(ఇచ్చును.)

విప్ర—ఏమి యిది?

శ్రీ—ఒకటి యనినమాట యేమి? పూర్వాచార్యరచితము లగు కొన్నిగ్రంథము లీసంచికలో నున్నవి.

విప్ర—ఇందులోఁ గావలసినభాగము నీరాట్టమా? పూచ్చుడలా? తిరుప్పల్లాండా?

శ్రీ—తిరుప్పల్లాండు విశేషభక్తియుక్తముగ నుండు నని నే నను కొందును.

విప్ర—భక్తిలో నన్నియు నొకటే. దేవదేవి కేది కావలయునో?

శ్రీ—నీరాట్టము దాని కక్కఱకువచ్చుట కది సాలిది కాదు; సానిది. మీరుచెప్పిన పూచ్చుడలు పొగచుట్టలైన యెడలఁ గావల యునేమో? (తనలో) తన బుద్ధిసిద్ధిమితతకొఱకు గ్రంథమును జదివించుచుండ దేవదేవి కేది కావలయునో యని యడుగు చున్నాఁడు. రంగరంగరంగా! ఎంతకర్మము.

విప్ర—దేవదేవీ! తిరుప్పల్లాండు నీ కిష్టమేనా?

దేవ—పూర్వమున నది నా కిష్టమే కాని భక్తి కుదిరినతరువాత దానివాసనయైన గిట్టకున్నది.

విప్ర—అదేమి?

శ్రీ—పల్లాండనఁగ నుల్లిపాయ యనుకొను చున్నది కాఁబోలు!

విప్ర—ఆలాగా! ఇది లాక్రింద లా.

దేవ—ఉల్లిలోను నంతే కద!

శ్రీ—ఆరంభింతురు—లేనిపోనిమాటలేల ?

విప్ర—శ్లో. పల్లాణ్డు పల్లాణ్డు పల్లాయిరత్తాండు
పలకోడినూఱాయిరమ్
మల్లాణ్డ తిణ్డోళ్ మణివణ్ణావున్
శేవడిశెవ్వితిరుక్కాప్పు.

శ్రీ—ఆహా! పెరియాళ్వారి భక్తి మహాత్మ్యము! ఆహా! ప్రపన్నత!
ఆహా! కవితామాధుర్యము!

విప్ర—దేవదేవీ! వినఁబడుచున్నదా?

శ్రీ—వినఁబడక దానిచెవులలో చెట్టులు మొలిచెనటయ్యా. మీరు
గ్రంథమును దదేకదీక్షగాఁ జదువుదురు!

దేవ—వినఁబడిన లాభ మేమున్నది? నా కేమి తెలిసినదా?

విప్ర—ఓహో! అటులైన లఘువుగఁ దాత్పర్యముఁ జెప్పెదమందువా?

శ్రీ—(తనలో) గురుత్వము గోడగడ్డలైనది కాదా?

దేవ—మహాభాగ్యము.

శ్రీ—(తనలో) రంగభక్తికి—

విప్ర—(రాగధోరణిగ) పాండ్యమండలమందుఁ దిరువిల్లుబుత్తూరులోఁ
దిరుమహావిష్ణు పెరియతిరువడియంశమున జన్మించినతిరువిష్ణు
చిత్తులవారలు లీలావిభూతిలోఁ జేరియుండ నొక్కనాఁడు తమ
యిష్టదైవమైన వడపెరంగోయిలుడయాను దమకు స్వప్నమున
సాక్షాత్కరించి యీవిధమున సాయించిరి.

దేవ—స్వామీ! పెరియాళ్వారినిగూర్చి సాయించెద మని విష్ణుచిత్తుని
గూర్చి సాయించుచున్నా రేమి?

విప్ర—విష్ణుచిత్తుఁడే పెరియాళ్వారు. ఆయనకు భట్టనాథుఁ డని కూడఁ
బేరు. ఆమహానుభావుఁడే శ్రీరంగదేవునికి మామగారు.

దేవ—(తనలో, ఒకభక్తుఁడు విష్ణునకు మామగా నైనప్పుడు మఱి యొకభక్తుఁడు వేశ్యకు మగఁడేల కాఁగూడదు? క్రమము తప్పినప్పుడొకవిధముగనే యన్నమాట యేమి?

శ్రీ—అయ్యా! సెలవిండు.

విప్ర—ఇదివఱ కెచ్చటకుఁ జెప్పితిని?

శ్రీ—ఇంతలో మఱచిపోయితి రేమి? నడుమ నూరక ప్రశ్నము లుండఁగూడదు. శ్రీవిష్ణుమూర్తివారు స్వప్నమున—

విప్ర—సరి. సరి. (రాగధోరణిగ) దేవతాంతర, మంత్రాంతర, సాధనాంతరోపాయాంతరరహితుండును, స్వస్వరూపపరస్వరూపోపాయస్వరూపఫలస్వరూప విరోధి స్వరూపార్థపంచకజ్ఞాననిష్ఠుండును, నాకారత్రయసంపన్నుండును, నగు భక్తశిఖామణి కట్లు శ్రీనెంబెరుమాళ్లువారు సాక్షాత్కరించి "నేను నీ వారాధించు విష్ణుస్వరూపుఁడను. నీతో నొక్కమాట చెప్పవచ్చితిని. ఓభక్తురాలా!—తలయెత్తి కన్నులుతెఱచి బాగుగా నావంకఁ జూడుము"

శ్రీ—అయ్యయ్యో! అయ్యయ్యో! పెరియాళ్వారిని భక్తురాలా! యని సంబోధించుచుంటి రేమి?

దేవ—శ్రీనివాసా! భక్తులలో లింగభేదము లేదని కాదా మనసిద్ధాంతము!

విప్ర—సరే. పొరఁబాటు. (రాగధోరణిగ) ఓభక్తశిఖామణీ! ఓభక్తశిరోవతంసమా! నీవు మధురాపురంబునకు విచ్చేసి పాండ్యభూపాలుం డగువల్లవదేవరాయనిం గాంచి తద్విద్వత్సభామ్మండపంబునఁ బ్రతివాదిపక్షవిక్షేపణ మొనర్చి, శ్రుత్యంతప్రతిపాదితంబగుపరతత్త్వంబు నిర్ణయించి స్వమతస్థాపనం బొనర్చి, తత్సభామండల మధ్యస్థ రత్నమయ తోరణస్తంభ స్థలవినిక్షి

విద్యాశుల్కంబు గ్రహించి తెచ్చికొమ్మని గంభీరఘోషణం బుల నానతీయ నంత—నాభక్తశిఖామణి—యావిప్రోత్తం ముఁడు—తద్దేవ దేవీముఖారవింద నిష్యంద మాణ—

శ్రీ—అయ్యయ్యో! "దేవదేవి" కాదు. దేవదేవముఖారవింద. ఇది వఱకుఁ బెరియాళ్వారికి అవికఁ దొడిగించినారు. ఇప్పుడు పురుషోత్తమునకే గాజులు దొడిగించుచున్నారు. అయ్యా! "దేవదేవ"—

దేవ—(తనలో) తలకెక్కిరినది. గుళ్లో దీర్ఘము పెట్టినాఁడు.

విప్ర—నడుమ నడుమ నీవిట్లు అడ్డు వచ్చుచుండ నే నెట్లు చెప్పఁగలను?

శ్రీ—నడుమఁ బ్రమాదములు చెప్పుచుండఁ మనవి చేసికొన వలదా?

విప్ర—ప్రమాదశూన్యముగ నీవు చెప్పరాదా?

శ్రీ—క్షమించుఁడు. మీరే కానిండు. "తద్దేవదేవ"—

విప్ర—అది వలదు. మఱియొకదారిని చెప్పెదను. (రాగధోరణిగ) ఆ శ్రీమహావిష్ణుని సంభాషణమును విని భక్తుఁ డిట్లు మనవి చేసికొనెను. అయ్యా! "స్వామీ! నేను నిరక్షరకుక్షుఁడను. ఇట్టి మహాకార్యము నావలన నెట్లగుననిన, నీకేమియు భయము లేదు. నీజిహ్వాగ్రంబున మేము వసింతుమని భక్తవత్సలుఁడు పాడుకొంచిపంప, నాతఁడు పాండ్యరాజసభాంతరంబున వైష్ణవ మతస్థాపన మొనర్చి విద్యాశుల్కంబుఁ గైకొని యారాజుచే గంధగజేంద్రం బెక్కింపఁబడి తిరువీథుల వేంచేయింపుచుండఁ గుమారుని యున్నతస్థితిఁ గాంచి యుప్పొంగుతండ్రివలె భక్తునిఁ జూచుటకై పరమపదమునుండి శ్రీస్వామివారు లక్ష్మీవక్షస్కులై, శంఖచక్రగదాపాణులై, యధిష్ఠితగరుడసంధులై యెదుట సేవ సాయింప—

శ్రీ—స్వామీ! ఇదియే రసమైన పట్టు. ఆదివ్యమంగళవిగ్రహసౌందర్యమును బెరియాళ్వా రెట్లు భావించిరో యట్లే మీరు భావించి

విప్ర—నామూలమున దానికిఁ గూడి భక్తి జాఱుచున్న దఁట. నేను భ్రష్టుఁడ నైనను నాకు నీవు దోడుందువు కాని పాపము! అది భ్రష్టతనొందిన దాని కింక దిక్కెవ్వరు? మనల నింత కాలమునుండి కనిపెట్టుకొని యున్నదానినే మనము నిరాకరించుట న్యాయమా?

శ్రీ—అది యిప్పుడు భ్రష్టురా లగుట యేమి? పుట్టినప్పుడే యైనది. వంశానుక్రమముగ నైనది. అది మీకొంపఁ గూల్చుట కిక్కడకుఁ జేరినది. అయ్యయ్యో! రక్షించుకొనుఁడు.

విప్ర—నన్నుఁ బాడుసేయుటకు దానియుద్దేశ మేమి? వారకాంతకుఁ గావలసినది ధనముకద! అది నాయొద్ద లేదుకద! స్వాహాపలావణ్య మంతకంటె లేదు కదా! ఏమి మూటగట్టుకొనవలయునని యది నన్నుఁ బాడుసేయ నున్నదో చెప్పు.

శ్రీ—పాపము. మహాపాపము.

విప్ర—ఐహికఫలవాంఛాలేశమైన లేకుండ బుద్ధిపూర్వకముగఁ బాపము మూట గట్టుకొనుట ప్రాణికోటికి సహజమా?

శ్రీ—నేను మీ కుత్తర మీయఁజాలక యున్నాను. కాని దానిచే మీరు పాడగుట నిశ్చయము.

విప్ర—అకారణముగఁ బాడు కావలసివచ్చినప్పుడు—ఈజన్మమునఁ గనఁబడని కారణముచేఁ బాడు కావలసినప్పుడు—అనఁగఁ బూర్వజన్మప్రారబ్ధకారణమే భ్రష్టత కీడ్వవలసి నప్పుడు—ఎవఁడేమి చేయఁగలఁడు? ఏ మగునో కానీ!

శ్రీ—ఏమగుట కే మున్నది? ఇఁక వేశ్యావీథిని వెఱ్ఱిమొగము వేసికొని మీరు విటాధములు కానై యున్నారు.

విప్ర—ప్రారబ్ధ మటులుండఁ దప్పునా?

శ్రీ—మనమతముల కన్నిఁటికిఁ బూర్వజన్మప్రారబ్ధ మను సిదిక్కు

మాలినయంశ మొకటి దాపరించి యందఱిని భ్రష్టులఁ జేయు టయేకాక, తిరిగి బాగుపడకుండ భ్రమతలోనే యొకసంతుష్టిని గలుగఁజేయుచున్నది.

సీ. ద్యూతంబునను గోఁచి । పాతరాయండయి
ప్రారబ్ధమున నిట్టు । లైతి నను
కలుఁద్రావు మత్తునఁ । గాంతగొంతుకఁగోసి
ప్రారబ్ధమున నుఱి । వచ్చె నను
ప్రబలదురాశఁ జౌ । ర్యం బాచరించుచుఁ
గారలోఁ బడఁ బూర్వ । కర్మ మనును
వ్యభిచారమున నోడ । లంత పుచ్చినఁ బురా
కృతకర్మమునకు న । ద్దేది? యనును
ఇట్లు మగనాలిఁ జెఱిచితి । వేల యనిన
నిది వెనుకజన్మమున నన్ను । ని ట్లొనర్చెఁ
బూర్వకృతఫలం బిది కాని । బుద్ధికృతము
గాదనును—బుద్ధి లేకుంట । కల్ల గాదు.

సీ. చదువు లేకుండ న । జ్ఞత నుంటి వేలన్న
యోగ ముండిన నన్ని । బాగుపడును
ముసలిపందకుఁ గూఁతు । నొసఁగుట తగదన్న
దళమున్న నైదువ । తనము నిలుచు
వ్యాధికి వైద్యంబు । వలదందు వేలన్న
నాయువే తగ మందు । లబ్బుపడునె
దైవముం దలఁపని । తగదన్నఁ బుణ్యమా
గతి యున్న సద్బుద్ధి । కలుగు నను
జనుఁడు; దైవ మొసంగిన । స్వల్పబుద్ధి
నైన వినియోగమును జేయ । కకట! సౌఖ్య

మంచి లేక యీయఁగలేక । వ్యర్థుఁ డగుచు
నన్నిఁటికి నెత్తిగీతనే । యెన్నుచుండు.

స్వామీ! ఏమో పరాకుగా నున్నా రేమి?

విప్ర—నీ వేమంటివో వినుటకు నాకిప్పుడు తగినంతచిత్తశాంతి లేదు. చూడు! ఈవర్ష మెందుచేతనో కాని నాకు మనోవికారమును వృద్ధిచేయుచున్నది సుమా!

శ్రీ—ఆలాగా! మీమనసునుండి భక్తి నశించినది. శృంగారరస మాకు రించినది.

గీ. వర్షపాతము స్త్రీవాంఛ । ప్రబలఁ జేసి
తుదకు విరహుని స్త్రీప్రక్క । నదుకుపెట్టు
నెట్టనీటిప్రవాహంబు । వెట్టికుక్క
విసము వెలిపుచ్చి మృతిప్రక్కఁ । బెట్టునరుని.

(నేపథ్యమున) ఉరుములు మెఱుపులు,

విప్ర—శ్రీనివాసా! నీ కొకమాట చెప్పెదను వింటువా?

శ్రీ—హితమును నిరాకరించుటకు నా కేమివికారము సంభవించినది?

విప్ర—ఇఁక నట్టిప్రశంస వలదు. ఉరుములు మనకే భయంకరములుగ నున్నవి. పాపము! మనబట్టలు తడిసిపోవు నేమో యని పరు గెత్తిన దేవదేవియింకరాకున్నది తడిసిపోయినదో! గాలిచే నెక్కడనైనఁ బడిపోయినదో! నీవు పోయి యామెను దీసికొని రమ్ము.

శ్రీ—దానిని వదలుకొనవమ్మా యని నేను దేవులాడఁగ దానిని దీసి కొనివచ్చి నాయెదుటఁ బెట్టు మని మీరాడ న్యాయమా?

విప్ర—దానిని గాఢాంధకారమున నశనిపాతభయంకర మగు నిట్టి వర్షమున నొక్కతెను నిరాచ్ఛాదనస్థితిని ద్యజించుట మాత్రము న్యాయముగ నున్నదా?

శ్రీ—అది తనకునే తడిసినది. నన్నుఁగూడ నేల తడిపెదరు?
విప్ర—పురుషుఁడవు, దానికంటె నెక్కువవస్త్రములు గలవాఁడవు.
నీకేమి? పొమ్ము. ఇఁక నాలస్యము చేయకుము.
శ్రీ—అటులైనఁ బోయెదను. అయ్యా! నమస్కారము. ఇఁక మిమ్మోఁ
పుట బ్రహ్మాంతరము గాదు. (పోవును)
విప్ర—ఇఁక రాలేదు. చెట్లకొమ్మ లేమైన విఱిగి మీఁదఁ బడినవో!
వానిగానఁబడక నేదైనఁ గాలికిఁ దగిలి పడెనో?
(నేపథ్యమున) హాహాహా! చలి, చలి, చలి! హాహాహా!
విప్ర—అదిగో! అదిగో! దేవదేవీ! తడిసిపోయితివా?
(నేపథ్యమున) చలి, చలి, చలి! హాహాహా!
విప్ర—ఆహా! దైవకటాక్షమున నిప్పుడే మెఱుపు మెఱయుటచేఁ
గనుఁగొనుము, తత్కాంతివలన నార్ద్రవస్త్రధారిణియగు నామెదర్శ
నమున హృదయము నొక్కమాఱు తళుక్కుమనిపోయినవి.
చలిచేత బాధపడుట యేల? ఇదిగో! నాయుత్తరీయమును
జుట్టఁబెట్టుకొనుము. (అటు పాఱవైచును.)
(తనలో) పాపము! చలిచే నెంతబాధపడుచున్నదో! (ప్రకాశ
ముగ) కట్టుకొను చున్నావా?
(నేపథ్యమున) ఆ!
దేవ—(ప్రవేశించి) చలిచలిచలి! (వడఁకుచు దగ్గఱకు వచ్చును.)
విప్ర—సందేహింపకు. సందేహింపకు. దగ్గఱకు రమ్ము మనుష్యుని
వేఁడిమి మంచిది.
దేవ—హాహాహా! (కౌఁగిలించుకొనును.)
విప్ర—హాహాహా! ఏమియానందముగ నున్నది! హాహాహా!
దేవ—మన మాప్రక్కనుండు గదిలోనికిఁ బోవుదము. శ్రీనివాసుఁడు
వచ్చునేమో?

విప్ర—శ్రీనివాసుఁడు నీకుఁ గానఁబడ లేదా?

దేవ—నా కాతఁడు కానఁబడినాఁడు. కాని నే నాతనికిఁ గనఁబడకుండ వచ్చితిని.

విప్ర—సరే. రమ్ము.

దేవ—(తనలో) విష్ణుదాసుఁ డిప్పటికి వేశ్యాదాసుఁ డైనాఁడు. ముకుత్రాడు వోసి యితని నీఁక మాగ్రామములోని వేశ్యావీథి కీడ్చుకొని పోవుటయే తరువాయి—

ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.

ఇది చతుర్థాంకము

శ్రీ

విప్రనారాయణచరిత్రము.

పంచమాంకము.

[ప్రవేశము—"తిరుక్కరంబనూరు" అనుగ్రామమున వేశ్యావీథి.]

(ప్రవేశము—శ్రీనివాసుడు విప్రనారాయణుడు.)

విప్ర—దానియిల్లింక నెంతదూర మున్నదో! చూడు! ఆమలు పేదై యుండునో?

శ్రీ—అదియేనండి! వేశ్యావీథికిఁ దొడ్డక్కము.

విప్ర—పవిత్రములగు వైష్ణవనామముల నేల యపరిశుద్ధి చేసెదవు?

శ్రీ—పవిత్రతము లగువైష్ణవులు భ్రష్టులైపోవు నప్పుడు మాటల లెక్కయేమి?

విప్ర—అట్లు కాదు. భాగవతోత్తములు శాశ్వతులు కారు. ఎందఱు పుట్టిరో! ఎందఱు భ్రష్టులైరో! ఎందఱు నశించిరో! కాని వైష్ణవసాంప్రదాయవాక్యములు మాత్రము శాశ్వతములు.

శ్రీ—వాక్యములకంటెఁ జేష్టలు శాశ్వతములు కావా? మొగము కానఁ బడకుండ మేలుముసుఁగువైచికొని సందెచీఁకటిని వేశ్యయింటికిఁ బోవు మిమ్మెవరు చూతురని యనుకొనుచున్నారేమో! ఎవఁడోయొక పనిలేనిచలపాదికవి ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రధారులైన మిమ్ము, దర్భాసనధారుఁడనైన నన్ను మన మిప్పు డిక్కడ

నున్నట్లువలెనే వేశ్యావీథిరంగమున వెఱ్ఱిమొగములతోఁ బ్రవే
శింపఁజేసి యెదుటఁగూరుచుండు సామాజికులచేత "ఛీఛీ!" యని
పించి వెకవెకవెడనవ్వుల నవ్వించి "థూథూ" యని మీఁద
నుమియఁజేయ కుండు నెడల నేను బ్రాహ్మణజన్మమునఁ బుట్టని
వాఁడనని ప్రమాణము చేయఁగలను. లోకప్రఖ్యాతమై యా
చంద్ర తారకముగ నిలువవలసిన యీమీచేష్ట మాపటిమత్తు
లో మాసిపోవు ననుకొంటిరా? సూర్యునివలె దివ్య తేజమునఁ
బ్రకాశించి యవతలి ప్రపంచార్థమునందుఁగూడ వ్యాపించును
గాని— ఆహా! అట్టిపనిని జేసినారుమహాత్మా! చాలుచాలు!
ప్రపంచ మున్నంతకాలము భక్తలోకమునకు మీచేష్టవలనఁ
గలిగిన తలవంపు చాలు! చాలు! నాకుమిమ్ముఁజూడ నేడుపు
వచ్చుచున్నది. ఆహా! ఎట్టి మహోన్నతస్థితినుండి యెట్టియధో
గతికిఁ గ్రుంకిపోయినారు! ఆహా! ఆకాశమునుండి చుక్కయూడి
పడినట్లయ్యెనే! ఇఁకనొక్కమాట కడపటిసారి చెప్పుచున్నాను.
నేను మి మ్మట్టిస్థితిలోఁ జూడలేక—నామనసుండఁబట్టలేక—
వెఱ్ఱిచేఁ జెప్పుచున్నాను. ఇదివఱకుఁ దిర్వారాధనపుగదిలో
నేమి జరిగినదో జరిగినది. దానినిగూర్చి లెంపలువైచికొనియో
తల నేలను మోదుకొనియో కావేరిలోఁ బడి మృత్తికా
స్నానములేడ్చియో యెట్లో యొకట్లు చూచుకొందము. ఇఁక
నొక్కయడుగైన ముందుఁ బెట్టక వెనుకకు రండు. పోదము.

విప్ర—నీకు నాయందుఁగల ప్రీతికి సంతసించితిని.

గీ. భక్తిరక్తులు వేఱుత । త్త్వములు కావు
భక్తిదైవానురాగము । వనితపైని
రాగమగురక్తి యది యిది । రాగ మొకటె
తత్త్వవాహాదిగతులౌ భే । దములుసుమ్ము.

గీ. భక్తి యెదురెత్తుగాన నిం । పాదినడక
రక్తి పల్లవువాల్గానఁ । బ్రబలవేగ
యుతము మార్వడిచేత నా । సతతభక్తి
మఱలి తలక్రిందుగా నట్టె । ద్రొరలు నిపుడు.

గీ. కాలభేద జగతిభేద । లీల కెదిరి
డీకొనుట యౌనె? మంచిది । మేకొనుటయె
గాలివానకు నెదురెక్క । గడఁగ కుండ
నావికుఁడు దానిగతిఁ బట్టి । పోవుఁగాదె.

గీ. అడఁచిపెట్టిన రక్తి హే । త్వంతరమున
వెలిఁబడినయప్డు భీకర । చలన మొందు
నట్టె బిగువుగ దట్టించి । నట్టిమందు
రంజకం బంటిఢామ్మని । ప్రబలునట్లు.

గీ. లోనడంచిన రస మొక్క । లోపమునను
బైబడినయప్డు ప్రబలదు । ర్భరతఁ బొంగు
నావిరిని నిండుపాత్రకు । నంతదారి
నీయ బుస్సనుధ్వనితోడ । నెగసినట్లు.

గీ. అడఁపఁబడుచు హఠాత్తుగా । నతిశయిల్లు
నట్టిరక్తికి దయ్యంబు । పట్టినట్టి
మనుజునకుఁ గల్గునంతసా । మర్థ్య ముండు
పిచ్చివానికిఁ గలయంత । వేగమమరు.

గీ. అస్వభావశక్తిని స్వభా । వాల్పశక్తి
తో నెదుర్కొనఁ దరమౌనె? । శ్రీనివాస!
చచ్చుపాపటగొట్టాన । వచ్చునట్టి
చిన్నకాయకు వ్రే లడ్డు । సేయఁ గలమె?

గీ. కాన బ్రస్తుతావస్థార్హ । మైన పనిని
జూడఁదగుఁ గాని యెదురింపఁ । గూడ దయ్య!
ఇద్ది మూర్ఖుడి యని యంటి । నిద్ది యెంతొ
వఱకు నుండదు వడిలోనఁ । బడునుఁ దిరిగి.

శ్రీ—అందుచే దైవభక్తుల రగుమీరు దాసిదానియింటికి దానిదర్శనము నిమిత్తమై దయచేయుటయే తారక మార్గ మని కాదా యభిప్రాయము?

విప్ర— అభిప్రాయమే కాదు. ఆచరణముకూడ నటులే.

శ్రీ—సరే. అటులైన దయచేయుఁడు. ఇక్కడనుండియే వేశ్యలకొంప లారంభమని చెప్పితిని గాదా? తన యింటిగుర్తులఁ గూర్చి యది మీకుఁ జెప్పినమాటలు జ్ఞప్తియున్నవా?

విప్ర—బాగుగ నున్నది. అదిగాక యెంతయో మనస్సంభ్రమముతో నది నాకొఱకు గుమ్మములోఁ గనిపెట్టుకొని యుండదా? ఎప్పుడువత్తునో యెప్పుడువత్తునో యని యెదురుచూచుచు నేమియుఁ దోఁచక మహాందోళనమున నుండదా? దానికిఁ గూడ నాయట్టియవస్థయే సిద్ధించినది. కాన దానికిఁగూడ నాపై ననురాగము ప్రబలముగ నుండును. తానువచ్చి నన్నుఁ దనయింటికిఁ దీసికొనివెళ్లెద నని చెప్పినదే! ఏమితొందరచేత రాలేదో? దానిని జూచునఱకు నామనసు శాంతిగ నుండదు.

శ్రీ—సరే. రండు. నడుచుచున్నాముగదా?

(నేపథ్యమున) అడియేన్‌దాసోహం! అడియేన్ దాసోహం!

విప్ర—దాసోస్మి! దాసోస్మి! దాసానుదాసోస్మి!

శ్రీ—ఈసమయమున మీ రట్టు లనఁగూడదు. (తనలో) ఇప్పుడు నమస్కరించినముండకొడుకు పిల్లివలెఁ జీఁకటిలోఁ గూడఁ జూడఁగలఁడు గాఁబోలు!

విప్ర—ఎందుచేత?

శ్రీ—మీరు సందెచీఁకటిని మునుఁగుసై చికొని పోవుచు మాటలాడు దురా ?

విప్ర—సందెచీఁకటి తనయంతఁ దాఁ బడెను గావున వచ్చితిని. నీవు మునుఁగుసై చితివి కావున నే నొప్పుకొంటిని గాని నాకేమి భయమా? నాకున్నదోషము దేవదేవివాంఛ. అంతే కాని నాకుఁ బిఱికితనమేమి? అదిగాక యాచార్యుఁడు నమస్కరింపఁ బ్రతినమస్కారము సేయకుండుట తప్పుగాదా?

శ్రీ—అతఁ డాచార్యుఁడఁటయ్యా! జారుఁడు! పరిహాసమునకు నమ స్కరించుచున్నాఁడని తెలియ వలదా?

(మాధవుఁడు ప్రవేశించును.)

మాధ—ఓహో! ఓహో! భాగవతోత్తములు కాఁబోలు! ఈ పట్టె వర్ధనములేమి? పణ్యవీథీసంచారము లేమి? వక్షమునఁ దట్టెఁడు తులసిపూసల పేరు లేమి? వారకాంతాదర్శనాభిలాష యేమి! కాషాయధారణ మేమి? కాంతానురాగ మేమి? ఆచార్యపురు షులు దిగ్విజయార్థమై వేంచేసితిరి కాఁబోలు! హేహేహే! ఈ వాడసానులలో మీకెవ్వరైన శిష్యురాం డ్రున్నారా?

విప్ర—ఒక్కతెయే! దేవదేవియనునది మాత్రము.

శ్రీ—(అపవారించి) అయ్యయ్యో! ఆమాటయేల చెప్పవలయునయ్యా?

మాధ—దేవదేవియే! అప్సరసవంటిశిష్యురాలిని సంపాదించితిరే! దానికి సమాశ్రయణము చేయుటకు వచ్చినారు కాఁబోలు!

విప్ర—అది యిదివఱకే యైనది. తిరుమంత్రార్థోపదేశమైనది. దాని బుద్ధి మంచిది. కాని, నావలెనే దానికిఁగూడ నన్యోన్యాశ్రయ మూలమున రంగభక్తి తగ్గినది. ఇప్పుడు దానిపై ననురాగ మున నే నిటకు వచ్చితిని.

శ్రీ—(అపవారించి) బట్టబయలుసేయు టేల? ఈకర్మ మెప్పుడైన నెఱుఁగుదురా? అయ్యయ్యో! ఎంత ప్రారబ్ధము!
విప్ర—(అపవారించి) శ్రీనివాసా! నీ కిదే యేమి వెఱ్ఱి! నాదోష మున నేను గాంతానురాగుఁడను గావలసివచ్చెను గాని యసత్యవాది నగుటకు నా కేమి కర్మము?
మాధ—మీకును దానికిని సంబంధము జరిగినది కాఁబోలు నేమి?
విప్ర—శారీరసంబంధ మింతవఱకు జరుగలేదు.
శ్రీ—(అపవారించి) స్వామీ! ఇప్పుడేల యసత్యమాడితిరి?
విప్ర—(అపవారించి) అసత్యమేమున్నది?
శ్రీ—(అపవారించి) మీరు దేవతార్చనపుగదిలోనికిఁ బోయితిమని చెప్పితిరి కాదా?
విప్ర—(అపవారించి) ఔను శీతబాధానివారణమునకై యదిరమ్మనెను.
శ్రీ—(అపవారించి) అదియుఁగాని మీరుగాని యచ్చటఁ దొందర యేమియుఁ బడలేదా?
విప్ర—(అపవారించి) ఏమియుఁ దొందరలేదు. తనయింటికి నన్నుఁ దీసికొనిపోవుదునన్నది. సరే యంటిని. ఇదివఱకు రాలేదు. అందుకొఱకు నేనే బయలుదేరితిని.
శ్రీ—(తనలో) ఇది యేమి? వింతగనున్నది. అసత్యమాడువాఁడు కాఁడు. హా! దైవమా! ఈతని యీపరిశుద్ధత నింకఁ గాపాడుము.
మాధ—స్వామీ! అటులైన నిదివఱకు మీకు దానికిఁ జరుగనే లేదు. దానికి మీపై ననురాగమున్నదా?
విప్ర—దానికిఁ బూర్ణముగనున్నది యదే కాదా?
శ్రీ—(అపవారించి) నరుని దేహమును జంపువాఁడు పరమక్రూరకిరాతుఁడై యుండ నాతని యాత్మను శరీరమును గూడఁ జంపునది యనురాగప్రపూర్ణురాలనెద రేమి?

మాధ—(తనలో) ఈపంగనామాలబాపనయ్య యకాలపువెఱ్ఱిముండ కొడుకు. దారితప్పి నూతనశృంగారమునఁ బడినాఁడు. ఈతని యొద్ద విశేషధన ముంటచేఁ గాఁబోలు టక్కులాఁడియైన దేవదేవి యీతని యజ్ఞపశువుగఁ బట్టినది. ఈతనివలన నాకుఁగూడ నేమైన లాభింపవచ్చును. (ప్రకాశముగా) నే నీవేశ్యావీథిని రెండు పుష్కరములనుండి కనిపెట్టుకొని యుంటిని. మీవంటివారి పుణ్యమునఁ బొట్టపోసికొనుచుంటిని- వేశ్యలలోఁ బ్రకృతులు బహువిధములు. ప్రపంచమే యట్లున్న చున్నది లెండు. పసుచుఁదనము గలిగినదానివలెఁ బైకి గనఁ బడి నంతమాత్రమున నది యౌవనవతి యని మన మనుకొనఁ గూడదు. చిత్రకాలము! ఊడిపోయిన పండ్లకుఁ గట్టుడు పండ్లు కద! నెఱసినవెండ్రుకలకు రంగు కద! ముడుతల మొగమును సాఁగఁదీయుటకు జిగులులు గద! పాలిపోయిన దాడలకుఁ బూఁతలు కద! ఆశ్చర్యము! మొక్కజొన్న పొత్తివలె నున్న మొగమునకైన మెఱుఁగులు కద! ఇది గాక, అత్తరువు లని—అగరునూనె లని—మూదిమెత్త లని కొబ్బరిచిప్ప లని—గోరంటాకు లని—ఇంకనేమో యని పెద్ద పెట్టె పట్టినంతసామగ్రి కద! మేళములో నాడుచున్నంతసేపు కన్నులు మొగముమీఁదఁ గద! ఇంటికి వచ్చిన తరువాతఁ జిలుక కొయ్యలను గద!

శ్రీ—అదియేమి?

మాధ—అయ్యో! ఎఱుఁగవా? నూటికిఁ బదుగుఱుసానులకుఁ జేత కన్నులు! ఇదికాక, కొందఱు కొబ్బరికాయవలెఁ గొఱుక రాని కొయ్యలుగఁ బైకిఁ గనఁబడి లోన రసపూర్ణహృదయ మును గలిగియుందురు. ఇట్టివారిని నెత్తి వాయఁగొట్టి యను

భవింపవలయును. కొందఱు పనస తొనవలెఁ బైకి మధురము గను మృదులముగ నుండి యనుభవింపఁ బోవునరికిఁ గటు క్కనఁ గఠినముగు మనస్సు నష్టు పెట్టుదురు. ఇట్టివారల దేహాత్మవిచ్ఛేదముచేసి యనుభవింపవలయును. మఱికొందఱు పైకిఁ గఠినముగనే లోనఁ గఠినముగనే యుందురు. ఇట్టివారిని బటికబెల్లమును జప్పరించినట్లు మెల్లమెల్లగఁ గరఁగింపఁజేసి యనుభవింపవలయును. కొందఱు యెండి చచ్చిన ట్లుందురు గాని సీమమిరియపుఁగాయవలెఁగారమునఁగ్రిందిగ్రుడ్లు మీఁదికి రాఁ జేయుదురు. కొందఱు బుట్టమిరియపుఁగాయలవలె బుంగలై యుండుటయే కాని వీరి నూరబెట్టి యెండబెట్టి కాల్చినఁగాని యనుభవింపఁదగదు. కొందఱు సున్నితముగ శలాకవలె నున్నను దేశవాళి చెఱకువలె మిక్కిలి మధురముగ నుందురు. మఱికొందఱు బొంత చెఱకువలెఁ బూర్ణలై యున్నను గానుగ నాడి యేదో యింతతుక్కుతోఁ ద్రొక్కి బుట్టలు కట్టి పాటకపుజాతి యనుభవమునకుఁ బాలువైచి సొమ్ము చేసికొనుటకు మాత్ర మక్కఱకు వత్తురు. కొందఱు పంచుక్రోఁతులవలె నెఱ్ఱమొగములతోఁ—గొందఱు కొండ ముచ్చులవలె నల్లమొగములతోఁ గొందఱు చిరుతపులుల వలె నొడలినిండ మచ్చలతోఁ—గొందఱు దుప్పివలె శ్వేతపు డాగులతోఁ—గొందఱు తిర్యఙ్ముఖములతోఁ—గొందఱు పార్శ్వముఖములతోఁ—గొంద అధోముఖములతో—

ప—అయ్యా! మాకీగొడవ యంత నెందులకు?

—ధ—దేవదేవికి మీయెడలఁ బూర్ణానురాగము కలదని మీరు చెప్పుటచేత (నింతగొడవ చెప్పవలసివచ్చెను.) దాని యనురాగ మెట్లున్నదది మిక్కిలి జాణ. మీరు శృంగారవిద్యలో నింక

నోనమాలలోనేయున్నారు. కావున మీకు నావంటివాని సాహాయ్యమావశ్యకము.

శ్రీ—మీరింతకాల మిటనుండి చేయుపని యేమి?

మాధ—పుసుగుడు.

విప్ర—నాకుఁ దెలియలేదు.

శ్రీ—పుసుగు డనఁగ భక్తి పరిభాషలోఁ గొంచెము హెచ్చుతగ్గు పురుషకారము.

మాధ—పురుషకారమే కాదు. స్త్రీపురుషకారము.

శ్రీ—అయ్యా! పక్షి పశువులసంతలోనే కాక పణ్యస్త్రీవ్యాపారమునఁగూడ నున్నదా?

మాధ—పెద్దల నధిక్షేపింపఁగూడదు కాని, యిదిమాత్రము పశువుల సంతకంటె భిన్న మెట్లగును?

శ్రీ—రంగరంగరంగా! అయ్యా! వింటిరా?

విప్ర—నీ యిచ్చటి వ్యాపారమురీతి యెట్టిదో చెప్పుము.

మాధ—నా వ్యాపారమర్మములు తమ కేల? నేను మీకు దేవదేవి ననుకూలముగ సంధానపఱిచి, తద్వేశ్యామాతవలనఁ దమకు బాధ లేకుండఁ జేసి—

శ్రీ—అది నీ వెట్లు చేయఁగలవు?

మాధ—నే నట్టి మాతలక్రింది దూతను. వచ్చిన సామ్ము వారు నేను వయస్సునుబట్టి పంచుకొందుము.

విప్ర—మీాకు నాకు రాయబారము సేయ నక్కఱలేదు.

మాధ—అట్లనకుఁడు. మనువులను స్థిరపఱుచుటలో దూతలు. మహీనాథులకార్యములందు దూతలు. మనుజులవ్యాపారములందు దూతలు. మదనతంత్రములందు దూతలు. మరణములందు దూతలు. పుట్టినది మొదలు గిట్టెడు పర్యంతము పనియంత దూతలతోడనే యున్నది కాదా?

విప్ర—అయినను మాకు నీతో నేమియు లేదు క్షమింపుము.

మాధ—పురోహితుఁడు లేని వివాహమా? అధ్వర్యుఁడు లేని యజ్ఞమా? చారుఁడు లేని రాజనీతియా? మంత్రసాని లేని ప్రసవమా? వైద్యుఁడు లేని చావా? సంధానకర్త లేని సరసమా? చాలు!

శ్రీ—నీవు పోవయ్యా! మాతో నీ కెందులకు?

మాధ—నా సాహాయ్యము లేనిదే మీకు శృంగభంగమగుట నిశ్చయము. నేను బోయెదను. కాని నా కేమైన నొసఁగుఁడు.

విప్ర—ఇచ్చుటకు మాయొద్ద నేమి యున్నది?

మాధ—దర్భాసనపుఁగట్టలో నేమో యున్నదే?

శ్రీ—ఏమి యున్న నీకేమి? పోవయ్యా!

మాధ—(తనలో) వీరియొద్ద ధనమున్నది. మొండినుండకొడుకులు నా కీయకున్నారు. నేను ముందు దేవదేవి తల్లియొద్దకుఁ బోయి యామెతోఁ జెప్పెదను. (పోవును.)

(నేపథ్యమున) సూ! సూ! (కుక్కలు మొఱుఁగును)

శ్రీ—చూచితిరా! కుక్కలను మనపై నీతఁ డుసికొల్పుచున్నాఁడు!

(నేపథ్యమున) స్వామీ! కుక్కలు మీదర్భాసనపుఁ గట్ట నెత్తుకొనిపోవును. జాగ్రత్త!

(మఱియొక ధ్వనితో) ఓహో! అయ్యవారులవారు కాఁబోలు! ప్రతివాదిభయంకరులు కాఁబోలు! హేహేహే! రావణసన్యాసమోయి! (చప్పటలు జరచుచున్నారు.)

(మఱియొక ధ్వనితో) రంగదాసు లనంగదాసులైనారు! ఓహో! ఆచార్యపురుషులు వ్యభిచారపురుషులైనారు! వేదమార్గప్రతిష్ఠాపకులు విటమార్గప్రతిష్ఠాపకులైనారు! తిరుప్పావు కాలక్షేపప్రియులు దేవదేవికొఱకుఁ దిరువీథులు వేంచేసినారు. లేవిడీ! కొట్టు! కొట్టు!

శ్రీ—మనల వీసు గొట్టుదు రేమో ?

విప్ర—వారికి మన మేమి యపకార మొనర్చితిమి ? భయము లేదు. కాని, వీరు విటులే—నేను విటుఁడనే. వీసును స్త్రీవాంఛచే నిటకు వచ్చినవారే—నేను నట్లే వచ్చినవాఁడనే. వారి చర్యయుఁ దప్పే—నాచర్యయుఁ దప్పే. వారు నన్ను దూర నేల ? నన్నుఁ గొట్టు డన నేల ? వారిని లోకు లేల యిట్లు నిందింపఁ గూడదు ? కుక్కలు సహితము నన్నుఁ గాంచి యేల మొఱుఁగవలయును ?

శ్రీ—గీ. \ విటతతిప్రవృత్తిగతు లంత । వెగటుకావు ;
గృహిణి గర్భధారిణి యోకి । లింతవలెను
సంగదూరభాగవతుని । జారచర్య
విశ్వనింద్యంబు విధవవే । విశ్లఁబోలె.

గీ. సంగయుతుల దుర్గతులు హా । స్యంబు లగునె ?
యడుసులోనఁ బందుల పొర । లాటలట్లు
విగతసంగులరక్తి న । వ్వించు నెగురఁ
బోయి పండ్లూడఁ బడువెట్టి । మొగములాగు.

గీ. ఎంగిలాకున సోమరి, । రంగనిగుడి
భక్తుఁ డుంటయె యుచితత । వాఁడు గుడి, ని
తండు పెంటపై నుండ నిం । ద్యంబు గాదె ?
యనుచితగతి యెట్లైనదూ । ష్యంబు సుమ్ము.)

(నేపథ్యమున) సాధనసప్తకస్థాపకాచార్యోత్తమా ! దాసోస్మి దాసోస్మి !

విప్ర—అదేమి ? అదేమి ?

శ్రీ—ఏ మున్నది? దేవరవారిమహిమము నెవఁడో వర్ణించుచున్నాఁడు. అందఱికి మోక్షోపాయములుగ, కర్మ, భక్తి, జ్ఞానములుండ మన

వారు ప్రపత్తియని నాలుగవదానిని జేర్చుకొనిరి. వారి తరువాతి వా రది చాలక యాచార్యాభిమానమని యైదవదానిని జేర్చుకొనిరి. దేవరవారు వ్యభిచారాభిమాన మను నాఱవదానిని గూడ స్థాపించిన మహాచార్యపురుషులని యెవఁడో యనుచున్నాఁడు. /(నేపథ్యమున) ఓహో! సామాన్యాచార్యపురుషుని వలెఁ గానఁబడుచున్న నీతఁడు నూతనవైష్ణవావతార మోయి! "వందేవిష్ణుం సదానందం వాసుదేవం నిరంజనం" (లెంపలు వైచుకొనుచు) అపరాధుఁడ నపరాధుఁడను.

విప్ర—నేను శ్రీమహావిష్ణునవతారమ నని కూడ హేళన మొనర్చుచున్నారా?

శ్రీ—శ్రీమహావిష్ణువు కృష్ణావతారమున గోపికలయిండ్లఁ జేరి వారి నుద్ధరించినట్లు మహావిష్ణుఁడు తిరిగి దేవరవారి యవతారమును ధరించి సానియిండ్లఁ జేరి వారల నుద్ధరించు నని—

(నేపథ్యమున) ఇదే యిల్లు! ఇదే యిల్లు! లోనికి రండు!

విప్ర—అదిగో! కర్ణామృతముగ దేవదేవిమాట వినఁబడినది.

శ్రీ—అంతటితో నైనదా? శ్రీరంగమూర్తివలె నది మీకు దివ్యదర్శన సేవకూడ నీఁక సాయించును.

(వెనుకఁ దెరయెత్తఁగా నింటిలో దేవదేవి ప్రవేశించును.)

దేవ—దాసురాలు నమస్కరించుచున్నది.

విప్ర—దాసోహం.

దేవ—తుదకు మాకుటీరమును బావనము సేయ దయచేసితిరా?

శ్రీ—(తనలో) మావనమును శ్మశానమును జేసి—

విప్ర—కుటీర మనెద వేమి? ఓ! దివ్యభవనము!

శ్రీ—వైష్ణవమర్యాదచే న ట్లనుచున్నది లెండు.

దేవ—తా మీయాసనమున దయచేయుఁడు. శ్రీనివాసా! నీవుకూడఁ గూరుచుండుము. (ఇద్దఱట్లు సేయుదురు.)

అక్కా! నీమఱఁదిగారు వేంచేసినారు. ఇటు రమ్మా.

(మధురవాణి ప్రవేశించును)

దేవ——(అపవారించి) అక్కా! మనయమ్మ రాకుండ నీతనితో నీయెదుటఁ జెప్పవలసినమాటలు కొన్ని యున్నవి.

మధు——(అపవారించి) సరే! (ప్రకాశముగ) దాసురాలి నమస్కార మంగీకరింపవలయును.

విప్ర——ఓహో! ఈమెయేనా నీయక్క!

శ్రీ——(అపవారించి) నా నీయక్క! యనెద వేమి? వేశ్య భార్యయగుటయే విరుద్ధమైయుండ వేశ్యయక్క నీయక్కగూడ నగుటెట్లు!

మధు——అమ్మ యిప్పుడే వచ్చునేమో!

వేశ్యమాత——(ప్రవేశించి) రావోయి! మాదిగయ్య!

(మాధవుఁడు ప్రవేశించును)

మాధ——(అపవారించి) అత్తా! క్రొత్తవారియెదుటఁ గూడ వెనుకటివలెనే తిట్టకుము. చూడు! నీకడుపునఁ బుట్టెదను.

వేశ్యమా——నాకడుపున మగలంజకొడుకు లేల? నోరు మూయుము.

మధు——అమ్మా! ఇదుగో! నీ చిన్నయల్లుఁడు.

వేశ్యమా——ఏఁడమ్మా! ఏఁడమ్మా! నానాయనే! నాతండ్రే!

శ్రీ——నేను గాదు. నేను నీయల్లుని శిష్యుఁడను. (తనలో) ఎంతనిర్భాగ్యముగ స్వస్వరూపనిర్ణయమును జేసికొనవలసి వచ్చెను!

వేశ్యమా——తోడుపెండ్లికొడుకవా? నాయనా! దగ్గరచూపు బొత్తుగా నానదు! ఇదిగో! నాకన్నతండ్రి! ఇదుగో! నావరాలనాయన! నాయన బుల్లిబొజ్జనిండఁ బెద్దకాసులు!

శ్రీ——(తనలో) ఒకగడియక్రిందవఱకు నాయన పెద్దబొజ్జనిండఁ జిట్టిగారెలు!

మాధ——(అపవారించి) అత్తా! గురువుగారి నిర్భాగ్యపుఁబొట్టలో కాదు. శిష్యుని దర్భాసనపుఁగట్టలో—

వేశ్యమా—(అమ్మాయీ! నీవు లోనికిఁబొమ్ము. ఒసే మద్దీ! నీవుపోయి చెల్లెలిని ముద్దులమఱదిగారిప్రక్కలోనికి సింగారింపవలదా?

శ్రీ—మాధవా! మధురవాణి ధ్వంసమై కాఁబోలు మద్దిక్రింద దిగినదా?

మాధ—నేతుమాధవుఁడ నైననేను జచ్చువూఁదిగను కాలేదా!)

వేశ్యమా—(ఒసే లోనికిఁ బోక యదేపనిగ నేమి చూచె? ఇఁకఁ దెల్లవారినదాఁక వలపులముగనిని జూచుకొనక చేసికొనున దేమున్నది? అబ్బ అబ్బ! బెంగపెట్టుకొనిపోయితివే! నాల్గుజాములు నాలుగేండ్లయిపోయెనే? వచ్చునో రాఁడో! ఏమి పలవరింతలు! పో పో! లోనికిఁబో! కూడైన దిన్నఁగఁ దినక నకనకలాడుచున్నావు. నీమగని గనిపెట్టుకొని నే నిక్కడ నుందునమ్మ! ఈ బంగారపుఁబిచ్చుక నెవతెయైనఁ జెంగున మూటఁగట్టుకొని పాఱిపోకుండ నేఁ గాపుండెదను లే నడు నడు!

దేవ—(నేను సెలవు దీసికొని తిరిగి దర్శింతును.

విప్రు—శీఘ్రముగ రావలయును సుమా?)

వేశ్యమా—(అయ్యో! నాయనా! వలచి వలచి, మురిసిమురిసి, శ్రీరంగమునుండి తెచ్చుకొనిన శెల్వప్పిళ్లె రాయఁడవు కాదా? శీఘ్రముగ రమ్మని చెప్పనేల? మాకాలమునాఁడు మాకుఁగూడ మగలని ముద్దుమగలని, బెదరింపుమగలని, తేరమగలని, వెచ్చపు మగలని, సంతమగలని, మంచముక్రిందిమగలని, మారింటిమగలని ముద్దిమసుముక్కాఱువారు సంక్రమణపుజంగాలవలెఁ దిరుగుచునే యుండువారుకాని మాఱుమంచములేకుండ సానితనము చేసిన చచ్చుపెద్దమ్మలము గామకదా! అయిననేమి మాకాలములో నీమమకారములుమాత్రము మేమెఱుఁగమమ్మా! మీలాగున మమకారముచేతనే మడఁగిపోవుమాట యుండునెడల నింతకొంప నొక్కతెక్కమీఁద నెట్లు నిలువఁబెట్టఁగలుగుదును?

మాధ—(తనలో) ఉన్న దొక్క టెక్క యన్నమాటసత్యము. రెండ వది కొయ్యచేయి.

దేవ—అమ్మా? ఒక్క టేసోది చదువకు.

వేశ్యమా—(అపవారించి) నే నెఱుఁగుదు నమ్మా! నీ కిది సోదిలాగు ననేయుండునమ్మా! కడుపునిండినమగఁడు కంటఁబడినప్పుడు కడుపునఁగన్నతల్లి మంటఁ బడవలసిన దని నేనెఱుఁగనమ్మా! కాసంతయన్నఁ గస్సుచునెదవు కాని ఒసే నేనుదెచ్చినదేదో నిగ-మీఁకుటయే కాదా మీప్రయోజకత్వములు! పట్టుమని యొక్క సంసారముకు మాపఁగలిగితివా? ఒక్కకొంప దిబ్బచేసితివా? ముందుఁ బెట్టి యొక్కముండకొడుకునకు వెట్టు లెత్తించితివా? ఎంతసేపు సరసులవెంట నీవు తిరుగుటే సరిపోయెను. ఇఁక సాని తనమేమిటి? నాశ్రాద్ధమా? మమకారములతో నోడలు నిండునా? ఇల్లునిండునా? నూఱుముద్దులు పంటిక్రింది యొక్క పోఁకబద్ద విలువచేయవు. గంపెఁడు కౌఁగిలింత లొక్కకంబళి పాత విలువచేయవు. ప్రేమలఁట! పొలయల్కలఁట! విరహావేదనలఁట! నాపిండాకూ డఁట! నల్లమడు గఁట!

మాధ—అమ్మా! వేశ్యామాతగారూ!

శ్రీ—(తనలో) శాస్త్రిలగారు, రాజుగారు, పంతులుగారు, అని బిరుదములను బఠించి సంబోధించినట్లు వేశ్యమాతగారూ! యని పిలుచుచున్నాఁ డేమి?

వేశ్య—ఎందులకోయి! మాదిగపండగారూ?

మాధ—నీవు దేవదేవిని గూకలుపెట్టకుము చిన్నతనము.

వేశ్యమా—చిన్నతనముకావుననే యేడ్చుచున్నాను. అది గాక సాని దానిసౌఖ్యపుబ్రదుకనఁగ నెన్నోనాళ్ళా? వేసవి యుచితముగఁ గాచియుడుకువాన లారంభించువెంటనే కలుగు వీసూచిరోగపుఁ

గహతహావలె నది నాలుగుకహాసము లుండుటకే మహాకష్టము.
ఆసమయములోనే యంకినంతవట్టున కంకరితెలు గొట్టవల
యును! ఆపుణ్యకాలము దాటిపోయినతరువాత సానియమ్మ
వారియింటిలోను, జానులమ్మవారిగుళ్లోను, నీక ధూపదీప
నైవేద్యము లిద్దఱకు నున్నయే.

మాధ—దేవదేవిమాత్ర మూరకున్న దేదీ? నిక్షేపపిత్తాచార్యులవారిని
తెచ్చికొన్నదికదా! ఇంతటిచిఁండి దానిప్రతిభ! దానిసంపాదన!

వేశ్యమా—ఆలాగున నంటివి. బాగుగ నున్నది. మానాయన! మా
తండ్రి! మా మొహరీలరాయఁడు! ఇదిగో! ఇక్కడనుండి దేవ
దేవి తేలవలయును. ఇక్కడనుండి యేదో—పూసయని,
పుట్ట యని, గుళ్లని, గుట్ట యని, కొసని, కట్ట యని, నగ
యని, నట్టయని, గుడ్డని, గుట్టయని, అవికయని, అట్టయని,
మేడ యని, మెట్ట యని, భూమి యని, బుట్ట యని.—

మాధ—(తనలో) మా కుపయోగించెడు ప్రతివస్తువుతో నొక నిరుప
యోగమైనయవస్తువునుగూడ సంధించినది. విటుఁడైన గురువు
తో శుద్ధనిరుపయోగనిర్భాగ్యుఁడైన యీశిష్యు డున్నట్లు—

శ్రీ—(తనలో) ఓసి! నీయిల్లు వల్లకాడుగాను. చావునకు సిద్ధమైన
ముండవు సంయుక్తాక్షరము లెంతస్పష్టముగఁ బలికితివే. వస్తు
వున కొక్కొక్క వట్టచొప్పునఁ బెట్టుకొని వచ్చితివి. నీగొం
తుకఁ గోయ! మీ కిచ్చుటకు మాయొద్ద నేమున్నది? మా
కున్న సర్వస్వము . దర్భాసనము—చట్ట—పైత్రాడు—
తట్ట—లోనమడిపంచ—మట్ట.

దేవ—అమ్మా! పోయెదను. అక్కా రమ్మా. (ఇద్దఱు పోవుదురు.)

వేశ్యమా—నాబాబునొద్ద నేను గూరుచుండెదను. మాదన్నా!
నీ వచ్చటఁ గూరుచుండుము.

శ్రీ—(తనలో) అగ్ని ప్రశాంతినొందుటవలనఁ గదా వెలుఁగుబంతి యీకట్టె నిట్టె సమీపించినది.

వేశ్యమా—అల్లుఁడని యడఁగి యత్తగారికి నమస్కరించుటకు, నత్తగారనియాప్యాయనముగ నల్లు నాశీర్వదించుటకు—నంటి ముట్టరాని—అగ్రకులములోఁ బుట్టితివికదా! మన కింక ముద్దు ముచ్చట లెట్లు తీరును?

మాధ—(తనలో) ముడుపులతో—

శ్రీ—(తనలో) నాకు మరణము సిద్ధించు నెడల నీసమయమున మహా ధన్యాత్ముఁడ నగుదును. ఈమాటలు వినలేకుండ నున్నాను. శ్రీరంగదేవునికిఁ దప్ప దేవతాంతరమునకే చేయి మోడ్చని యీమహానుభావుఁ డీముదిముండకు మ్రొక్కఁ దగునఁట! ఆహా! కాలవిపర్యయము! (లెంపలు వైచుకొనును.)

వేశ్యమా—నాయనా! నీ స్వేచ్ఛావృత్తి కభ్యంతరము సేయఁగల తల్లిదండ్రులు నీ కున్నారా?

విప్ర—లేరు.

వేశ్యమా—సంతోషమే. అదృష్టవంతుఁడవు నాయనా!

శ్రీ—(తనలో) తనకుఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నైన శ్రీరంగమూర్తినే లేఁడనుచున్నాఁడు.

వేశ్యమా—పాలిపంపులకు భ్రాతలుకూడ—ఊఁ?

విప్ర—లేరు.

వేశ్యమా—చెప్పినమాట విని, మఱియొక్కచోటికిఁ బోక—నిక్షేపము వంటిసొత్తును—గాడిదగత్తర కానీక—చూడు!—తోఁట, దొడ్డి కున్నపాయలేమో పత్రాలేమో! ఇప్పటి కున్న పిల్లికూన లేమో! అవి యన్నియుఁ దెచ్చికొని—అమ్మాయిగదిలో—ఊఁ నీపెట్టెలోనే—మా కొక్కఁపైస యక్కఱలేదు. నాయనా!

ఆదీపముతోడు! మాసంపాదితములే మాకుసమృద్ధి! కుజ్జది! వట్టివెఱ్ఱిది! రసపూర్ణతలో—నాయనోయి! చూడు!—లేఁత ముంజెకాయవంటిది. మావస్తువు మంచిదైనప్పుడు మా కెన్నఁటికిఁ గొదువ లేదు. కాని, ఈమణిపూసకు నీవు మగఁడగుట కంటె మహోత్కృష్టములేదు. చక్రవర్తులకుఁ దగినది. మనకుఁ బెద్దపరుగు లేల? నాయనా! మీ కేయేగ్రామములలో నెంత లెంతవసతు లున్నవి?

విప్ర—ఎక్కడను లేవు.

మాధ—(అపవారించి) అసత్యము—నమ్మకుము.

వేశ్యమా—మాదిగా! అల్లుఁడుగారి కొక్కటేసిగ్గు—

శ్రీ—(తనలో) అది లేకపోవుటచేతనే యిచ్చట నున్నాఁడు.

మాధ—సిగ్గు కాదమ్మా!

వేశ్యమా—కాకపోయినయెడల భూము లెక్కడ నున్నవో తెలిసినంతమాత్రమున నంతసొత్తు నెత్తుకొని పాఱిపోవుదు మని భయమా!

విప్ర—అట్టిసంకోచము లేవియు లేవు.

శ్రీ—(తనలో) ఉన్నసొత్తెల్ల రంగభక్తి. అది దేవదేవి హరించుకొని పాఱిపోయినది.

వేశ్యమా—శ్రీరంగములో గొప్పతోఁట మీకున్నట్లు నేను వింటిని గదా! ఏల చెప్పకపోయితివి? అల్లుఁడత్తగారియొద్ద నసత్యము లాడవచ్చును గాఁబోలు! అందులకొఱకు కత్తగా రల్లునిబుగ్గపై హాస్యమున కట్టె పొడువవచ్చును గాఁబోలు!

(పొడువఁబోవును.)

శ్రీ—ఆఁగు! ఆఁగు! అది యేమిపని?

వేశ్యమా—ఓసీ! ఇదేమి వింత? చాలు చాలు! ఎవఁడైన నవ్వుకొని పోవును. అబ్బ! దైవముఖమును జూచి తగినవానికిఁ జేతులార సాలంకారకన్యాదానము చేసికొనినయత్తగారికి కూడమూట మోసికొనివచ్చిన నీకున్నమాత్రపుస్వాతంత్ర్యములేదా? (దగ్గ అగఁ బరిశీలించి, అపవారించి) మాదా! ఇదేమో! సున్నతోను జేగురుతోను బరజాలువేసినగోడవలె నీతఁడున్నాఁడేమోయి!

మాధ—(అపవారించి) భాగవతోత్తముఁడని చెప్పలేదా?

వేశ్యమా—(అపవారించి) భాగవతోత్తముఁడని నీవనఁగ భాసూ కలాపమో, జలక్రీడలో యాడఁదగినవేషధారి యనుకొంటిని. ఉన్నబండార మీపట్టెవర్ధనములేనా యేమి? ఒడలినిండ నట్ల కట్టులవలె నీ బొట్లేమి?

మాధ—(అపవారించి) అసాంప్రదాయముగ బొట్లనఁగూడదు. తిరు మణికాపమ్మా!

వేశ్యమా—(అపవారించి) నీతిరుమణికాపుతీర్థముబోను. చెమ్మకాయ లవలె, లాంతరుచక్రములవలె, మూఁడుకొయ్యల యోడల వలె నిట్టిభయంకరములగు పంగనామా లేమిటోయిబాబూ! ఈతనికి యథార్థముగ నెంతసొమ్మున్నదో కనుఁగొనవలయును.

మాధ—అమ్మా! శ్రీరంగములో నున్నతోఁట మీదగునో కాదో యత్తగారితో మనవి చేయకపోయితిరి.

విప్ర—అది నాదే.

వేశ్యమా—నాయన! నాతోఁటలరాయఁడు! నాబంగారుతండ్రి! అందు లోని ఫలవృక్షములవలన నెంతరాఁబడి?

విప్ర—ఫలవృక్షము లేమియు లేవు.

వేశ్యమా—ఆఁ! ఆఁ! అదేమి?

విప్ర—పూలచెట్లు కొన్ని యున్నవి.

వేశ్యమా—పూలచెట్లల? స్వాలంకారమునకా?

మాధ—(అపవారించి) శవాలంకారమునకు.

వేశ్యమా—ఆభూమిని విక్రయించిన మొదల నేమి వచ్చును?

విప్ర—అది నాసొంతము కాదు. దేవస్థానమువారినొద్ద బాడిగకుఁ దీసికొంటిని.

వేశ్యమా—చీ! చీ! పోనీ! చరరూపకమైన సొత్తేమైన నున్నదా?

విప్ర—ఏమియు లేదు.

వేశ్యమా—నాతోడే?

శ్రీ—(తనలో) రంగపాదాలు పోయి వేశ్యపాదాలతో దనవలసి వచ్చినది. మహాదుర్గతి!

విప్ర—ఏమియు లేదు.

వేశ్యమా—చేతిలో చిన్న కాసైన నున్నప్పుడు గదా ప్రక్కలోనికి సాని?

మాధ—నిజమే! అక్షరమునకు నెత్తిపై నేత్వమున్నప్పుడు కదా క్రిందదైత్వము?

వేశ్యమా—ఔనయ్యా! దాసరయ్య! ఏ మున్నదని నీ విచ్చుటకు వచ్చితివి?

శ్రీ—(తనలో) రంగరంగా!

విప్ర—దేవదేవికి నాపై మహానురాగమున్నదని వచ్చితిని.

వేశ్యమా—ఇదియా నీకున్న సొమ్ము. ఇన్ని పంగనామాలమంగలి కత్తులతో మాబుఱ్ఱలుగొరుగుటకు వేంచేసిన తిరుమంగలి యాళ్వారవా? నాయనా? నడు! నడు!

శ్రీ—(తనలో) రంగరంగరంగా! ఎంత మాట వినవలసివచ్చెను! (అపవారించి) స్వామీ! పోవుదము రండు.

వేశ్యమా—(అపవారించి) మాధవా! నేను బోయెదను. ఈదర్భా
సనపుఁగట్టను నీవు తస్కరించుకొని రావలయును.
మాధ—సందేహమా? ఎంత దొరికిన నంతయే యగును.
వేశ్యమా—మాదా! ఈముష్టి పెద్దమ్మలను గుమ్మములోనికి
రాకుండఁ గుక్కలను గొట్టినట్లు కొట్టుము. నేను పోయెదను.
(వేశ్యమాత నిష్క్రమించును.)
మాధ—అయ్యో! గురువుగారూ! నామాట విని యీముసలి
ముండ కేమైన నిచ్చిన యెడల మీకు సర్వకార్యదిగ్విజయము,
కరతలామలకము. మీరు విద్వాంసులు. వేశ్యావీథి మర్యాద
తెలియఁగనివారా? ఏల మీ రుపేక్షించిరో తెలియకున్నది.
విప్ర—ఉపేక్ష కాదు. ధనాభావము.
మాధ—నిజముగ?
విప్ర—ఆ!
మాధ—అటులైన మీ రీవీథికి రాఁదగదు. దానములకు దక్షిణ
లకు సంభావనలకు, సంతర్పణలకు నిదియేమి యజ్ఞవాటికయా!
అయ్యయ్యో! మాసవేతనములకు, వార్షికములకు, వస్త్ర
బహూకృతులకు, ధనసత్కారముల కిదియేమి రాజసభ
యనుకొంటిరా? అయ్యయ్యో! బందిపోటుదొంగల మఠమున
కేల వచ్చితిరి?
విప్ర—వారిభయము మా కేమి? వారు హరించునది మా యొద్ద
నేమున్నది?
మాధ—సరి సరి? అటులైన ధనాగమమునకుఁ గొంతఁ బ్రయత్నిం
చుట మీ కిష్టమా!
విప్ర—ఏమందువు? శ్రీనివాసా!
శ్రీ—మీయిష్ట మెట్లో యట్లాచరింపుఁడు. అయినను—

విప్ర—ఏప్రయత్నము చేయుచుని నీయభిప్రాయ మయ్యా!

మాధ—అయ్యా! శ్రీనివాసుఁడు దుప్పివలె నున్నాఁడు. నేను గసిగ వలెనున్నాను. మీకు దేహబలము, దైవబలము కూడ నున్నది. ఊరు మాటుమడఁగినది. చీఁకటిరాత్రి—

విప్ర—ఇఁకఁ జెప్పకుము.

మాధ—వలదనుచున్నారు కాని యింతకంటె సద్యఃఫలద మైనప్రయత్నము మఱియొకటి లేదు. దీనితరువాతిప్రయత్నము చెప్పనా?

విప్ర—వలదు.

శ్రీ—వల దందు రేల? చెప్పనిండు.

మాధ—మీరు సంపూర్ణపండితులు. స్వరూపగ్రంథములలో నిధులు. మంచి వైదికజ్ఞానసంపన్నులు. అదిగాక, కా నీయకుండ వెలయాలిని వశపఱుచుకొనుటకుఁ దగినంతలౌకికజ్ఞానమున సమానులు. మీరొక్కగ్రంథమును రచియించినయెడల గాగరా కట్టిన భోగముసుండచేతఁ దలకొక్కగ్రంథమును గొనిపించి మీకుఁ గావలసినంతధనముఁ జేర్తును. స్వతంత్రజీవనోపాధులలోఁ గన్నము వేయుట తరువాత గ్రంథకర్తృత్వమే యూరివారిధనమును హరించుట కుత్తమమైనది.

విప్ర—ఏగ్రంథ మొనర్చుమని మీయభిప్రాయము?

మాధ—అట్టు లడుగుఁడు. చెప్పెదను. లౌకికవైదికసాంప్రదాయజ్ఞాననిక్షేపు లగుమీరు కళాశాస్త్రమునకు విశిష్టాద్వైతభాష్యగ్రంథమును రచించినయెడల—

విప్ర—అయ్యా! దాసునిఁ గటాక్షించి వదలిపెట్టుఁడు.

మాధ—మీ రిక్కడ వీథియరుఁగుమీఁదఁ జీఁకటిలో నుండఁదగునా? మాయింటికి రండు.

విప్ర—క్షమింపుఁడు. మే మిచ్చట్టనే యుందుము.

మాధ—దేవదేవి తిరిగి యిచ్చటకు వచ్చు ననునాస మీ కేమైన నున్నదా?

విప్ర—ఏమైనఁ గాదు. కావలసినంత—

శ్రీ—(అపవారించి) ఉండినయెడల నతనిసంగతి యెఱిఁగియుండియు నతనితోఁ జెప్పుదురఁటయ్యా?

మాధ—ఏమి మీ కీవెఱ్ఱి!

విప్ర—నావెఱ్ఱికంటె దానివెఱ్ఱిహెచ్చు—దానిహృదై వ్ఖరి నే నెఱుఁగుదును. ఈముసలియామెకుఁ గొంత భయపడినను రాక మానదు. ఆమె నన్నే విడుచునా? ఆమెవలన నాభక్తి చెడెను. నావలన నామెభక్తి చెడెను. ఇద్దఱ మన్యోన్యకారణమున భ్రష్టతను బొందితిమి. మా కిద్దఱ కొక్కటే యంతఃకరణ వృత్తి. ఒక్కటే గతి. శ్రీనివాసా! నీయభిప్రాయ మేమి?

శ్రీ—నాకు మతిలేదు. న న్నేమియు నడుగకుఁడు.

మాధ—అది రసయుక్తహృదయ యనుమాట నిశ్చయము.

విప్ర—రసయుక్తహృదయ యని సామాన్యముగ ననెద వేమి? సంపూర్ణరససంయుక్తహృదయ. దానిహృదయ మట్టిదే కాని యెడల నేనిట్టులై యుందునా? రాకపోవుటయే! ఎంతమాట— శ్రీనివాసా! కాలిచప్పు డగుచున్నది చూడుము!

శ్రీ—కాలిచప్పుడు కాదయ్యా! గాలిచప్పుడు. అదిగాక నేను జూచున దెక్కడ? తలుపు వేసియే యున్నది.

మాధ—ఆమె వచ్చునెడల నీద్వారముగుండ రాదు. ఈప్రక్కతెరువులో దొడ్డిగుమ్మ మున్నది. అది నీకుఁ జూపించెదను. నాతో వచ్చెదవా?

శ్రీ—అంతయావశ్యకత యిప్పుడు లేదు.

విప్ర—శ్రీనివాసా! లేదనెదు వేల?

శ్రీ—ఆమె యిప్పుడే రానై యున్న దని మీ రేనమ్మకమై యుండ నగత్య మేల?

విప్ర—ఈసారి గొల్లెమును దీయు గళుకు వినఁబడినది. వేగ బొమ్ము.

శ్రీ—ఇది మనసులోని యులుకు.

మాధ—అట్టు లనఁగూడదు. నేనుఁగూడ వింటిని.

విప్ర—చూచితివా?

శ్రీ—సరే! మంచిదే. రానే వచ్చును. ఇఁక బోవ నేల?

విప్ర—నాయనా! పొమ్ము. నామనసు మహాందోళన మొందుచున్నది.

శ్రీ—(పోవును)

మాధ—(సంచి తీసికొని) నామనసు మహానంద మొందుచున్నది.

(పాఱిపోవును)

విప్ర—శ్రీనివాసా! త్వరగ రమ్ము (లేచును.)

శ్రీ—(వచ్చి) వచ్చినదా?

విప్ర—పోయినది.

శ్రీ—సాని వచ్చి యప్పుడే పోయినదా?

విప్ర—సాని కాదోయి! సంచి—అందులో సాలగ్రామము లున్నవి.

శ్రీ—అయ్యయ్యో! నేను బోయెనను.

విప్ర—నే నిప్పు డిక్కడ చేయున దేమి? రేపు సాయంకాలమునఁ దిరిగి వత్తము. అంతవఱ కెచ్చటనైన నుందము. తలుపు మూసియే యున్నది కద.

శ్రీ—ధనహీనుని యెడల సానిదాని హృదయమువలె—

విప్ర—హా! దేవదేవీ! దేవదేవీ!

(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు)

(దేవదేవి ప్రవేశించును)

దేవ—అక్కా! ఇటు రమ్ము.

మధు—(ప్రవేశించి) నాకు నిద్ర వచ్చుచున్న దని చెప్పిన వినక తిరిగి యిప్పు డిక్కడ కెందులకుఁ బిలిచితివి? అదిగాక నీభర్తతో నాయెదుటఁ జెప్పవలసినమాట లేమి యున్నవి?

దేవ—రమ్మ. ఎట్టిమాటలఁ జెప్పెదనో.

మధు—నా కాతని జూడ సిగ్గమ్మా!

దేవ—నేనుగూడ నుందును గాదా రమ్మ (గుమ్మమునొద్దకుఁ బోయి) హా! ఇది యేమి? ఆమహానుభావుఁ డేఁడీ? ఏఁడీ! ఎటకుఁ బోయెనో?

మధు—అమ్మ భర్తురా లంటివికాదా? అమ్మచేసినపనియే యిదియై యుండును. ధనశూన్యముగ రానేల యని యేమిదుర్భాష లాడ సహింపలేక యాతఁ డెటకైనఁ బోయెనేమో? పాపము! నీకు మిక్కిలి సంతాపకరముగ నున్నది కాఁబోలు!

దేవ—నాకు సంతాపము లేదు. సంతోషము లేదు. ఆతని జూడ వలసిన యావశ్యకత స్వల్పముగఁ గలిగి వచ్చితిని.

మధు—నాయెదుట నీ వాతనితో నాడవలసినమాట లున్న వని చెప్పితివి. అవి యేమి? అదిగాక, మనసమయము ననుసరించి నా దాస్యమునకు నీ వేల యంగీకరింపకున్నావు?

దేవ—నాకు నీదాస్య మక్కఱలేదు. నీ వక్కఱలేదు. మీయమ్మ యక్కఱలేదు. ధన మక్కఱలేదు. ఏమియు నక్కఱలేదు. ఈయంశములు నీతోఁ జెప్ప రమ్మంటిని.

మధు—అమ్మ తెలివితక్కువచేత నట్లు జరిగినది. ఆ మహానుభావుఁడే తిరిగి వచ్చును.

దేవ—నా కాతఁ డక్కఱలేదు. ఈ వేశ్యావృత్తితోడనే పనిలేదు. (నగ లొలిచి) ఈ నిర్భాగ్యపుఁ దుక్కుతో నాకుఁ బనిలేదు. (పాఱవైచును.)

మధు—అయ్యయ్యో! ఇదియేమి? విప్రనారాయణునితోఁ గొంత యావశ్యకత గలిగి వచ్చితి నంటివే?

దేవ—ఔను. ఇక్కడ నున్నయెడల మాటలాడఁ దలఁచినాను. మాట లనఁగ నేమున్నవి! అతనితో నాతప్పు నొప్పుకొని క్షమించుమని గోరఁ దలఁచితిని. లేఁడు. అతనిదారి యతనిది. నాదారి నాది.

మధు—చెల్లెలా! అట్లందు వేల? ఏమో యోజించున్నావేమి?

దేవ—ప్రపంచమున నిదివఱకుఁ బుట్టినవేశ్య లందఱు తమ యావజ్జీవములలో సంపాదించుకొనిన మహాపాపముకంటె సహస్రాంశము లధికమైన పాపము నే నొక్కతె నొక్కయాఱుమాసములలో సంపాదించుకొంటిని. అందులకు నాకుఁ జింత లేదు. జరిగిపోయినది. చింతపడిన వినియోగములేదు.

మధు—కాని యిప్పుడు నీ వేమందువు?

దేవ—చెప్పలేదా? నాకుఁ బ్రాపంచికసంబంధ మేమియు నక్కఱలేదు.

మధు—మహాభక్తుఁ డైనవానిని సంపూర్ణభ్రష్టుని జేసి యాతని నిప్పుడు విడిచిపెట్ట న్యాయమా?

దేవ—అతఁడు సంపూర్ణభ్రష్టుఁడు కాలేదు. చేయుటకు నాతరము కాలేదు.

మధు—నాకుఁ దెలియనిమాటలఁ జెప్పుచున్నావు.

దేవ—విప్పి చెప్పెదను వినుము. ఎన్నరాని లంజెవేసములు వేసి యాతనిని మడిగదిలోనికిఁ దీసికొని పోయితిని.

మధు—తరువాత—

దేవ—ఆయన బ్రహ్మచర్యవ్రతమునకు భంగము కలుగఁజేయవలయు నను దురుద్దేశముతోఁ గౌఁగిలించుకొనుసరికి నాయొడలా పాదమస్తకము భగ్గుభగ్గున నిప్పులతోఁ గాల్చినట్లు మండి

పోయెను. నిలువుననట్లు కాలిపోవుచుంటి ననుమహాభయముచే నేనుండఁ జేతులు తమంత తామె పట్టువదలిపోయెను. వెంటనే యొడలిమంట చల్లాఱెను.

మధు—ఏమి వింతగ నున్నది?

దేవ—మన కిది వింత గాని, దుస్సహతేజస్సంపన్నులైనభక్తుల కది వింత కాదు. అంతకుముం దనేకపర్యాయము లాతని స్పృశించితిని గాని యట్టియవస్థ నాకుఁ గలుగలేదు. ఆతఁ డప్పటికిఁ గొంత భక్తిచ్యుతి గలవాఁ డయ్యెను రంగఁ డాతనిని—నీవు చెప్పినట్లు— సంపూర్ణభ్రష్టుఁడు కాకుండ రక్షించినాఁడు. అంతట నా కేమియుఁ దోఁచక బొత్తుగఁ జెదరిపోయిన మతితో నిల్లు సేరితిని.

మధు—అందుచేతనా వచ్చినప్పటినుండియు నేమో వెఱ్ఱిదానివలె నుంటివి? విప్రనారాయణవిరహముచేనట్లుంటివనియనుకొంటిమి!

దేవ—అది మీవెఱ్ఱి—శ్రీరంగము వోయి యాతనిని నాయింటికిఁ దోడితెత్తు నని యాతనిమహావాంఛస్సై మాటవరుస కంటిని. అట్లు నేను బోకపోవుటఁ జూచి యాతఁడే యిచ్చటకు వచ్చినాఁడు.

మధు—బ్రహ్మహత్యఁ దెచ్చుకొంటిమి కదా? మనపంచలఁబడి దేవులాడు నీబ్రాహ్మణు నిప్పు డేమి చేయవలసినది?

దేవ—మనమా చేయవలసినది! అజ్ఞానము—వేశ్యాకులమునఁ బుట్టి తరతరములనుండి వచ్చుచున్న పాపగంధవిషసంపర్కమును రక్తమునఁ బూర్తముగఁ గలిగి పెద్దదాన నైనదిమొదలు నిరంకుశముగ వ్యభిచార మొనర్చిన నేనే భక్తుని సంపూర్ణ సంస్పర్శచే—అది యొక్కనిమిష—కాని యథార్థముగ నీవు చెప్పినట్లు దైవేచ్ఛచే—ప్రాపంచికసుఖవిరాగిని నై—భక్త్యంకుర

సహితహృదయుఁడై యున్నవాఁడు — మహాత్ముఁడు, పరమ భక్తుఁడు, లింగభేదమే యెఱుఁగని హరిదాసుఁడు, ఆహా, దైవసముఁడు—అట్టి లోకోత్తరుఁ డొక్కసారి—పురాకృతపాప లేశమున వేశ్యావీధికి రాఁగ నిఁక నంతయేనా? తిరిగి భక్తుఁడు కాఁడా? అందులకు మనమేమిచేయవలసియున్న దనుచుంటివా! ఎంతమాట! తల గిఱ్ఱునఁ దిరిగి, దేహ మవశమై, పడిపోవుచు, గ్రుంగినవాఁడైన, నేలఁ బడకుండ నాతనిని రంగఁ డుద్ధరించి నాఁడే? ఇప్పు డారంగఁ డెక్కడకుఁ బోవును? ఆతనినిగూర్చి నీకు విచార మక్కఱలేదు. నన్నుఁగూర్చి యంతకంటె నక్కఱ లేదు. నేనుఁ బోయెదను. నమస్కారము.

మధు—ఎక్కడకు? తిరుగ విప్రనారాయణునియొద్దకుఁ బోయెదవా?

దేవ—అయ్యయ్యో! ఒకనితో లేశమైన నిమిత్తము లేదని చెప్పఁ దిరిగి యట్లడుగుదువేల? విప్రనారాయణునితో నాకేమి? నాతో నాతని కేమి? నాకొక్క శ్రీమహావిష్ణువుతోఁ దప్ప నితరవస్తువుతోఁ బని లేదు.

మధు—నీ విట్లు బోయితివని తెలిసినయెడల నమ్మ బెంగపెట్టుకొని చచ్చిపోవునేమో?

దేవ—అమ్మ పోయినయెడల జగ త్తంతమగు ననియా నీ యభిప్రాయము? అట్లయినమాత్ర మేమి?

మధు—అయినను దొందరపడక యాలోచించుకొనుము.

దేవ—ఆలోచించిన యాఁడుదాని కధోగతియే. పోవుచున్నాను. (తనలో) దక్షిణమున సారనారాయణ మను దివ్యక్షేత్ర మున్నది. అచ్చటఁ జేరి విష్ణుదాస్య మొనర్చుకొందును.

(దేవదేవి పోవును.)

మధు—అయ్యయ్యో! పోవుచున్నది. ఇఁక నాఁగదు. ఆహా! భక్తి యందున్నవిశేష మెంత! దొంగభక్తి నాఁటుమానసములు దెచ్చుకొనునరికి సత్యమైనభక్తి కుదిరినది. ఆహా! ఆహా! ఇంటి కొక్క తెనై పోయితిని. దేవదేవి యెక్కడికో భక్త్యావేశమున నిల్లు విడిచిపోయినదని నేను మాయమ్మతోఁ జెప్పను. విప్రనారాయణుఁడు తన కేమితొందర యిచ్చునో యను భయమున సమీపముననున్న పినతల్లిగారి గ్రామమునకుఁ బోయెనని చెప్పెదను. హా! విప్రనారాయణా! ఎంతపని జేసితివయ్యా! ఎక్కడ నుంటివయ్యా!

(నిష్క్రమించును.)

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

విప్రనారాయణచరిత్రము

షష్ఠాంకము

[ప్రదేశము—వేశ్యావీథి]

(ప్రవేశము—విప్రనారాయణుఁడు, శ్రీనివాసుఁడు)

విప్ర—ఈసారి యాకారణముచేత లోనికిఁ బోవచ్చు నంటివా?

శ్రీ—అది కారణ మంటిని గాని పోవచ్చు నని చెప్పలేదు. వేశ్యా సూతకు దూత నని యాతఁడు చెప్పలేదా? ఆతఁడే మనసంచి హరించినాఁడు. అందువలన నిర్భీతిగా లోనికిఁ బోయి యా ముండను బెదరింపవచ్చు నని యుంటిని. సంచికొఱకు నే నేడ్చు చుండఁగ సానికొఱకు మీరు వాంఛించుచున్నారు.

విప్ర—సరే. "దేవదేవీ" యని పిలువుము.

శ్రీ—దేవదేవీ! దేవదేవీ!

(నేపథ్యమున) ఒసే! పెద్దీ! జంగము సూకాలయ్యగారు కాఁబోలు! తలుపు దీయుమసు.

(మఱియొకధ్వనితో) ఎవఁడైన సరియే నే నిప్పుడు తీయుటకు వీలులేదు.

వేశ్యమా—(తలుపు తీసి) నాయనా! నాకు దగ్గునకు భూతపిల్లిగడ్డ తెచ్చిపెట్టెద నంటివి. తెచ్చితివా?

శ్రీ—నేను శ్రీనివాసుఁడను.

మా—నాతండ్రే! శిష్టుకరణం శ్రీనివాసంగారా? చూడు! మీ అమ్మమెడలోఁ బట్టెడ నంకించుకొనియే వచ్చితివి గదా! నాయనే! ఏదీ?

శ్రీ—(అపవారించి) అయ్యా! ఇక్కడకు దేవదేవ కిద్ద లైనారు. వింటివా? అడిగినకొలఁది నింక నెందఱు బయలుదేరుదురో! బ్రహ్మచారిణి యని మీ యభిప్రాయము. (ప్రకాశముగ) నేను శిష్టుకరణమును గాను. విప్రనారాయణుని శిష్యుఁడను. వీరే మా గురువుగారు.

వేశ్యమా—ఏఁడీ? మీగురువు. జుట్టు పాయఁదీసి తన్నెదను. నిన్నను బొమ్మని చెప్పినను సిగ్గులేక తిరిగి యేల వచ్చినాఁడు?

విప్ర—మాసంచిని నీదూత మాధవుఁడు హరించుటచేత నీతోఁ జెప్ప వచ్చితిమి! (మాధవుఁడు ప్రవేశించును.)

మాధ—దొంగముండకొడుక! నీసంచిని నేను హరించితి నటఁరా? నీ బ్రదుకునకు సంచికూడనా? సంచి యున్న యెడల సందెబిచ్చ మైన నెత్తుకొందువు కాని తేరసరసమునకు వత్తువా?

వేశ్యమా—దాసరిముండకొడుక! త్రిశూలములవలె, నురికంబముల వలె పట్టెనామములు పెట్టి సిద్ధమైతివా? నీసుద్దబద్దెలు చూచి నిన్ను వాడసాను లిట్టె యిట్టె ముద్దుపెట్టుకొందు రనుకొంటివి కాఁబోలు! మొద్దుముండకొడుక! నీ జేగురుడాగులు చూచి బోగముముండ లందఱు రాగ మొందెద రనుకొంటివి కాఁబోలు! బైరాగిముండకొడుక!

శ్రీ—రంగరంగరంగా! (చెవులు మూసికొనును.)

మాధ—ఆతనిధైర్య మది కాదమ్మా! అచ్చువిడిచినయాఁబోతావుల మందపై నిరంకుశముగఁ బడినట్లు శంఖచక్రచిహ్నితుఁడైన

యీతఁడు సానిపడుచులప్పై దేరతేరఁగఁ బడుట కధికార మున్నదని యనుకొనుచున్నాఁడు.

వేశ్యమా——ఊరివారికొంపలు మేము దీయుచుండ మాకొంపలు గూల్ప వచ్చితివా? ఊరివారి రక్తమాంసములు మే మనుభవించుచుండ మా రక్తమాంసములు నీపొట్టఁ బెట్టుకో వచ్చితివా? ఛీఛీ! అఱక్రోసుటాయిలాగున మొగము నీవు! నడు! నడు!

మాధ——వట్టియఱక్రోసుటాయి కాదమ్మా! నాలుగవయంకె వేసిన యఱక్రోసుటాయి యనునెడల కేవలము పాడుమొగము కాకుండఁ బంగనామముకూడఁ గొంత పడును.

వేశ్యమా——పోకపోయినయెడల ఆోకలితోఁ బొడుతును.

శ్రీ.——మాటలతోఁ బనిలేదు. మాసంచి మాకిండు. పోయెదము.

వేశ్యమా——మీసంచి యెక్కడ?

విప్ర——మాధవా! ఇదివఱకు నీతలక్రిందఁ బెట్టికొనినది మాసంచికాదా?

వేశ్యమా——మాదిగా! నీకాలిజోడేదీ? (తీసికొని) నీసంచి నామగనితల క్రింద, నామగని పాదరక్ష నీతలపైని—(నెత్తిపైఁ గొట్టుచున్నది)

విప్ర——రంగరంగరంగా! కావేరిరంగా! కస్తూరిరంగా! దయచేసితివా? తిరిగి నాకంటఁ బడితివా? నీ కిప్పటికి నాయందుఁ గరుణ కలిగినదా? నాకష్టము లింకఁ దొలఁగినవా? నాయనా! తండ్రీ! రంగయ్యా! రంగయ్యా! ఓహో! ఎంతకాలమునకు నీ దివ్య దర్శనమిచ్చితివి! అపరాధుఁడను; దుర్మార్గుఁడను; భక్తవత్సలా! పరమపురుషా! దీనదయాళూ! సంసారోత్తారకా! నీలమే ఘాంగా! రంగా! రంగా!

(క్రిందఁ బడును.)

శ్రీ——స్వామీ! స్వామీ! ఏమి యిది!

వేశ్యమా—రంగరంగా యనుచు గావుకేకల వైచి యట్లయ్యవారి గాఁడు కొయ్యవారినాఁ జేమి ?

మాధ—నీచెప్పుదెబ్బతోఁ గపాలమోక్షమై, విటజన్మము వదలి భక్తజన్మము వచ్చినది.

వేశ్యమా—(అపవారించి) చచ్చునేమో ? నక్షత్రము మంచిదగునో కాదో ! అరఁగుక్రిందనుండి యీడ్చివేయుము.

శ్రీ—స్వామీ ! స్వామీ ! లేవరా ?

మాధ—(అపవారించి) మన మిక్కడ నుండక లోనికిఁ బోవుదము రమ్ము. ఈతఁడు చచ్చినయెడల మన కేమిప్రమాదమో ? ఈ సంచిలోని సొత్తున కపేక్షించి యీతని జంపితి మందురేమో! ఈసంచి వారిపైఁ బాఱవేయుదమా ?

వేశ్యమా—(అపవారించి) వాఁడు చచ్చిన సరే. నీవు చచ్చిన సరే. నే నందుల కొప్పుకొనను. రా ! లోనికి రా !

మాధ—(అప) చచ్చినయెడల శ్రీచూర్ణపరిపాలనమునకైనఁ బనికి వచ్చును. తిరుమణిపెట్టెయైనఁ బాఱవేయుము.

వేశ్యమా—(అపవారించి) ఇది చుట్టలు పెట్టుకొనుట కెంతసొగసుగ నున్నదనుకొన్నావు. రా ! లేకున్న నిన్నుఁ దన్నెదను.

(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు)

విప్ర—అయ్యయ్యో ! అయ్యో ! మృదులమైన పాదమే. శిరీషపల్లవ సల్లలితమైన పాదమే—పరమమంగళరేఖాసంపూర్ణాతికోమలమైనపాదమే. అరుణారుణలలితలలితమైనపాదమే—శ్రీదేవీకరపల్లవపరామర్శనార్హమైన పాదమే ! శంఖచక్రచిహ్నితమైన పాదమే. ముద్దులు మూటగట్టుపాదమే—ప్రబలసంసారసముద్రోత్తారకసాధనమైన పాదమే—గంగామకరందస్యందనసుందరారవిందమైన పాదమే—అట్టిపాదమే—నాకుఁ బ్రాణపద

మైనపాదమే. నాతండ్రీ! రంగయ్యా! లలితలలిత—సుకుమార—కోమల—మృదుల—పేశల—మంజులారుణ మైనయట్టిపాదమును—ఈనిర్భాగ్యుని— ఈపరమపాపాత్ముని—ఈచలితేంద్రియుని—దైన—మహాకఠినమైన యీతలపై మోప— ఆహా! నొచ్చిన దేమో కదా! నాయనా! నాతండ్రీ! లోకనాథా! దాసరథూ! దీనబంధూ! సహజారుణ మైనపాదము కందిపోయిన దేమో? అయ్యయ్యో! ఈమహాపరాధమును నే నెట్లు భరింతునోయి రంగా! రంగా! రంగా! (బిగ్గరగ నఱచుచు లేవఁబోయి గుండెలు కొట్టుకొని నేలఁ బడును.)

శ్రీ—ఆహా! ఈతనిభక్తి యాకస్మికముగా నుద్బోధ మైనది. మహాదృష్టము సంభవించెను.

గీ. ఐహికాపేక్ష దిగలాగి । నప్పుడితని
భక్తి మెల్లనఁ గ్రుంకి యా । పట్టు దైవ
కృపను వీడ హఠాత్తుగా । నెగసెఁ బైకిఁ
గ్రుంగలాగి విడుచు చెట్టు । కొమ్మఁబోలె.

విప్ర—గీ బలిశిరంబునఁ దనపాద । పద్మ ముంచి
యతని నిజభక్తుగాఁ జేసె । నంబుజాక్షుఁ
డట్టిరంగయ్య కమ్మ! నా । యందు నెంత
కృపయొ? నన్గూడ నట్లాద । రించినాఁడు.

(శిరముపైఁ జేతు లుంచుకొని) ఇదిగో! నీపాదపద్మము. మెత్తమెత్త నొత్తెదను. ఆహా! నాతండ్రి! రంగా! రంగ! (తల నొత్తుకొనుచున్నాఁడు.) నాయనా! నీపాదమును గన్నుల కద్దుకొందును. (అట్లుచేయును.) బంగరుగజ్జలతో గలగలలాడి యొప్పులకుప్పలగు నీపాదము లోకణ్ణ! రాధ, పూర్వమున ముద్దుఁగొనినట్లు మదీయశిరోవతంసమైన నీపాదమును ముద్దుఁగొందును.

(తలయెత్తి) అయ్యయ్యో! అందకున్నది. (తలతిరిగి పైకెత్తును) అంద దేమి? హా! రంగరంగా! (గుండెలు కొట్టుకొనును.)

శ్రీని—స్వామీ! మెడ నొప్పులుపెట్టును. మొగము వంచుఁడు. (తన చెయ్యి నతనిమోముపై వైచును.)

విప్ర—సెబాస్! అందినది! అందినది! (లెక్కలేకుండ శ్రీనివాసుని చేతిని ముద్దు పెట్టుకొనును) రంగరంగరంగా! ఇదిగో! శ్రీపాదము. నాచేతులఁ బెట్టితివి! దీనిని స్పృశించుటకే నాత్వక్కు! దీనిని బూజించుటకే నాతోఁటలోఁ బూలు! ఈతీర్థమును ద్రావుటకే నానోరు! దీనిని గాంచుటకే నాకుఁగనులు! దీని నాఘ్రాణించుటకే నాకు నాస! దీనిని వదలకుండఁ గట్టిగఁ బట్టుకొనుటకే నా కీచేతులు! ఈశక్తి! రంగరంగరంగా! రంగ రంగా! రంగరంగరంగా! (ఎగిరి గంతులు వైచును.)

శ్రీ—స్వామీ! నేను శిష్యుఁడనగు శ్రీనివాసుఁడను.

విప్ర—అదుగో! రాయి! అదుగో! రమణి! అదుగో! రంగఁడు!

శ్రీ—పిలిచిన వినఁ బడకుండ నున్నది. దేహస్మృతి లేక యున్నది. ఆహా! భక్తిపారవశ్యము!

విప్ర—గీ. చపలచిత్తత భక్తి న ॥ ష్టతనుబొందు
నన్నుఁ జన్ని ప్రోచితివి రం ॥ గన్న తండ్రి!
చలితశీలత జాయియా ॥ నలయహల్య
నోమి భక్తఁజేసినరఘు ॥ రామునట్లు.

అరుగో! విభీషణాళ్వారులు. అదిగో! కావేరి. అవిగో! గోపురములు. అవిగో! పసిడికుండలు. అవిగో! ధ్వజస్తంభములు. అవిగో! ముఖమండపములు. అదిగో! సువర్ణబలిపీఠము. అదిగో! ఆలయము. అదిగో! ఘంటారవము. అరుగో! ద్వారపాలకులు. అరుగో! విష్వక్సేనాదులు. అదిగో! శేష

తల్పము! అదిగో! శ్రీదేవీపిరాట్టి. అదుగో! భూనీళాదేవులు. అవిగో! అవిగో! అవిగో! నిత్యాఖ్యులు. అదిగో! రంగనితిరుమొగము హాహాహా! (లెంపలు వైచుకొనుచు.) అదిగో! మంగళపుటారతులకాంతులు! అదిగో! మఱల నాతండ్రితిరుమొగము! ఆహా! ఏమిప్రసన్నముగ నున్నది! (లెంపలు వైచుకొనును.) అదిగో! మఱల నాయొయ్యారిరంగని ముద్దులొలుకు వదనపుండరీకము. అదుగో! నారంగఁడు! నాభర్త! నానాథుఁడు! నాగురుఁడు! నాతల్లి! నాతండ్రి! నాఱేఁడు! నాప్రభుఁడు! నాదైవము! నారంగనాథుఁడు! నారంగయ్యతండ్రి! నారంగమూర్తి! ఓఓఓ (పెద్దకేకలు వైచును.) దాసోస్మి! దాసోను దాసోస్మి! దాసానుదాసాధమోస్మి! రంగరంగరంగా!

(సాష్టాంగపడును.)

శ్రీ—ఆహాహా! తిరిగి యెంతభక్తిపారవశ్యమునఁ బ్రకాశించుచున్నారు. గురూత్తమా! దాసోహం! దాసోహం! (ప్రదక్షిణముచేసి నమస్కరించును.)

గీ. ఇతఁ డితనిశిష్యుఁ డని వినఁ । దెత్తిపోదుతు
రేమొ యని మది జంకితి । నింతకును
నితనిశిష్యుఁడ నని యిప్పు । డెంచుటకు నె
తగను హా! నే నెచటను? భ । క్తవరుఁ డెచట?

గీ. ఇతనిభక్తి కాంతాబలా । త్కృతిని మెల్ల
సడలి, యాపట్టు వీడఁ ద । త్క్షణమునందు
నట్టెబింకమై దాకొనెఁ । బట్టి లాగి
విడుచునినుపబింకపుఁజుట్టు । విధముగాఁగ!

గీ. జ్ఞానిముక్కుమూఁతలు సాని । దానికంటె
కెదుటఁ గన్నుగీఁటులుగ భే । దించిపోవు

భక్తుచేతి తాళంపుఁజి । ప్పలును వేశ్య
యెదుట గబ్బిగుబ్బ లయి హే । మించిపోవు.

గీ. పొగవలెను దుష్టపవనము । పోల్కి తెలియ
రాకయుండఁగ సాని దు । ర్మహిమము మన
మనములను దూరి పరిశుద్ధి । మన్నుఁ జేసి
నాశ మెఱుఁగనియాత్మకు । నాశ మిచ్చు.

గీ. దానితోఁ బల్కుఁ బనిలేదు; । దానిఁ గనఁగ
నక్కఱయె లేదు; మొద్దయి । యద్ది యొద్ద
నున్నఁ జెడుట నిక్కము నల్లు । లున్న మంచ
మువలనను మంచిదియుఁ జెడి । పోవుఁ గాదె?

విప్ర—సాష్టాంగస్థితినుండియు, నీతిరుముఖమండలదర్శన మవిచ్ఛిన్న ముగఁ జేయుటకుఁ గన్ను లిక్కడ నుంచలేకపోయితివా! (తలను జూపును) రంగా! రంగ! తిరిగి లేవనక్కఱ లేకుండును గాదా? మహాప్రభూ! (లేచును) ఆహా! మహాత్మా! నీదివ్య వైభవదర్శన మపేక్షించి యిచటికి వేంచేయుభక్తులపాద పరాగము నాకుఁ బాదాదిశిరఃపర్యంత మంటి యెట్లు ప్రకా శించుచున్నదో భక్తపాదరేణువులచే నీసన్నిధానమున నిట్లు పవిత్రుఁడనుగఁ జేయఁబడిన నే నింతటినుండి "భక్తాంఘ్రి రేణు" వను నామమును ధరింతును.

శ్రీ—గ్రామపౌరుషవ్యాపారాదిజన్యనామములఁ ద్రోసి తత్తదీయసం బంధసూచకాభిధానముల ధరించువాఁడే నిజమగుభక్తుఁడు కదా! భక్తాంఘ్రిరేణు వనఁగ ద్రావిడమున "దొండరడిప్పొడి" యగును. అధోగతినుండి రంగకటాక్షమున హఠాత్తుగా మహోన్నతస్థితిగలిగిన యీతనిలోనిమార్పు నూతనజన్మము

వంటిదే కాన నూతననామముగూడ నర్థమే. ఆహా! భక్తి మహిమము.

ఆ. వె. వేశ్యవీథి తేరు । వీథి యయ్యెను; విటుల్
పరమభక్తులైరి; । వారిపాద
రజము పూతమయ్యె । రంగఁ డాలయముతో
నిట గుడిసెలనడుమ । నిలిచినాఁడు.

విప్ర)—(చేతులెత్తుచు) అందవా? అందవా? తండ్రీ! తండ్రీ! (ఎగురును) అంద వేమి? రంగా! రంగా! రంగా! తండ్రీ! తండ్రీ!

ఆ. వె. దాసుఁ డెగురలేక । గాసిల రంగయ్య!
యీవు వంగి నన్ను । నెత్తవలదె?
ఎగిరి కరము లెత్తి । యొగఁబ్రాఁకుపుత్రకు
నిట్టె తండ్రి వంగి । యెత్తుకొనఁడె?

(ఎగిరి, ఎగిరి, రంగరంగరంగా! (పడిపొరలుచున్నాఁడు.)

శ్రీ)—ఈతనిభక్తి మునుపటిదానికంటె ద్విగుణముగ నున్నది. ఎందుచేతనో?

గీ. ఆకు డుల్చినఁగాని పు । ష్పాంచితంబు
కాదు మల్లె; తలంగోయఁ । గాని మొవ్వ
వేయ దరఁటి; చెప్పున రాచి । విడువఁ గాని
దనియ మెదుగదు; భక్తి యా । దారి యేమొ?

గీ. అనిలదేవుఁడు రైరఁయ్యె । మనకముందుఁ
బలఁచబడి చప్పఁబడు నిర । భ్యంతరముగఁ
బొంగఁదలఁచు నబ్ధి; వెనుకఁ । బోవుభక్తి
యట్లెగయుటకు ముందు వె । న్కాడు నేమొ?

ఆహా! భక్తపాదపరాగము దేహమునకు నెంత యంటుకొనిన నంతమంచిదని యీమహాత్ముఁడు నేల దొరలుచున్నాఁడు.

గీ. గంధగజ మెక్కు భూపతి ఘనుఁడు గాఁడు
ప్రాణవాయువులను బిగ్గఁ బట్టి మింట
నుండువాఁడు ఘనుండు కాఁ డొడలు తెలియ
కిలను బొరలుచుండెడు భక్తుఁ డే ఘనుండు.

ఆహా! ఎంతవిస్మృతిగ నున్నాఁడు. మహాత్మా! లేచెదరా! (లేవఁదీయుచున్నాఁడు.)

విప్ర—ఓహో! నాతండ్రీ! నాతండ్రీ! నిన్నుఁ జేరుటకు నాకుఁ జేయూఁత యిచ్చితివా? ఎగరలేక పడిపోయినన్ను నీయొద్ద కెత్తితివా? రంగా! రంగా! రంగా! దేవరదాసుఁడను (శ్రీనివాసునకుఁ బ్రదక్షిణము సేయును.)

శ్రీ—ఆహా! నన్ను రంగనిగ భావించుచున్నాఁడు. నే నీతని వెనుకకుఁ బోవ నేమిచేయునో చూతును. (అట్లు పోవును.)

విప్ర—భక్తుఁ డగునాంజనేయునిఁ గౌఁగిలించిన యీ నీ తిరుహస్తములతో న న్నొకసారి స్పృశింపవా? ఏదీ! ఏదీ! (కౌఁగిలింపఁ బోయి పడును. తిరిగి లేచి) అడుగో! రంగఁడు! ఇడుగో! రంగఁడు! అడుగో! రంగఁడు! అడుగో! రంగఁడు! ఎక్కడఁ జూచిన రంగఁడే! ఎక్కడఁజూచిన రంగఁడే! నాయఱచేతులలో రంగఁడు! నావక్షస్థ్సలమున రంగఁడు! (కన్నులు మూసికొని) అడుగో! నాలోఁగూడ రంగఁడు! వెలుపల నంత రంగఁడు! రంగనిలోనేను; నాలోరంగఁడున్నాఁడు. నే నిఁకఁ గన్నులు తెఱవను. నాలోనున్నరంగదేవు నాంతరదృష్టిచేఁ జూచుకొందును. (పడును)

శ్రీ—ఇది భక్తి కవధి కాఁబోలు! ఈతనిభక్తిక్రమము నేను నాకుఁ దోఁచినట్లు కనిపెట్టితిని. మొట్టమొదట నల్పజ్ఞానేంద్రియ మగు స్పర్శయందు భగవదనుభవ మారంభమై పులకాంకురాదులు కలిగినవి. అటుతరువాత జ్ఞానసంపత్తిచే నగ్రగణ్య మగునేత్రేం

ద్రియమునకుఁగూడఁ దదనుభవము వ్యాపించి శ్రీరంగదేవాలయ మెదుటఁ గానఁబడ దానిలో రంగనిఁ గాంచెను. తరువాత నాలయాది బహిస్సంబంధశూన్యముగనే నన్నే రంగనిగ భావించెను. అటుపైన లోకమంతయు రంగమయమై కంటికిఁ గానఁబడెను. తరువాత బాహ్యేంద్రియవ్యాపార మక్కఱలేకయే యాంతరదృష్టిచే రంగని దనలోను వెలుపలను గాంచెను. ఆహా! వెఱ్ఱిలోఁగూడ నెంతక్రమమున్నది!

గీ. ప్రకృతిక్రమ మెప్డు తప్పదు । క్రమము తప్ప
వెఱ్ఱి యందు రసత్యంబు । వెఱ్ఱిలోన
ననుభవించువానికిఁ జూచు । నతనికైనఁ
దత్క్రమ మతివేగమున బో । ధంబు కాదు.

గీ. మనసు చెడుట వెఱ్ఱి యటంచు । మనుజు లందు
రది యమితవృద్ధి నందుట । యగును వెఱ్ఱి
జ్ఞానరాగంబులం దేది । యైనఁ బొంగ
కుండ వెఱ్ఱిలే దావెఱ్ఱి । యుండ మేలు.

గీ. నమ్మకముననో మత్తేద । నముననో పర
కష్టజార్తినో యీవినో । కరుణలోనొ
కొలఁదిమో గొప్ప దేననో । కొంతవెఱ్ఱి
గలుగువానికిఁ గాక స । ద్గతియె లేదు.

గీ. మనసుభాగము లన్ని తూ । చినవడువున
గలిగి కొలబుఱ్ఱతోఁ దిని । కొలిచి పరుని
కిచ్చి వేడి చల్వయును గా । కెనఁగునరుని
కచట నిచటను సద్గతి । యరుదు సుమ్ము.

గీ. పరమపద మొందఁదలఁచిన । ప్రతినరుండు
నిటిసిటిని బొందక తీఱ । దట్లు గాక

మెత్తలున్న కుర్చికి నాని । మింటితండ్రి!
యని మొఱపెట్ట గళశోష । మగుటె ఫలము.

గీ. ఇట్టిభక్తుఁడు దేవు నీ । క్షించుఁ గనులు
మూసికొనియైనఁ; గడుపాఱ । మేసి కనులు
మూసి ధ్యానించునరునకిఁ । బొడుముకుండొ?
గరిటెయో? కుక్కుతోఁకయో? । కానిపించు.

గీ. విగ్రహారాధనము, వర్ణ । విభజనంబు,
లింగభేదంబు, నిట్టి శ్రీ । రంగభక్త
వరున కక్కఱలే వన్ని । పట్ల దేవు
పొడఁ గనెడునాతనికి భేద । బుద్ధియెట్లు.

గీ. ఇట్టిపరమప్రసన్నున । కెట్టికర్మ
ములు పనియె లేవు స్నానసం । ధ్యలను మాని
విస్మృతికొలకు చెడఁద్రాగి । వీరవైష్ణ
వప్రపన్నుల మనుకొంట । వట్టితప్పు.

గీ. కర్మశూన్యత్వము ప్రపత్తిఁ । గలుగవచ్చు
గర్మశూన్యతను బ్రపత్తి । కలుగఁబోదు
కలితధీశక్తి భాగ్యంబు । గలుగవచ్చు
గాని సంపదచే బుద్ధి । గలుగఁగలదె?

గీ. భక్తి యాత్మలో నిండెడు । వఱకు స్మరణ
నృత్యములు తప్ప వటుపైన । నేమి లేవు
నీటిలో ముంచఁబడు కూజ । నిండువఱకు
గుడుగుడనుఁగాని పిదప కి । క్కురనునొక్కొ!

ఆహా! ఈమహాత్ముఁ డింక స్మృతిలేక యున్నాఁడు. స్వామీ! దేవా! తొండరడిప్పొడియాచార్యోత్తమా! ఆహా! ఇంకఁ బలుకకున్నాఁడు. ఈవిస్మృతి యెప్పటికి వదలునో? ఇంత

యొడలు తెలియక యుండువానిని నే నెట్లు శ్రీరంగక్షేత్రము నకుఁ దీసికొనిపోవుదును? హా! ఏమిదిక్కు! దేవదేవి యేమై నదో తెలియదు. ఆహా! ఎంతదుర్మార్గురాలు! ఈతని నది యిట్లు భంగపఱచి యిట్లుపేక్షించుటకుఁ గారణ మేమో యగ్రాహ్యమై యున్నది. ఆహా! రంగరంగరంగా! రంగ!

(నేపథ్యమున) ఎవరచ్చట! రంగనామస్మరణమును జేయుచున్నారు?

శ్రీ—నేను విప్రనారాయణభాగవతోత్తముని శిష్యుఁడను.

(నేపథ్యమున) ఆమహాత్ముఁ డచ్చట నున్నాఁడా?

శ్రీ—ఉన్నాఁడు. నీ వెవఁడ వయ్యా?

(నేపథ్యమున) నిచుళాపురభూపాలుఁ డాతనిని దర్శించుటకు వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్రీని—ఆహా! రాజుగారే! దయచేయుఁడు.

(రాజు ప్రవేశించును.)

రాజు—(ప్రదక్షిణముచేసి) విప్రనారాయణాచార్యోత్తమా! దాసో హం. దాసోహం. భక్తిపారవశ్యమున నిట్లుంటివా? అయ్యా! నే నీమహాత్ముని శ్రీరంగమునకుఁ దీసికొనిపోవ వచ్చితిని.

శ్రీ—ఈతఁ డిచ్చట నున్నట్లు ప్రభువుల కెట్లు తెలిసినది?

రాజు—నా కీదినమున జాముప్రొద్దెక్కునరికి లేఖ చేరినది. ఇది దేవ దేవి యను నొకవేశ్య వ్రాసినది. చదివెదను వినుము.

(చదువుచున్నాఁడు.)

"అయ్యా!

విప్రనారాయణుఁడు నిశ్చలభక్తుఁ డని మాయక్కయు చలితేంద్రియుఁ డని నేనును వాదులాడు కొని తుద కాతని భ్రష్టుని జేసెదనని నే నామెతో బందెము వైచితిని. అట్లు భక్తిభంగుని గావించి యాతని మావీథికి

రప్పించితిని. కాని యాతనికి బ్రహ్మచర్యవ్రతము భంగము కాలేదు. ఆతని కిట్టి దురవస్థ నామూలమునఁ గలిగి నప్పటి నుండియు నాకేమో యమితమగు నాందోళనము మనసునఁ గలిగి, ప్రపంచమును రోసి, విరాగినినై దైవేచ్ఛచే భక్తి లేశావృతనై యెచ్చటికో యీయుదయముననే పోవుచుంటిని. మీరు నన్ను వెదుకవలదు. మీకు నేను గనఁబడను. కాని శ్రీరంగభక్తుఁ డగుమహాత్ముఁడు మా వీథి నున్నాఁడు. ఆతనిని మీరు శ్రీరంగమునకు గౌరవపూర్వకముగఁ దీసికొని పోయి యాతనివనమునఁ బ్రవేశపెట్టుఁడు. ఆతనిని రంగఁడే సర్వవిధములఁ గాపాడునను నిశ్చయవిశ్వాసము కలిగినదాన నయ్యును మీ కీమహాత్ముని సేవవలన బుణ్యము రాఁగల దని వ్రాసితిని."

తిరుక్కరంబనూరు. } చిత్తగించవలెను. దేవదేవి.

శ్రీ——(తనలో) ఇప్పటికి నాసందేహము తీఱినది. ఇంతకాలమునుండి గురుసేవఁజేసిననాకుఁబూర్ణభక్తికలుగలేదుకాని, కుహనాభక్తి యొనర్చినదేవదేవి యిట్టి భక్తురాలయ్యెనుగదా! అదృష్టము!

రాజు——ఈదేవదేవి యెవ్వతెయో? ఈలేఖ యెంతసత్యమో యని నేనుపేక్షించి రేపు చూడవచ్చునని యెంచి యీరాత్రి నిదురింప నొక నాల్గుగడియలక్రిందట శ్రీరంగేశ్వరుఁడు స్వప్నమున నిట్లు సెలవిచ్చెను.

శ్రీ——ఎట్లు? మహాత్మా!

రాజు——"మదీయభక్తాగ్రగణ్యుఁ డగు విప్రనారాయణుఁడు తిరుక్కరంబనూర వేశ్యావీథి నున్నాఁడు. నీ విప్పుడపోయి యాతనిని

మా పల్లకిలో నుంచి సమస్తవైభవములతోఁ దెల్లవాఱకుండ మాసన్నిధికిఁ దీసికొని రావలయును” అని.

శ్రీ—ఆహా! రంగనికటాక్షము.

రాజు—పల్లకి యట నున్నది. ఈతని నిమ్మళముగ లేవఁదీయుము.

శ్రీ—ఈతని కింక స్మృతి రాలేదు.

రాజు—శ్రీరంగేశ్వరుని నిర్మాల్యమును చందన మీతని దేహమునకుఁ బూసి శ్రీపాదతీర్థము లోని కిచ్చినంగాని స్మృతి రాదు. ఆలసింపకుము.

శ్రీ—చిత్తము. (లేవఁదీయును.)

రాజు—ఇప్పు డింక నిచ్చుటఁ గావలసిన దేమి?

శ్రీ—ఏమియులేదు. ఐన నిట్లు కావలయును.

గీ. ధరణి యీతిబాధలులేక । తనరుఁగాక
ప్రజలయన్యోన్యవైరముల్ । పాయుఁగాక
కవిత రాజపోషణమునఁ । గ్రాలుఁగాక
నీతిపాలనమున రాజు । నెగడుఁగాక.

రాజు—తథాస్తు. తథాస్తు.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది షష్ఠాంకము

సర్వమును సంపూర్ణము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

